

Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2015

Meddelande nr 47 från Hornborgasjöns fältstation

Hornborgadokument nr 51 Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Rapport 2017:03

Hornborgasjöns fältstation 2015

Arbetsgruppen

Sammanställande:	LOTTA BERG, Norra Lundby Trumpetaregården, 532 93 Axvall, 0511-173 31
Kassör:	GUNNAR HURTIG, Sjövägen 32, 565 32 Mullsjö, 0392-133 33
Ledamot:	CHRISTOPHER MAGNUSSON, Konduktörsg. 6, 521 32 Falköping, 073-6310387
Ledamot:	JANNE PETTERSSON, Stenåldergatan 12, 53331 Götene, 070-2037879
Ledamot:	KATARINA BREMSJÖ, Våmbsvägen 11, 54133 Skövde, 0703-085414
Ledamot:	PETER LAUDON, Ryttagårdsvägen 14, 532 73 Varnhem, 0511-60586
Ledamot:	JOHAN BERGQUIST, Store tränsvägen 11, 441 92 Alingsås. 076-248 70 52

Övriga som deltagit i verksamheten 2015

ÅKE ABRAHAMSSON, Falköping, 0515 72 60 42, ake.p.abrahamsson@telia.com
HANNA BERG, Axvall, 0511-17331, HannaSEBerg@yahoo.se
BJÖRN BJÖRNSSON, Skövde, 070-964 59 89, fogelbjorn@hotmail.com
CHRISTER BLANK, Falköping, 070-311 19 81, Christer_blank@hotmail.com
PETTER BOHMAN, Broddetorp. Mobil: 0730-27 39 62, petter.bohman@gmail.com
BÖRJE CARLSSON, Skövde, 070-516 24 02, carlsson.borje@hotmail.com
ROLF EDVARDSSON, Skövde, 070-380 36 86, rolf.edvardsson@telia.com
SIMON FOGELQVIST, Broddetorp, 0500-491107, simfogel@gmail.com
MAGNUS HALLGREN, Tidaholm, 073-739 29 37, m.hallgren@gmail.com
PEDER HEDBERG FÄLT, Skövde, 0500-43 006, peder.hedberg.falt@lansstyrelsen.se
MIKE HENRY, Newcastle, UK, 0044 191 2674957 Michael.henry@tesco.net
CLAS HERMANSSON, Visby, 070-254 03 95, clas.hermansson@telia.com
KENT-OVE HVASS, Väsås, 070-393 96 43, kentove.hvass@telia.com
CHRISTOFFER HÄRSJÖ, Torsö, 070-314 35 56, c_harsjo@hotmail.com
LISETTE HÄRSJÖ, Torsö, 073-657 85 38, sunflower5_hotmail.com
GUNNAR JAKOBSSON, Falköping, 0500-49 21 20, gunnar.jakobsson@hotmail.com
BERTIL JOHANSSON, Skövde, 070-542 50 48, bertil.breman@gmail.com
BRITT-MARIE JOHANSSON, Skövde, 070-542 50 48, bertil.breman@gmail.com
KERSTIN JÄGMARKER, Axvall, 076-760 63 60, soren.jagmarker@telia.com
SÖREN JÄGMARKER, Axvall, 076-760 63 60, soren.jagmarker@telia.com
ALF KARLSSON, Skara, 070-696 86 97, alf-karlsson@live.se
STIG KARLSSON, Grästorp, 070-274 64 79, stigkarlsson@telia.com
EDVIN KLEIN, Tidå, 0767931070, edvinnn@hotmail.com

IDA-LINNEA LAUDON, Tromsö, 0703-993734, idalaudon@hotmail.com
KARL-MARKUS LAUDON, Varnhem, 0706-520927, kallelaudon@hotmail.com
ANITA LJUNGSTRÖM, Falköping, 070-587 09 08, ljungstrom.051580078@telia.com
LENNART LJUS, Falköping, 070-385 71 68, lennart.ljuhs@home.se
BO MONSÉN, Lerdala, 070-315 04 03, monsen.siv@gmail.com
SIV MONSÉN, Lerdala, 070-315 04 03, monsen.siv@gmail.com
BENGT PETTERSSON, Varnhem. 0511-603 25, petterssonvarnhem@hotmail.com
MATS ROSENGREN, Broddetorp, 0500-49 13 13, 010-224 56 52, pomologen@live.se
GERD SUNDÉN, Falköping. 0515-805 92, 070-638 50 92
HELGE SUNDÉN, Falköping. 0515-805 92, 070-638 50 92
ALBIN THORSSON, Falköping, 0730-25 58 17, albin@torsson.se
ERIC THORSSON, Broddetorp, 0500-49 11 16, eric@torsson.se
ULRICH TOURBIER, Falköping, 073-051 58 78, ulrich.tourbier@telia.com

Förord

Denna rapport utgör både Hornborga-dokument och meddelanden från Hornborgasjöns fältstation. Rapporten är en faktasamling om det biologiska livet under 2015, främst fåglar, i och kring Hornborgasjön insamlat av medlemmar i Hornborgasjöns fältstation. Rapporten grundar sig på arbeten utförda med ekonomiskt stöd från Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Hornborga-dokumentet

Är namnet på en serie rapporter som började tryckas 1982 i syfte att samla det material av vitt skilda slag som insamlats inför, i samband med eller efter Hornborgasjöns restaurering. Målsättningen är att allt material som kan ha dokumentationsvärde skall redovisas i serien. Detta innebär dock att också en del faktasammanställningar av karaktären arbetsmaterial kommer att ingå. Publikationerna utges av Länsstyrelsen i Västra Götaland, platskontor Hornborgasjön. En förteckning över hittills utkomna Hornborgadokument finns i slutet av rapporten.

Meddelanden från Hornborgasjöns fältstation ISSN 1101-5470

Är namnet på den serie undersökningsresultat eller annan väsentlig information som publiceras från Hornborgasjöns fältstations verksamhet. I de fall när Hornborgasjöns fältstation står som utgivare av publikation i meddelandeserien har publikationen ovanstående ISSN-beteckning. En förteckning över hittills utkomna meddelanden finns i slutet av rapporten.

Hornborgasjöns fältstation

Hornborgasjöns fältstation, som bildades 1983, bedriver biologiska undersökningar vid Hornborgasjön. Målsättningen för fältstationen är att inom sitt verksamhetsområde, som främst utgörs av Hornborgasjön med kringliggande naturområde, vara centrum för tillämpad naturvetenskaplig forskning.

Hornborgasjöns fältstation skall därvid speciellt bevaka

- Hornborgasjöns utveckling, dokumentera sjöns vegetation och fågelliv samt effekterna av sjörestaureringen
- Hornborgasjöns nationella och internationella betydelse som häckningslokal och rastlokal för fåglar
- våtmarkernas skötsel
- kulturlandskapets utveckling

Verksamheten handhas av ideellt arbetande personer. Fältstationen är lokaliserad till Fågeludden, där lokaler disponeras i Länsstyrelsens administrationsbyggnad.

Huvudman för Hornborgasjöns fältstation är Västergötlands Ornitologiska Förening.

ISSN 1101-5470

Meddelanden från Hornborgasjöns fältstation

Utgivningsår: 2017

Utgivare: Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Naturvårdsenheten

Redaktion: Lotta Berg

Omslagsbild: Nils Forshed

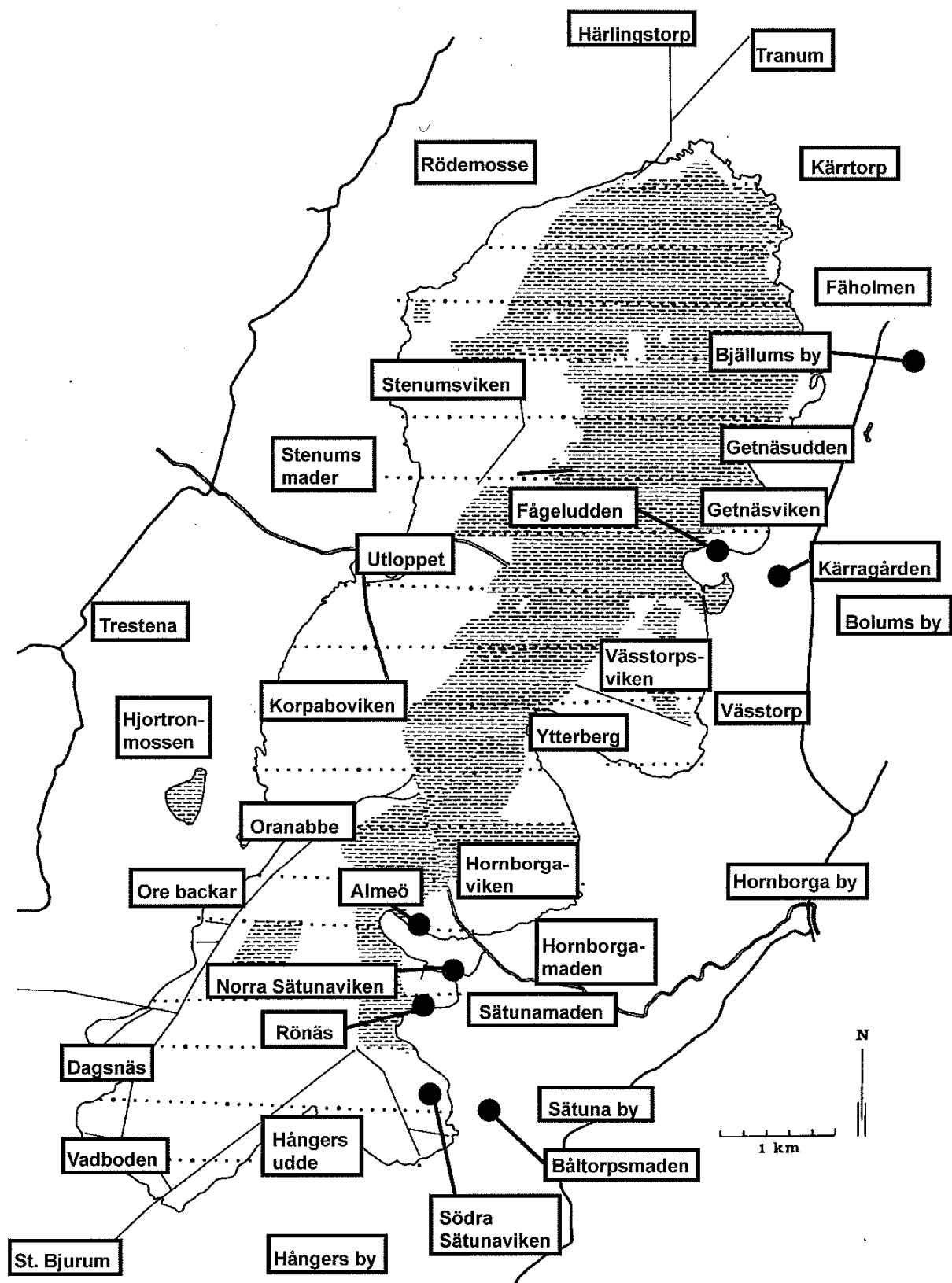
Rapporten finns i pdf-format på <http://projektwebbar.lansstyrelsen.se/hornborga/Sv/lasmer/Pages/index.aspx> under Publikationer/Rapporter.

Artiklar i denna publikation bör citeras:

Exempel

Pettersson, B. 2017. Häckande kärrhökar i Hornborgasjön 2015. I: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2015. sid 34-35. Meddelande nr 47 från Hornborgasjöns fältstation/Hornborgadokument nr 51. Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Hornborgasjön 2015

Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 2015

Lotta Berg

Organisation

Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation administreras av ett arbetsutskott som under året bestått av Lotta Berg (sammanställande), Gunnar Hurtig (kassör), Janne Pettersson, Katarina Bremsjö, Peter Laudon, Johan Bergquist och Christopher Magnusson. Åke Abrahamsson har som stationschef deltagit i arbetsutskottets möten. Därutöver är ett 35-tal personer knutna till fältstationens verksamhet.

Möten

Stationens arbetsutskott har haft fem protokollförda möten under 2015 där säsongens fältarbete och fältstationens verksamhet diskuterats och planerats.

Två personer från fältstationen, Clas Hermansson och Åke Abrahamsson, medverkade vid Ringmärkningscentralens ringmärkmöte i Varberg i början av november.

Vid det av SOF-BirdLife och andra naturorganisationer (BiSAM) anordnade 2-dagars nationella våtmarksseminariet i Skövde i mitten av november höll Lotta Berg en presentation om restaureringen av Hornborgasjön och resultatet av denna.

Vid ett möte om gåsförvaltning i Kristianstad i november medverkade Lotta Berg som föreläsare och Clas Hermansson som deltagare.

Information

På stationens hemsida finns information om stationens verksamhet. Kontinuerligt under säsongen uppdateras hemsidan med nyheter från stationens fältarbete. Hemsidan administreras av Katarina Bremsjö och nyheter läggs in av Lotta Berg. Arbete pågår med att överföra hemsidan till SOF-BirdLifes system.

Fältstationen har även en Facebooksida där stora och små nyheter om Hornborgasjön och om fältstationens verksamhet regelbundet presenteras. Facebooksidan hade vid årsskiftet 677 ”gillare” som följer inläggen där, och inläggen delas ofta vidare av bl.a. Naturum Hornborgasjöns Facebookadministratör. Fältstationen medverkar även vid behov i Facebookgruppen ”Svenska ringmärkare”.

Fältstationen har en e-postlista för att hålla kontakt med de som är engagerade i fältstationens verksamhet. Via e-postlistan sprids information och sammankallas till stationens aktiviteter. Fältstationens informationsblad om verksamheten har under året tryckts upp och finns tillgängligt vid naturum Hornborgasjön och besökscentrum Trandansen, samt i samband med olika evenemang.

Åke Abrahamsson och Lotta Berg har i olika sammanhang hållit föredrag för andra föreningar i regionen.

Hornborgaseminariet

Söndagen den 22 februari anordnades det årligen återkommande Hornborgaseminariet i Varnhemsgården, Varnhem. Under seminariet redovisade projektledarna sina resultat från säsongens arbete med Hornborgasjöns fågelliv. Det inbjudna föredraget hölls av Staffan Müller, som berättade om våtmarksrestaureringar. Seminariet var som vanligt välbesökt med ett drygt 30-tal deltagare.

Publik verksamhet

I samband med Tranans Dag i april och på Hornborgadagen i september visades ringmärkning för allmänheten. Fältstationen medverkade i arrangemanget ”fågeltornskampen” i maj, då också allmänheten var inbjuden att hjälpa till.

Projekten

Projekten tillsammans med ringmärkningen utgör stationens kärnverksamhet. Verksamheten utgör en viktig del i uppföljningen av Hornborgasjöns restaurering.

Fältstationen har genom inventeringar och undersökningar under säsongen följt fågellivet i och kring Hornborgasjön. Fältarbetet inleds under våren med inventeringar av rastande simfåglar, tranor och andra våtmarksfåglar. Under häckningstid genomförs inventeringar av häckfågelfaunan i och kring sjön. Under hösten pågår räkningar av rastande simfåglar samt rastande tranor. Speciellt för i år var att en totalräkning av antalet rastande tranor under våren genomfördes. Fältstationen har också medverkat i den av SOF-BirdLife nystartade rikstäckande aktiviteten våtmarksinventering, i mitten av maj.

Personal

Åke Abrahamsson har under året verkat som stationschef. Han har varit ansvarig för flera av projekten, drivit stationens löpande arbete samt representerat fältstationen/VgOF bland annat i Länsstyrelsens arbetsgrupp kring grågås.

Clas Hermansson har ansvarat för småfågelmärkningen vid Kärragården och representerat fältstationen i gåsarbetsgruppen. Det har även ringmärkts vid Fågeludden och i begränsad omfattning på andra platser runt sjön. Sammanlagt har 1136 fåglar ringmärks runt sjön under året.

Publiceringar

Fältstationen ansvarar numera för en stående spalt (en till två sidor) i varje nummer av GRUS, där vi tar upp aktuella aktiviteter, projekt, lokaler etc. Fältstationen publicerar, i likhet med övriga svenska fågelstationer, även en sammanfattning av föregående års verksamhet i SOF-BirdLifes årsskrift ”Fågelåret”.

Ekonomi

Verksamheten har under året stöttats ekonomiskt främst av Länsstyrelsen Västra Götalands län.

Vi riktar ett varmt tack till våra bidragsgivare som gör vår verksamhet möjlig att genomföra!

Projekt genomförda 2015

Häckande svarthalsade doppingar
Ruggande grågäss vid Hornborgasjön
Häckande grågäss vid Hornborgasjön
Häckande svanar i Hornborgasjön
Häckande kärrhökar vid Hornborgasjön
Häckande tornfalkar vid Hornborgasjön
Häckande svarttärnor vid Hornborgasjön
Häckande fisktärnor vid Hornborgasjön
Häckande skratmåsar i Hornborgasjön
Förekomsten av trastsångare vid Hornborgasjön
Rastande simfåglar vid Hornborgasjön
Rastande tranor vid Hornborgasjön
Häckfågelinventering vid Vallen
Ringmärkning vid Hornborgasjön
Fågelobservationer vid Hornborgasjön
Natura 2000-inventeringar

Peder Hedberg Fält
Clas Hermansson
Clas Hermansson
Åke Abrahamsson
Bengt Pettersson
Åke Abrahamsson
Peder Hedberg Fält
Lotta Berg & Katarina Bremsjö
Åke Abrahamsson
Eric Thorsson & Albin Thorsson
Åke Abrahamsson
Alf Karlsson & Clas Hermansson
Janne Pettersson
Clas Hermansson
Magnus Hallgren & Christopher Magnusson
Åke Abrahamsson

Projekt ej genomfört pga vädret

Häckande häger och storskarv i Hornborgasjön

Peter Laudon & Petter Bohman

Figur 1. För de inventeringar som kräver att områden med generellt beträdnadsförbud besöks erhåller fältstationen särskild dispens från länsstyrelsen. Foto: Lotta Berg

Väder och vatten vid Hornborgasjön 2015

Peder Hedberg Fält

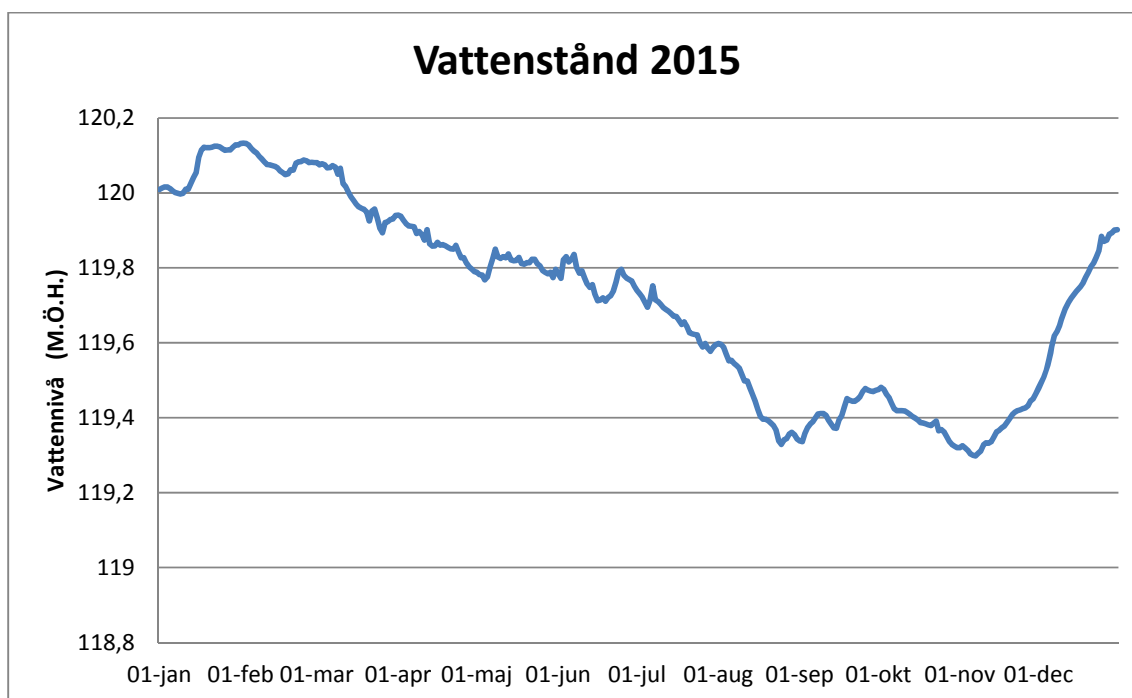
Isen på sjön lade sig sent förra året (2014) och det nya året fortsatte där det förra slutade med en snöfattig Hornborgabygd. Början av januari var omväxlande med både mildt och lite kallare väder, fast i slutet av månaden tog minusgraderna över alltmer med kallare väder och ett snötäcke på mellan 5 och 10 cm. Den 2 februari noterades årets högsta vattennivå med +120, 13 M. Den 9 februari drog mycket mild luft in över hela landet, molntäcket sprack upp och det blev en solig dag. Temperaturer på nästan 10 grader rapporterades på flera håll och runt sjön kunde man konstatera att den meteorologiska våren hade ankommit i slutet av februari. Sjön var helt isfri den 25 februari fast en del vakar fanns till och från hela vintern.

Efter en ostadig inledning av mars strömmade varm luft in över landet på vasaloppsdagen den 8 mars. Bland annat var det 8 plusgrader i Mora på vasaloppsdagen och här hemma var det mellan 10 och 15 plusgrader. I slutet av mars blev det bakslag med flera minusgrader. Tyvärr var vårens vattennivåer väldigt låga och våröversvämningar av sjöns mader uteblev. I början av april låg nivån kring +119,90 m, det vill säga i paritet med sjöns beräknade medelvattennivå för hela året. April blev bilden mer blandad och i maj hamnade temperaturen nästan varje dag under den normala med oftast kallt och kyligt väder. Nederbörden i maj slutade på 81 mm vid SMHI:s station i Skara, vilket är nästan 200 % jämfört med normala nederbörden för månaden.

Den kyliga maj medförde dock att sommarens ankomst fördröjdes. Juni var kall och ostadig fast några större nederbörds mängder uteblev och var ganska normala för månaden. Kring midsommar steg dock sjöns nivå med nästan 10 centimeter efter en som vanlig kall och nederbördsrik midsommar. Efter den kyliga junimånaden kom så högsommarvärmen den första veckan i juli med årets högsta temperaturer. I slutet av månaden drog flera åskoväder in över bygden och nederbörden blev därmed högre än normalt, fast inte så att det påverkade sjöns vattennivå i någon större omfattning. Åskovädren är väldigt lokala och varierar mycket från ort till ort. Sommaren avslutade med en torr och varm augusti och sjöns vattennivå var rekordlåg för månaden med +119,33 m den 25 augusti.

September var orolig med en hel del nederbörd som följde. Sjöns vattenyta steg med ca 15 cm och lade de tidigare blottlagda bottnarna i främst sjöns södra delar under vatten igen. Fast detta blev kortvarigt då det bara kom 1 mm!! nederbörd under hela oktober månad och stora delar av sjöns botten i söder blottlades igen. Årets lägsta vattennivå inföll den 7 november med +119,30 m. Till skillnad från oktober så blev november regnrik och mycket varm vilket resulterade i att sjöns vattennivå steg upp till normala värden för hösten. Inledningen av december präglades av mycket kraftig västlig strömning över Nordvästeuropa, vilket gav för årstiden varmt och blåsig väder. Det var en kortare köldknäpp i mitten av månaden som minusgrader uppträdde fast lagom till julafton blev det mildt som vanligt. De sista dagarna i december blev kylan mer permanent och isen på sjön lade sig helt och hållet den sista dagen för året.

Medelvattenståndet för sjön över året blev + 119,72 m och vattenståndsamplituden mellan årets högsta och lägsta vattennivå var hela 84 cm. Årsnederbörden blev 676 mm vid SMHI:s station i Skara mot normala 556 mm, vilket var 122 % jämfört med normalt. Med normalt menas medelvärdet för 30-årsperioden, 1961-90.

Figur 1. Vattenståndet i Hornborgasjön 2015 (data från SMHI:s pegel 108-2455 Fågeludden).

Natura 2000-inventeringar vid Hornborgasjön 2015

Åke Abrahamsson

Uppföljning av Natura 2000-områden gäller hela Sverige. Syftet med inventeringarna är att bedöma områdenas bevarandestatus genom fortlöpande och långsiktiga uppföljningar.

Inledning

Övergripande handlar det om att räkna de fåglar som är knutna till en noga avgränsad biotop, i detta fall strandäng. Uppgifter insamlas om det antal arter som utgör underlag för att skapa ett index som användes vid jämförelser mellan områden. Dessutom görs en bedömning av strandängens status i övrigt såsom betesintensitet, gräsmängd, förbuskning etc. Denna uppföljning görs under september till oktober månad.

För Hornborgasjöns del innebär detta att fågellivet från och med 2005 skall följas upp på strandängarna kring sjön. Strandzonen är indelad i 15 delområden som skall inventeras inom en period på tre år, dvs. fem områden per år. Därtill kommer fyra fasta områden som skall inventeras årligen (Hornborgamaden, Almeö, Borängen och Långeland). Se tabell 1a och 1 b. Inventeringsmetoden är anpassad för att göra det möjligt att genomföra uppföljningen med en rimlig arbetsinsats och därigenom säkerställa arbetet för framtiden. Resultatet rapporteras årligen till ansvariga inom Västra Götalands län. Bakgrund och inventeringsmetod har beskrivits av Svensk Naturförvaltning (2005).

På grund av administrativ problematik vid länsstyrelsen fick Hornborgasjöns fältstation endast i uppdrag att inventerade sex områden 2015 i stället för alla nio. En sammanställning som omfattar en jämförelse över åren kan således inte göras för 2015.

Inventeringarna 2015 har utförts av Lotta Berg (Kärrtorp), Åke Abrahamsson (Hornborgamaden), Kent Ove Hvass (Hånger), Jan Erik Pettersson (Almeö, Borängen och Långeland).

Den sammanlagda storleken av de marker runt Hornborgasjön som per definition klassas som strandäng är betydande. Eftersom Hornborgasjön är starkt reglerad finns inte den naturliga påverkan på strandängarna som en stor variation i vattenföringen ger. Hävd av olika slag är därför en förutsättning för att begreppet strandäng skall vara relevant. Hävden är i huvudsak av två slag, slåtter och inhyrt nötbete. I södra delen finns dock en betydande uppfödning av amkor och ungdjur. Omfattningen av denna verksamhet innebär att mycket stora arealer betas i naturlig jordbruksdrift. Slåtter utförs av länsstyrelsens personal och kan endast ske när eftersommar och höst är tillräckligt torra. Historiskt har sjöns strandängar utgjort en viktig resurs i det äldre jordbruket, detta framgår tydligt i lantmäteriprotokoll och jordeböcker. Sammanfattat kan man med emfas säga att strandängarna i nutiden är en mycket viktig del av reservatet Hornborgasjön. Riktiga och väl avvägda skötselåtgärder är därför av avgörande betydelse för strandängarnas funktion. Under vår och försommar 2015 fanns inget bete på

Hornborgamadens sjösida utan denna lämnades att växa igen. Vid det första inventeringstillfället i maj fanns förväntat antal av de viktigaste strandängsarterna. Vid det andra tillfället var de flesta av dessa borta. Högväxande gräs dominerade helt vid detta senare tillfälle. Se figur 1. Bete kombinerat med betesputs påbörjades inte förrän i slutet av juli – således långt efter häckningsperioden. Detta sagt som ett exempel på skötselns helt avgörande betydelse.

Figur 1. Hornborgamadens veckan efter midsommar 2015. Utan hävd växer ängarna snabbt igen med högvuxet gräs och höga örter. Foto: Åke Abrahamsson.

Metod

Inventeringen utförs som en linjetaxering som upprepas två gånger per säsong. Varje område besöks en gång i maj och en gång i juni månad under perioden 15 maj till 15 juni. Alla vuxna fåglar (ej årsungar) som vistas inom strandängen antecknas. Överflygande fåglar och individer som inte är knutna till området antecknas separat.

Avståndet mellan linjerna bör vara maximalt 100 meter och ordnas så att linjerna om möjligt genomkorsar ytan med ett zick-zack mönster. Vid den andra inventeringen genomkorsas

området så att föregående linjer inte används, utan att inventeringsytan blir relativt jämnt täckt. Svårtillgängliga områden såsom t.ex. vassbälten eller blöta delar (decimeterdjupt vatten) inventeras genom att notera fåglar som ses eller hörs från dessa ytor. De fåglar som finns på vattenytan utanför strandlinjen räknas endast om de bedöms tillhöra strandängen. Detta kan naturligtvis vara svårt att avgöra, men individer längre ut än 25 meter räknas inte såvida det inte är uppenbart att de tillhör området. Det är önskvärt men inte alls nödvändigt att utföra inventeringen på morgonen.

Resultat och diskussion

Som framgår ovan utförs dessa Natura 2000-inventeringar enligt uppdrag. Underlaget som skapas är inte tillräckligt för att mäta den häckande fågelfanan på ett komplett sätt och det är inte heller avsikten. För att så skall kunna ske krävs att den metod som går under namnet revirkartering används. Ändå skapas här en form av resultat som kan användas för jämförelser på olika sätt. Typarterna på Hornborgasjöns strandängar kan strikt begränsas till ett fåtal så som gulärta, ängsپیplärka, sånglärka, rödbena och tofsvipa, detta om man definierar strandäng som öppen gräsmark. Ytterligare någon art kan eventuellt tillkomma. I Hornborgadokumentet för 2014 redovisades dessa arters förekomst på strandängarna ingående.

I allt väsentligt hänvisas till denna publikation eftersom det som framgår ovan inte finns ett komplett underlag från 2015. En mer djupgående analys får därför lämnas till ett kommande år. Variationen mellan åren är relativt stor, variabler är graden av betestryck (inklusive grågässens), och olika inventerare år från år, men eftersom dessa rekryteras ur samma mycket begränsade krets har detta förmodligen liten betydelse. Därutöver är det endast två inventeringstillfällen, som av naturliga skäl inte kan slumpas ut, utan väljs efter tillfälle och möjlighet.

Inventeringsöversikt

I översikten nedan (tabell 1) kan man se hur alterneringen mellan områdena ser ut. Man kan där se att alla områden nu har inventerats tre gånger. Inventeringarna startade 2005 med Fäholmen, Fågeludden och Ytterberg och Vadboden som alternerande områden. Dessa områden har inventerats en fjärde gång 2014.

Tabell 1a. Förteckning över Natura 2000-områden vid Hornborgasjön och planerat inventeringsår. Detta innebär att fyra fasta och fem rörliga områden inventeras årligen.

Område	Inventeringsår					
Hornborgamaden	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Almeö	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Borängen	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Långeland	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Fäholmen	2005	-	-	2008	-	-
Kärtrorp	-	2006	-	-	2009	-
Getnäsudden	-	-	2007	-	-	2010

Område	Inventeringsår					
Fågeludden	2005	-	-	2008	-	-
Kalvamyren	-	2006	-	-	2009	-
Västorpsviken	-	-	2007	-	-	2010
Ytterberg	2005	-	-	2008	-	-
Sätunamaden	-	2006	-	-	2009	-
Rönäs	-	-	2007	-	-	2010
Båltorpsmaden	2005	-	-	2008	-	-
Hångers udde	-	2006	-	-	2009	-
Vik	-	-	2007	-	-	2010
Vadboden	2005	-	-	2008	-	-
Dagsnäs	-	2006	-	-	2009	-
Hästahuvudet	-	-	2007	-	-	2010

Tabell 1b. Förteckning över Natura 2000-områden vid Hornborgasjön och planerat inventeringsår. Detta betyder att fyra fasta och fem rörliga områden inventeras årligen.

Område	Inventeringsår					
Hornborgamaden	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Almeö	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Borängen	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Långeland	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Fäholmen	2011	-	-	2014	-	-
Kärrtorp	-	2012	-	-	2015	-
Getnäsudden	-	-	2013	-	-	2015
Fågeludden	2011	-	-	2014	-	-
Kalvamyren	-	2012	-	-	2015	-
Västorpsviken	-	-	2013	-	-	2016
Ytterberg	2011	-	-	2014	-	-
Sätunamaden	-	2012	-	-	2015	-
Rönäs	-	-	2013	-	-	2016
Båltorpsmaden	2011	-	-	2014	-	-
Hångers udde	-	2012	-	-	2015	-
Vik	-	-	2013	-	-	2016
Vadboden	2011	-	-	2014	-	-
Dagsnäs	-	2012	-	-	2015	-
Hästahuvudet	-	-	2013	-	-	2016

Tabell 2. Fågelförekomsten inom respektive delområde inom Natura 2000-området Hornborgasjön 2015. Tabellen redovisar samtliga förekommande arter och högsta antal som är knutna till strandängen från de inventeringar som utförts under perioden mitten av maj till mitten av juni månad 2015.

Tabellen visar även samtliga arter som någon gång påträffats vid de senaste sex årens inventeringar. Följande förkortningar har använts; Hor = Hornborgamaden, Alm = Almeö, Bor = Borängen, Lån = Långeland, Kä = Kärrtorp, Ka = Kalvamyren, Sä = Sätunamaden, Hån = Hånger, Da = Dagsnäs. Notera att Kalvamyren, Sätunamaden och Dagsnäs inte inventerades av fältstationen 2015. Se ovan.

Art	Hor	Alm	Bor	Lån	Kä	Ka	Sä	Hån	Da
Knölsvan	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Sångsvan	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Snögås	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Grågås	9	450	750	-	40	-	-	5063	-
Stripgås	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kanadagås	-	-	35	-	-	-	-	-	-
Vitkindad gås	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gravand	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Snatterand	16	2	-	-	-	-	-	91	-
Kricka	-	-	-	-	-	-	-	102	-
Gräsand	31	-	-	-	8	-	-	222	-
Årta	3	2	-	-	-	-	-	-	-
Skedand	11	-	-	-	-	-	-	12	-
Brunand	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vigg	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Knipa	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Storskrake	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kornknarr	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rapphöna	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skäggdopping	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gråhakedopping	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Storskarv	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gråhäger	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Sparvhök	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brun kärrhök	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Fiskgjuse	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tornfalk	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Lärkfalk	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Havsörn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Röd glada	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Ormvråk	-	-	-	-	1	-	-	-	-

Sothöna	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vattenrall	1	-	-	-	1	-	-	-	-

Art	Hor	Alm	Bor	Lån	Kä	Ka	Sä	Hån	Da
Trana	4	2	-	2	8	-	-	18	-
Strandskata	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Tofsvipa	32	13	4	5	67	-	-	273	-
Enkelbeckasin	8	5	2	14	4	-	-	6	-
Dvärgberckasin	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Storspov	2	-	-	-	4	-	-	1	-
Brushane	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Svartsnäppa	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gluttsnäppa	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rödbena	14	15	4	-	6	-	-	8	-
Drillsnäppa	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Grönbena	1	-	-	-	1	-	-	1	-
Skogssnäppa	-	-	-	-	-	-	-	-	-
M strandpipare	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Skrattmås	7	-	-	-	11	-	-	-	-
Fiskmås	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Havstrut	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gråtrut	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fisktärna	-	-	-	-	7	-	-	-	-
Ringduva	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skogsduva	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jorduggla	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Större hackspett	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gök	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tornseglare	-	-	-	-	51	-	-	-	-
Sånglärka	12	2	2	4	24	-	-	-	-
Ladusvala	-	-	-	-	3	7ö	-	-	-
Hussvala	-	-	-	-	-	10ö	-	-	-
Backsvala	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ängsfiplärka	10	5	6	7	10	-	-	44	-
Trädpiplärka	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Gulärka	23	24	11	20	23	-	-	33	-
Sädesärka	6	4	2	-	1	-	-	10	-
Näktergal	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Järnsparv	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rödhake	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Buskskvätta	4	6		2	3	-	-	4	-
Stenskvätta	-	-	-	-	-	-	-	8	-
Dubbeltrast	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Taltrast	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Koltrast	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Björktrast	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Art	Hor	Alm	Bor	Lån	Kä	Ka	Sä	Hån	Da
Rödvingetrast	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Törnskata	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gräshoppsångare	2	1	-	-	1	-	-	-	-
Sävsångare	29	2	2	-	23	-	-	3	-
Trastsångare	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Rörsångare	10	-	-	-	8	-	-	-	-
Kärrsångare	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Härmsångare	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Törnsångare	1	-	-	-	2	-	-	-	-
Ärtsångare	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trädgårdssångare	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Svarthätta	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Lövsångare	1	-	-	-	3	-	-	-	-
Grönsångare	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gärdsmyg	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Grå flugsnappare	-	-	-	-	-	-	-	-	-
S/v flugsnappare	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Entita	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blåmes	-	-	-	-	7	-	-	-	-
Talgoxe	-	-	-	-	--	-	-	-	-
Nötväcka	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trädkrypare	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nötskrika	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skata	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Kråka	2	-	-	-	5	-	-	-	-
Kaja	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Korp	-	-	-	-	8	-	-	-	-
Stare	30	-	-	-	20	-	-	-	-
Bofink	-	-	-	-	3	-	-	-	-
Grönfink	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Steglits	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Hämpling	4	-	-	-	2	-	-	-	-
Rosenfink	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Pilfink	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gråsparv	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Gulsparv	-	-	-	-	5	-	-	-	-
Sävspärv	32	4	4	-	26	-	-	11	-
Antal arter 2015	39	17	13	7	38	-	-	21	-

Tabell 3. På grund av ofullständigt material visas endast en jämförelse för de fasta områdena

	Hor	Alm	Bor	Lån	Kä	Ka	Sä	Hån	Da
Antal arter 2015	39	17	13	7	-	-	-	-	-
Antal arter 2014	40	27	28	8	-	-	-	-	-
Antal arter 2013	30	26	23	13	-	-	-	-	-
Antal arter 2012	45	34	16	17	-	-	-	-	-
Antal arter 2011	43	45	24	17	-	-	-	-	-
Antal arter 2010	49	29	19	17	-	-	-	-	-
Antal arter 2009	45	28	22	19	-	-	-	-	-
Antal arter 2008	51	41	28	20	-	-	-	-	-
Antal arter 2007	49	40	31	17	-	-	-	-	-
Antal arter 2006	38	34	20	12	-	-	-	-	-

Figur 1. Sydlig gulärkla, en typisk strandängsart vid Hornborgasjön. Foto: Lotta Berg

Rastande simfåglar i Hornborgasjön 2015

Åke Abrahamsson

Räkningarna av Hornborgasjöns våtmarksfåglar är basen i den omfattande undersökningsverksamhet som Hornborgasjöns fältstation bedriver sedan många år tillbaka. När fältstationen bildades 1983 hade räkningarna redan pågått ett antal år, man får gå tillbaka till sextioalet för att finna någon startpunkt. Året 2015 var sett mot denna bakgrund utan egentliga avvikelser mot vad som kunde förväntas.

Syfte och bakgrund

Syftet med projektet är att årligen räkna och följa upp förekomsten av de olika arter simfåglar som utnyttjar Hornborgasjön som rastlokal under vår och höst eller som i tiden däremellan häckar i sjön. Detta är ett sätt att fortlöpande mäta vad som händer med sjöns våtmarksfåglar successivt efter sjöns restaurering och den slutliga vattenståndshöjningen 1995. I själva verket finns det ett tydligt samband med den skötselplan som antogs för Hornborgasjön i samband med restaureringens färdigställande.

Genom alla år kan resultaten av simfågelräkningarna följas i den långa rad av Hornborgadokument som hittills producerats sedan fältstationen bildades. Flera av dessa finns numera även i PDF-format på Länsstyrelsens hemsida. En sammanfattning över simfågelnas förekomst åren 1991-2004, där trender analyseras under 10 år efter den slutliga restaureringen, har redovisats tidigare (Hermansson 2005). I tabell 3 finns en förenklad uppföljning av denna sammanställning som avser att belysa arternas status i termer av deras uppnådda högsta antal. Dessförinnan har räkningar av antalet rastande simfåglar i Hornborgasjön bedrivits sedan 1960-talet. Räkningarnas genomförande under perioden fram till 1991 har beskrivits tidigare (Hermansson 2004).

Om häckande andfåglar

Häckningar redovisas i sammanställningen av fågelobservationerna men kan ändå kort kommenteras under den här rubriken. Av de intressantaste simänderna (skedand, årtar och snatterand) finns för 2015 endast två snatterandhäckningar i materialet, båda i Korpaboviken. Högsta antalet årtar blev 13 vilket inträffade den 2 maj.

Ett dussin observationer av viggkullar finns rapporterade från Hornborgasjön. Viggan är en sen häckare, dessutom exponerar honorna sina kullar helt öppet. Detta gör att de är förhållandevis lätta att hålla reda på. De flesta observationerna härrör från Fågeludden och söderut och är väl spridda över sjöområdet. Det finns inga säkra indikationer om någon brunandhäckning.

Metod

Sjön är indelad i nio områden och räkningarna utförs från de punkter som framgår av bifogad karta (figur 3). De bästa observationsplatserna är fågeltornen som finns runt sjön. Dessutom används andra naturliga höjder utmed sjön som komplement. Punkterna enligt kartan skall alltid användas. Tornet vid Röde mosse var tidigare område tio men används inte numera,

framförallt därför att skogen numera skymmer utsikten så att det inte längre fyller sin funktion.

Under våren 2015 genomfördes sex veckovisa räkningar med start den 28 mars.

Lördagar är som regel den dag då räkningarna genomförs. Starten sker någon timme efter soluppgången och samordnas i förekommande fall mellan räknarna för att undvika dubbelräkning och liknande. Sedan lång tid tillbaka sker den sista räkningen för våren några dagar in i maj. Detta år kunde även en räkning göras i januari, denna faller emellertid helt utanför standardiserade perioden.

Under hösten utförs räkningarna i mitten av respektive månad från augusti till november eller så länge som det är isfritt. Hösten 2015 medgav räkning även i december. Vi räknar på den lördag som infaller närmast den femtonde i månaden. Dessutom är det en målsättning att räkningarna skall ingå i de internationella simfågelräkningarna och även i någon mån överensstämja med tidpunkten för räkningarna i sjön Tåkern. Områdesindelningen under hösten är densamma som under våren, dock räknas den södra delen av sjön genom paddling efter en given rutt. Simfåglar är i vår definition vidast möjliga begrepp; tranor ingår dock inte, så inte heller skrattnåsar under våren. Honor och hanar av ändarna separeras under våren. Rovfåglar är en del av de uppgifter som samlas in. Någon sammanställning likt den för simfågeln görs inte utan dessa observationer återfinns i förekommande fall i fågelrapporten. För att belysa helheten kan man dock framhålla att en höstmånad under sträcktiden såsom september 2015 kan resultera i ett tiotal arter rovfåglar, bland annat två stäpphökar och en aftonfalk.

Resultaten vägs inte på något vis utan det är originalprotokollens siffror som redovisas nedan. Om någon av de här nämnda observationerna skall granskas av regional rapportkommitté svarar observatören själv för detta och det påverkar inte resultatet enligt nedan.

Resultat

I tabell 3 redovisas de högsta antalen av respektive art för 2014 i relation till de högsta antalen för åren 1991 - 2013.

Våren

Knölsvan och salskrake nådde sina högsta antal någonsin inom den period som mätningarna omfattar. Våren var tidig vilket gjorde att sångsvanarna inte gjorde de sedvanliga längre uppehållen vid Vadboden, utan snabbt drog vidare. I själva verket innehöll vårsången inte någonting som avviker från det normala. Man kan dock framhålla en kärrsnäppa den 4 april vilket tyder på att det handlade om den sydliga rasen. Som bekant för denna ras numera en mycket tynande tillvaro. Ägretthägrar är numera årligt förekommande och återfinns följaktligen i inventeringsprotokollen. Årta och skedand har långt till de antal de uppnådde för ett drygt tiotal år sedan och tidigare. Hornborgasjön är i nuläget förmodligen inte tillräckligt eutrof vilket kan ha sin orsak i allt ris och alla stubbar som skall bytas ner. Dessa förmår troligen inte blida det tillräckligt kalkhaltiga material som ger det höga PH-värde som kännetecknar en eutrof slättsjö. Strandängarna är däremot i långa stycken förnämliga och

detta gynnar å sin sida årtorna som tycker om att ligga i gränsen mellan sjö och strandäng. Årtan är egentligen en riktig träskand.

Anser-gässen har under senare år kommit att framträda i något större omfattning än tidigare. Dessa – grågåsen undantagen – har av hävd annars sin stora förekomst runt sjön Östen. Våren 2015 fanns alla arterna i södra Hornborgasjön fast dock inte samtidigt. Stor uppmärksamhet rönt förstås den fjällgås som uppehöll sig vid Vadboden några dagar i slutet av april. Antalet bläsgäss blev 237 som mest – en enastående siffra, spetsbergsgässen nådde 23, även det ett bra antal.

Hösten

Även hösten anslog normala tongångar. Liksom 2013 var vattenståndet lågt. Detta återspeglade sig i resultaten, dock inte så extremt som detta år. En rad arter nådde sina högsta antal någonsin: knölsvan, sångsvan, grågås, kanadagås, bläsand, snatterand samt stjärtand. Se tabell 3. Det högsta antalet bläsänder nåddes i oktober, detsamma gäller knölsvanarna. Det finns skäl att uppmärksamma de omständigheter som rådde vid tillfället för räkningen; Bläsänderna låg utmed västra sidan från norra Blockholmen och upp till Lervik, således tätt packade över tre områden och i ständig rörelse. Detta påpekas för att framhålla att de mycket väl kunde varit något fler eller något färre. Det tusental eller mer som låg i riset norr om Blockholmarna är till exempel inte korrekt beräknat. Detta är även ett påpekande att det kan döljas fel åt båda håll och svårigheter i metoden. Det som är viktigt är emellertid att vi kan konstatera att vi har följt den metod vi använder sedan åtminstone tjugo år tillbaka. Grågåsen är en art som vi inte kan mäta korrekt med den metod vi använder. När räkningarna startar på morgonen har grågässen redan flugit ut från sjön för att senare på förmiddagen återvända till Hornborgasjön eller någon annan sjö för att dricka varefter det lite senare åter bär av ut på mot fälten. Ändå nådde grågässen över 10 000 vid oktoberräkningen 2015. På grund av grågässens förhållande till jordbruket görs flera räkningar med olika inriktning. Dels inventeras de häckande grågässen, dessutom görs en totalräkning under försommaren av de ruggande gässen samt även en räkning riktad mot relationen selekterade fält och gåsförekomsten på dessa.

Hur många grågäss som uppehåller sig i området efter ruggningen vet vi således inte med säkerhet; det är endast det material som fältstationen samlar in som finns att tillgå. Antalet gäss under ruggningsperioden förefaller dock ha varit lika stort eller fler som under tidigare år – således fler än 20 000 exemplar. Grågässen är även föremål för ganska intensiv jakt i syfte att skydda växande gröda, något relevant mått på hur stor avskjutningen är finns dock inte.

Tack

Simfågelräkningarna vid Hornborgasjön är ett lagarbete, där det krävs stor kännedom om artbestämning och områdenas avgränsningar samt att det görs noggranna anteckningar. Totalt har 14 personer deltagit i räkningarna; Åke Abrahamsson, Lotta Berg, Hanna Berg, Anders Bergqvist, Christer Blank, Katarina Bremsjö, Magnus Hallgren, Kent Ove Hvass, Peder Hedberg Fält, Anita Ljungström, Gunnar Jakobsson, Bengt Pettersson, Janne Pettersson och Albin Thorsson.

Referens

Hermansson, C. 2005. Rastande simfåglar i Hornborgasjön – resultat från 2004 och en sammanfattning av åren 1991-2004. I: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2004.sid 26-37. Meddelande nr 34 från Hornborgasjöns fältstation – Hornborga dokument nr 40. Länsstyrelsen Västra Götalands län.

Tabell 1. Sammanställning över resultaten från simfågelräkningarna vid Hornborgasjön våren 2015

Art – datum för räkning	28.3	4.4	11.4	18.4	25.4
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	1310	1460	1360	1130	980
Sångsvan <i>C. cygnus</i>	620	770	310	320	28
Mindre sångsvan <i>C. columbianus</i>	8	4	14	0	0
Sädgås <i>Anser fabalis</i>	19	30	30	0	0
Bläsgås <i>A. albifrons</i>	240	84	140	80	0
Fjällgås <i>A. erythropus</i>	0	0	0	0	1
Grågås <i>A. anser</i>	1590	1460	1640	1290	1290
Hybridgås <i>Anser sp</i>	1	2	0	0	0
Grågås x Kanadagås <i>A. a. X B. c.</i>	4	0	2	2	4
Spetsbergsgås <i>A brachyrhynchus</i>	0	20	14	23	9
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	280	160	300	240	150
Vitkindad gås <i>B. leucopsis</i>	0	0	2	0	1
Gravand <i>Tadorna tadorna</i>	0	0	0	4	2
Bläsand <i>Anas penelope</i>	540	440	830	660	330
Snatterand <i>A. strepera</i>	76	77	140	140	200
Kricka <i>A. crecca</i>	490	600	960	1100	1160
Gräsand <i>A. platyrhynchos</i>	750	720	430	380	240
Stjärtand <i>A. acuta</i>	42	50	46	40	16
Årta <i>A. querquedula</i>	0	0	0	0	4
Skedand <i>A. clypeata</i>	0	0	22	67	82
Brunand <i>Aythya ferruginea</i>	200	70	73	79	49
Bergand <i>A. marila</i>	0	0	1	1	0
Vigg <i>A. fuligula</i>	2450	2660	3110	3640	2630
Sjöorre <i>Melanitta nigra</i>	0	1	0	0	7
Knipa <i>Bucephala clangula</i>	2820	2670	2200	2200	900
Salskrake <i>Mergus albellus</i>	350	330	270	230	50
Småskrake <i>M. serrator</i>	0	0	0	6	4

Art – datum för räkning	28.3	4.4	11.4	18.4	25.4
Storskrake <i>M. merganser</i>	180	66	54	64	78
Alfågel <i>Clangula hyemalis</i>	0	1	0	0	0
Smådopping <i>Tachybaptus ruficollis</i>	0	0	1	1	0
Skäggdopping <i>Podiceps cristatus</i>	330	590	730	770	680
Gråhakedopping <i>P. grisegena</i>	72	140	200	190	180
Svarthakedopping <i>P. auritus</i>	0	2	20	16	3
Svarthalsad dopping <i>P. nigricollis</i>	3	15	32	72	59
Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	48	56	42	79	80
Gråhäger <i>Ardea cinerea</i>	13	10	21	33	25
Rördrom <i>Botaurus stellaris</i>	1	1	0	1	1
Sothöna <i>Fulica atra</i>	1400	840	670	600	610
Strandskata <i>Haematopus ostralegus</i>	0	4	2	10	4
Mindre strandpipare <i>Charadr. dubius</i>	0	0	0	0	0
Större strandpipare <i>C. hiaticula</i>	0	0	1	0	0
Tofsvipa <i>Vanellus vanellus</i>	370	340	400	400	420
Brushane <i>Philomachus pugnax</i>	0	0	0	0	3
Enkelbeckasin <i>Gallinago gallinago</i>	9	9	22	39	20
Storspov <i>Numenius. arquata</i>	2	8	4	52	27
Kärnsnäppa <i>Calidris alpina</i>	0	1	0	0	0
Svartsnäppa <i>Tringa erythropus</i>	0	0	0	1	1
Rödbena <i>T. totanus</i>	0	2	14	44	62
Gluttsnäppa <i>T. nebularia</i>	0	0	1	0	9
Skogssnäppa <i>T. ochropus</i>	0	4	22	10	9
Grönben <i>T. glareola</i>	0	0	0	50	2
Drillsnäppa <i>Actitis hypoleucos</i>	0	0	0	27	5
Fiskmås <i>Larus. canus</i>	16	19	7	5	14
Gråtrut <i>L. argentatus</i>	220	160	70	32	90
Silltrut <i>L. fuscus</i>	0	0	0	1	0
Havstrut <i>L. marinus</i>	9	17	7	15	9
Dvärgmås <i>Hydrocoloeus minutus</i>	0	0	0	0	0
Fisktärna <i>Sterna hirundo</i>	0	0	0	3	35
Silvertärna <i>Sterna paradisaea</i>	0	0	0	0	0

Fortsättning våren 2015

Art – datum för räkning	2.5
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	1320
Sångsvan <i>C. cygnus</i>	8
Mindre sångsvan <i>C. columbianus</i>	0
Sädgås <i>Anser fabalis</i>	0
Bläsgås <i>A. albifrons</i>	0
Grågås <i>A. anser</i>	1520
Grågås x Kanadagås <i>A. a. X B. c.</i>	0
Spetsbergsgås <i>A brachyrhynchus</i>	7
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	160
Vitkindad gås <i>B. leucopsis</i>	0
Gravand <i>Tadorna tadorna</i>	0
Stripgås <i>Alopochen aegyptiaca</i>	0
Bläsand <i>Anas penelope</i>	170
Snatterand <i>A. strepera</i>	190
Kricka <i>A. crecca</i>	440
Gräsand <i>A. platyrhynchos</i>	237
Stjärtand <i>A. acuta</i>	6
Årta <i>A. querquedula</i>	13
Skedand <i>A. clypeata</i>	61
Brunand <i>Aythya ferruginea</i>	77
Bergand <i>A. marila</i>	0
Vigg <i>A. fuligula</i>	1580
Sjöorre <i>Melanitta nigra</i>	0
Knipa <i>Bucephala clangula</i>	650
Salskrake <i>Mergus albellus</i>	30
Småskrake <i>M. serrator</i>	4
Storskrake <i>M. merganser</i>	27
Alfågel <i>Clangula hyemalis</i>	1
Smådopping <i>Tachybaptus ruficollis</i>	2
Skäggdopping <i>Podiceps cristatus</i>	700
Gråhakedopping <i>P. grisegena</i>	180
Svarthakedopping <i>P. auritus</i>	16
Svarthalsad dopping <i>P. nigricollis</i>	86

Art – datum för räkning 2.5

Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	180
Gråhäger <i>Ardea cinerea</i>	35
Ägretthäger <i>Casmerodius albus</i>	1
Rördrom <i>Botaurus stellaris</i>	1
Sothöna <i>Fulica atra</i>	720
Strandskata <i>Haematopus ostralegus</i>	2
Mindre strandpipare <i>Charadr. dubius</i>	1
Större strandpipare <i>C. hiaticula</i>	0
Tofsvipa <i>Vanellus vanellus</i>	400
Ljungpipare <i>Pluvialis apricaria</i>	14
Brushane <i>Philomachus pugnax</i>	51
Enkelbeckasin <i>Gallinago gallinago</i>	26
Storspov <i>Numenius. arquata</i>	5
Svartsnäppa <i>Tringa erythropus</i>	5
Rödbena <i>T. totanus</i>	82
Gluttsnäppa <i>T. nebularia</i>	45
Skogssnäppa <i>T. ochropus</i>	4
Grönbenä <i>T. glareola</i>	50
Drillsnäppa <i>Actitis hypoleucos</i>	27
Fiskmås <i>Larus. canus</i>	5
Gråtrut <i>L. argentatus</i>	32
Havstrut <i>L. marinus</i>	6
Dvärgmås <i>Hydrocoloeus minutus</i>	2
Fisktärna <i>Sterna hirundo</i>	110
Silvertärna <i>Sterna paradisaea</i>	3

Tabell 2. Sammanställning av resultatet från simfågelräkningarna vid Hornborgasjön hösten 2015.

Art – datum för räkning	15.8	11.9	17.10	14.11	12.12
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	2320	1700	2770	3190	2340
Sångsvan <i>C. cygnus</i>	140	110	2	24	290
Bläsgås <i>Anser albifrons</i>	0	0	3	0	0
Sädgås <i>A. fabalis</i>	0	0	35	0	16
Spetsbergsgås <i>A. brachyrhynchus</i>	0	0	5	0	0
Grågås <i>Anser Anser anser</i>	1090	6520	10100	2730	4
Stripgås <i>Anser indicus</i>	1	0	0	0	0
Grågås x Kanadagås <i>A a x B c</i>	4	2	0	2	1
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	640	290	860	310	640
Vitkindad gås <i>B. leucopsis</i>	0	0	36	0	0
Obest. simand <i>Anas sp</i>	0	0	0	309	0
Bläsand <i>Anas penelope</i>	950	7040	13200	14600	140
Snatterand <i>A. strepera</i>	4000	2820	800	1650	2
Kricka <i>A. crecca</i>	4520	8140	6760	6830	6
Gräsand <i>A. platyrhynchos</i>	3740	4390	6300	3930	1910
Stjärtand <i>A. acuta</i>	78	220	530	210	1
Årta <i>A. querquedula</i>	3	0	0	0	0
Skedand <i>A. clypeata</i>	170	74	321	21	0
Brunand <i>Aythya ferruginea</i>	7340	1140	600	110	4
Vigg <i>A. fuligula</i>	1360	550	950	1520	100
Svärta <i>Melanitta. fusca</i>	0	0	0	2	0
Knipa <i>Bucephala clangula</i>	640	300	480	990	260
Salskrake <i>Mergus albellus</i>	1	0	150	390	92
Storskrake <i>M. merganser</i>	4	16	120	240	240
Småskrake <i>M. serrator</i>	0	0	3	1	0
Smådopping <i>Tachybaptus ruficollis</i>	0	5	0	0	0
Skäggdopping <i>Podiceps cristatus</i>	250	160	86	16	4
Gråhakedopping <i>P. grisegena</i>	20	3	3	3	0
Svarthakedopping <i>P. auritus</i>	1	3	0	0	0

Art – datum för räkning	15.8	11.9	17.10	14.11	12.12
Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	140	220	96	10	1
Ägretthäger <i>Egretta alba</i>	1	0	0	0	0
Gråhäger <i>Ardea cinerea</i>	150	110	54	44	10
Sothöna <i>Fulica atra</i>	5550	9270	6390	4520	480
Större strandpipare <i>Charadr. hiaticula</i>	31	0	0	0	0
Ljungpipare <i>Pluvialis apricaria</i>	0	0	1	0	0
Kustpipare <i>P.squatarola</i>	2	3	0	0	0
Tofsvipa <i>Vanellus vanellus</i>	1550	620	260	580	2
Kärnsnäppa <i>C. alpina</i>	24	0	0	0	0
Enkelbeckasin <i>G. gallinago</i>	56	40	24	0	0
Dvärgbeckasin <i>G. minimus</i>	0	0	2	1	0
Brushane <i>Philomachus pugnax</i>	410	28	2	0	0
Svartsnäppa <i>Tringa erythropus</i>	14	0	0	0	0
Rödbena <i>T. totanus</i>	7	0	0	0	0
Gluttsnäppa <i>T. nebularia</i>	150	11	0	0	0
Grönbenä <i>T. glareola</i>	140	0	0	0	0
Skogssnäppa <i>T. ochropus</i>	5	0	0	0	0
Drillsnäppa <i>Actitis hypoleucos</i>	22	1	0	0	0
Skrattmås <i>L. ridibundus</i>	72	0	57	4	5
Fiskmås <i>L. canus</i>	39	27	0	27	0
Gråtrut <i>L. argentatus</i>	24	3	5	34	100
Havstrut <i>L. marinus</i>	2	0	2	0	2
Fisktärna <i>S. hirundo</i>	110	3	0	0	0
Kungsfiskare <i>Alcedo atthis</i>	1	0	0	0	0

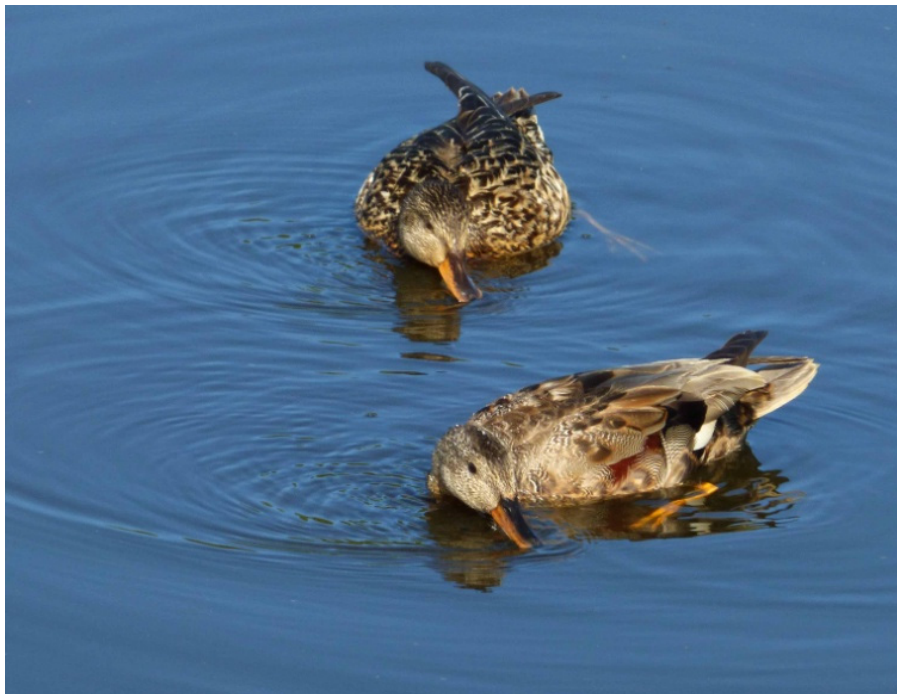
Tabell 3. Här jämförs de högsta registrerade antalen för några våtmarksarter under räkningarna 1991 till 2014 (se Hermansson C 2005 samt dokumenten 2005 - 2014) med resultaten från 2015. Siffran efter antalet anger vilket år detta uppnåddes. * efter antalet anger att det uppnådda antalet är det högsta någonsin.

Art	Simfågelräkningar 1991–2014		Simfågelräkningar 2015	
	Vår	Höst	Vår	Höst
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	1370-11	2360-09	1460*	3190*
Sångsvan <i>C. cygnus</i>	3220-13	200-98	770	290*
Grågås <i>Anser anser</i>	2600-13	8860-11	1640	10100*
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	560-13	760-05	280	860*
Bläsand <i>Anas penelope</i>	2540-10	11220-13	830	14610*
Snattherand <i>A. strepera</i>	310-07	2210-12	200	4000*
Kricka <i>A. crecca</i>	3850-01	14060-13	1160	8140
Gräsand <i>A. platyrhynchos</i>	1370-06	6850-13	750	6300
Stjärtand <i>A. acuta</i>	260-09	520-09	50	530*
Årta <i>A. querquedula</i>	88-93	110-94	13	3
Skedand <i>A. chipeata</i>	200-03	520-13	82	320
Brunand <i>Aythya ferruginea</i>	970-05	10500-06	200	7340
Vigg <i>A. fuligula</i>	5100-09	2600-10	3640	1520
Knipa <i>Bucephala clangula</i>	3660-10	1470-14	2820	990
Salskrake <i>Mergus albellus</i>	310-10	720-13	350*	390
Storskrake <i>M. merganser</i>	1750-10	1150-09	180	240
Skäggdopping <i>Podiceps cristatus</i>	1360-08	830-09	770	250
Gråhakedopping <i>P. grisegena</i>	330-11	37-06	200	20
Svarthakedopping <i>P. auritus</i>	39-96	8-06	20	1
Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	440-01	560-00	180	220
Sothöna <i>Fulica atra</i>	9600-06	21100-04	1400	9270
Tofsvipa <i>Vanellus vanellus</i>	850-03	3190-11	420	1550
Rödbena <i>Tringa totanus</i>	90-09	25-97	82	7
Storspov <i>Numenius arquata</i>	160-12	20-12	52	0
Enkelbeckasin <i>G.gallinago</i>	110-03	430-13	39	56

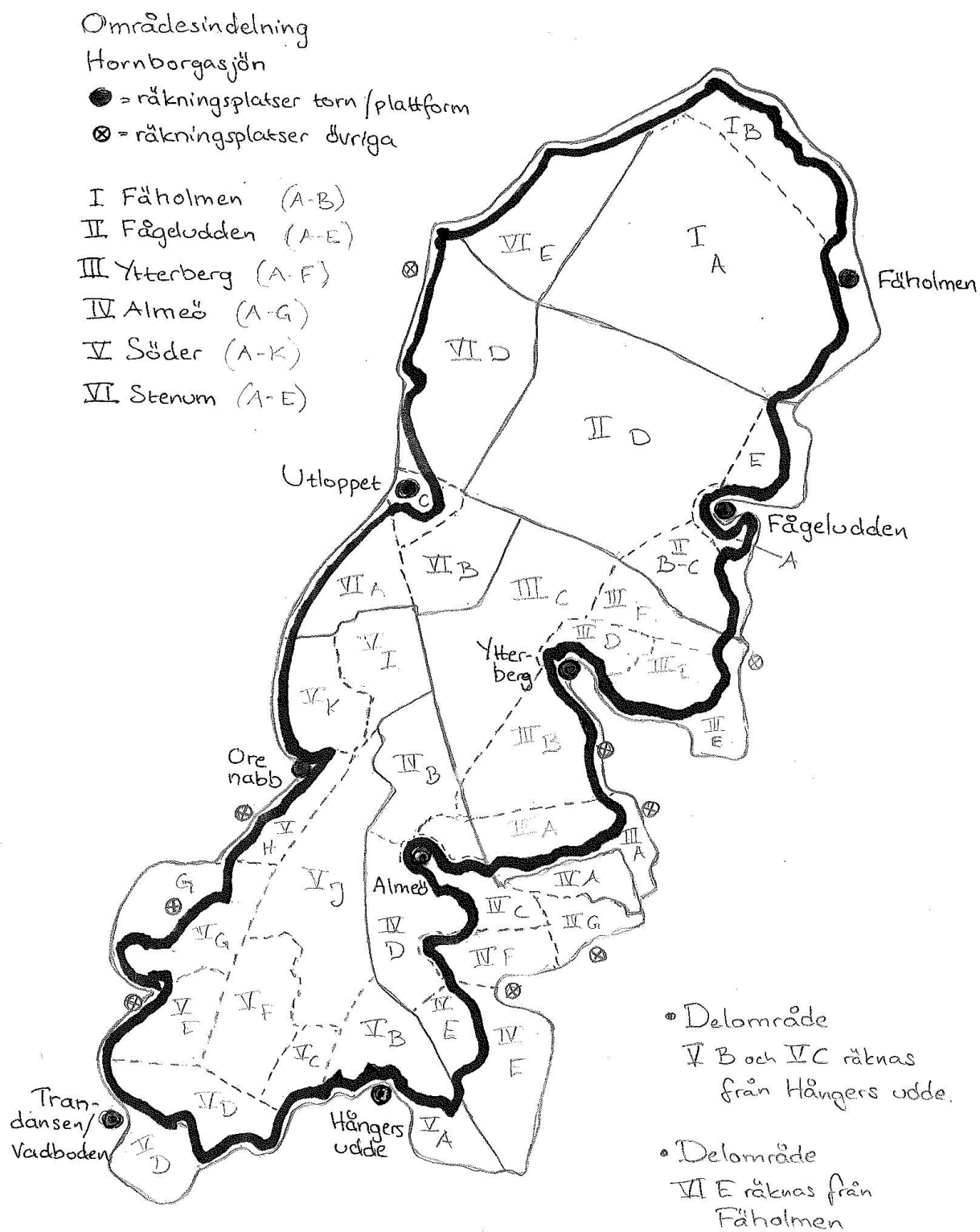
Not. För vadarnas del finns siffror endast i mycket begränsad omfattning att tillgå från tiden före 2001 med dokumenten som källa. Det är emellertid värdefullt att kunna redovisa några av de arter som tillhör Hornborgasjöns strandängsfauna.

Figur 1. Vattenståndet i Hornborgasjön var lågt under hösten 2015. Bilden visar blottlagd botten vid Borängen nära Utloppet. Foto: Åke Abrahamsson.

Figur 2. Snatteränder, Fågeludden, juni 2015. Foto: Lotta Berg

Figur 3. Karta över Hornborgasjön med de viktigaste punkterna för simfågelräkningarna utmärkta.

Doppingar i Hornborgasjön 2015

Peder Hedberg Fält

Inledning

Projektet startades redan 1981 (Karlsson 1982) men år 1985 övertog Lars-Erik Johansson och Hans-Erik Johansson ansvaret och drev projektet fram till 1999. Från år 2000 övertog jag själv ansvaret som projektledare och har årligen genomfört inventering av häckande doppingar. Under 2000 och 2001 samt 2005 till 2007 räknades samtliga par häckande eller revirhävande doppingar i sjön samt antalet kullar av svarthakedopping och svarthalsad dopping. På grund av tidsbrist åren 2002 till 2004 samt 2008 och framåt har jag koncentrerat mig på att endast följa upp den häckande populationen av svarthalsad dopping och svarthakedopping samt häckningsframgången för de båda arterna. Eftersom gråhakedoppingen var riksinventeringsart 2011 beräknades också antalet häckande par av denna art i sjön.

Inventeringarna är dels till för att följa upp förändringarna hos de olika arterna av häckande doppingar i samband med sjöns restaurering men även kontrollera populationernas storlek och sammansättning i relation till sjöns ekologiska system, främst sjöns fiskfauna. Inventering av fiskfaunan har under året gjorts av Länsstyrelsen.

Metodik

Generellt har under tiden 15 april till 15 juli inventeringar efter antalet häckande par hos svarthakedopping och svarthalsad dopping genomförts. Dock har inventering av svarthalsad dopping utgått från att räkna antalet bon vid respektive koloni och därför har inventeringsperioden varit kortare. Vid beräkning av svarthalsad dopping genomsöktes samtliga mäs- och tärnkolonier mellan perioden 15-25 maj, vilket är den tidperiod då de första kullarna börjar dyka upp. Under denna period har inventeringarna utförts främst från olika observationsplatser runt sjön så att alla delområden har täckts upp. Indelningen av dessa områden är detsamma som används vid simfågelräkningarna. Delar av sjön som ej gått att inventera från land såsom Korpaboviken, Stenum och södra delen har istället inventerats från kanot vilket genomfördes den 16 maj.

Metoden för inventeringarna följer i stort de anvisningar som Svensson (1976) angivit för inventering av vattenfåglar. För svarthalsad dopping har häckande par beräknats utifrån antalet bebodda bon vid respektive kolonin. Hos svarthakedopping har häckande par angetts då påbörjade eller bebodda bon har observerats eller då par har noterats under större delen av häckningssäsongen inom ett begränsat område av sjön. Observationer av aktuella arter har vid varje besök prickats in på kartor eller på annat sätt noteras för respektive delområde. Observationerna har sedan förts över på artkartor, varefter utvärdering har gjorts.

Resultat

Svarthakedopping

Inga permanenta par noterades under häckningssäsongen. Ett par sågs i området utanför Fågeludden fram till mitten av maj men fåglarna försvann och noterades inte heller i andra områden av sjön. Anmärkningsvärt är att väldigt få observationer görs i övriga delar av sjön än just i området utanför Fågeludden.

Svarthalsad dopping

Totalt hittades 78 bon/par (tabell 1) av svarthalsad dopping i en koloni strax norr om Hångers udde. En av sjöns största ansamlingar av häckande skrattmåsar finns just där i skärningen mellan Sätunakanalen och Bjurumskanalen. Detta område har varit ett stabilt häckningsområde och även utgjort sjöns kärnområde för häckande svarthalsar under en längre period. Fåglar har samtidigt också observerats i andra områden av sjön men dessa fåglar tillhörde den stora kolonin i söder. Trots letande av kolonier i andra delar av sjön fanns det i år bara en koloni.

Antalet bon har legat kring 80 de senaste åren och den häckande populationen av arten i sjön varit väldigt stabil. Vid inventering av antalet kullar var dock antalet anmärkningsvärt lågt. Totalt har jag bara noterat 7 kullar vilket är det lägsta siffran sedan populationen i sjön ökade efter sjöns restaurering. Vid boräkning i mitten av maj noterades att en närliggande koloni med skrattmåsar var plundrad på ägg. Samtidigt var det två tranor som sågs plocka ur äggskalen på ön. Ytterligare två tranor noterades på en närliggande ö. Med största sannolikhet har tranparet orsakat predationen på måsågg i denna koloni. Möjligtvis kan också predationen på måskolonin vara orsakad av amerikansk mink vilket senare gett upphov till övergivna ägg som tranorna ätit av.

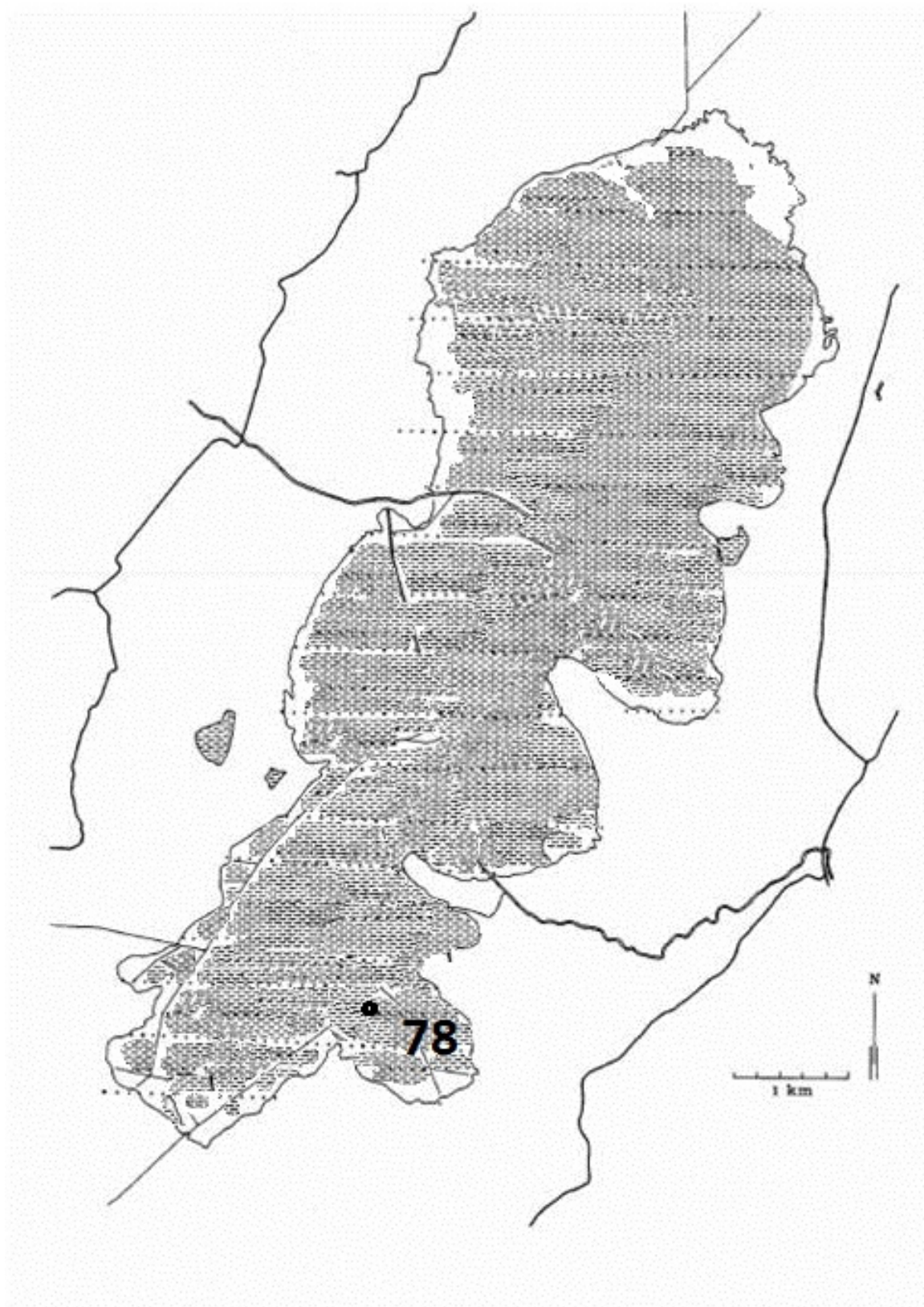
Vid boinventeringen noterades inga förstörda eller prederade bon av svarthalsad dopping, men predation av bon kan ha inträffat senare eftersom det var väldigt få kullar av arten längre fram på säsongen då de brukar ha ungar.

Tabell 1. Antal häckande par av svarthakedopping och bon av svarthalsad dopping i Hornborgasjön 2015.

Svarthakedopping <i>Podiceps auritus</i>	0
Svarthalsad dopping <i>P. nigricollis</i>	78

Referenser

Karlsson, T. 1982. Doppingar. I: Ornitologiska undersökningar i Hornborgasjön 1981. sid 52-60. Hornborga-dokument nr 2. Statens naturvårdsverk och Länsstyrelsen i Skaraborgs län.
Svensson, S. 1976. Inventering av vattenfåglar. Stencil. Lunds universitet.

Figur 1. Antalet häckande par av svarthalsad dopping *Podiceps nigricollis* i Hornborgasjön 2015.

Häckande kärrhök i Hornborgasjön 2015

Bengt Pettersson

Sedan slutet på 1960-talet har kärrhökarna inventerats i Hornborgasjön. Syftet var att följa artens utveckling inför och efter sjörestaureringen. Restaureringen slutfördes 1995 och kom att innebära en stor förändring av sjöns olika biotoper. Sjöns vassområden kom att i stort sett försvinna och detta har orsakat att kärrhökarna har minskat dramatiskt. Detta skeende har utförligare beskrivits i Hornborgadokument 2014.

Metod

Årets inventering genomfördes på samma sätt som tidigare med observationer från samma fasta observationsplatser som tidigare säsonger. Mike Henry har under 2015 medverkat med bevakningen av de bruna kärrhökarna i södra delen av Hornborgasjön.

Resultat

Med årets säsong är nu den bruna kärrhöken nere i en bottennivå. Totalt 3 par kunde registreras med fasta revir och bobygge. De hade samtliga valt att häcka i de döda videbuskagen i södra delen av sjön. Dessa videbuskage fortsätter att successivt brytas ner och är numera ett mycket bräckligt underlag för ett kärrhöksbo. Bona ligger dessutom helt öppet och saknar insynsskydd och är utsatta för predation. Två av paren lyckades med sin häckning varav det ena paret fick 3 flygga ungar och det andra fick ut en unge på vingarna. Ett par tycks ha fått sin häckning spolierad av okänd anledning.

Diskussion

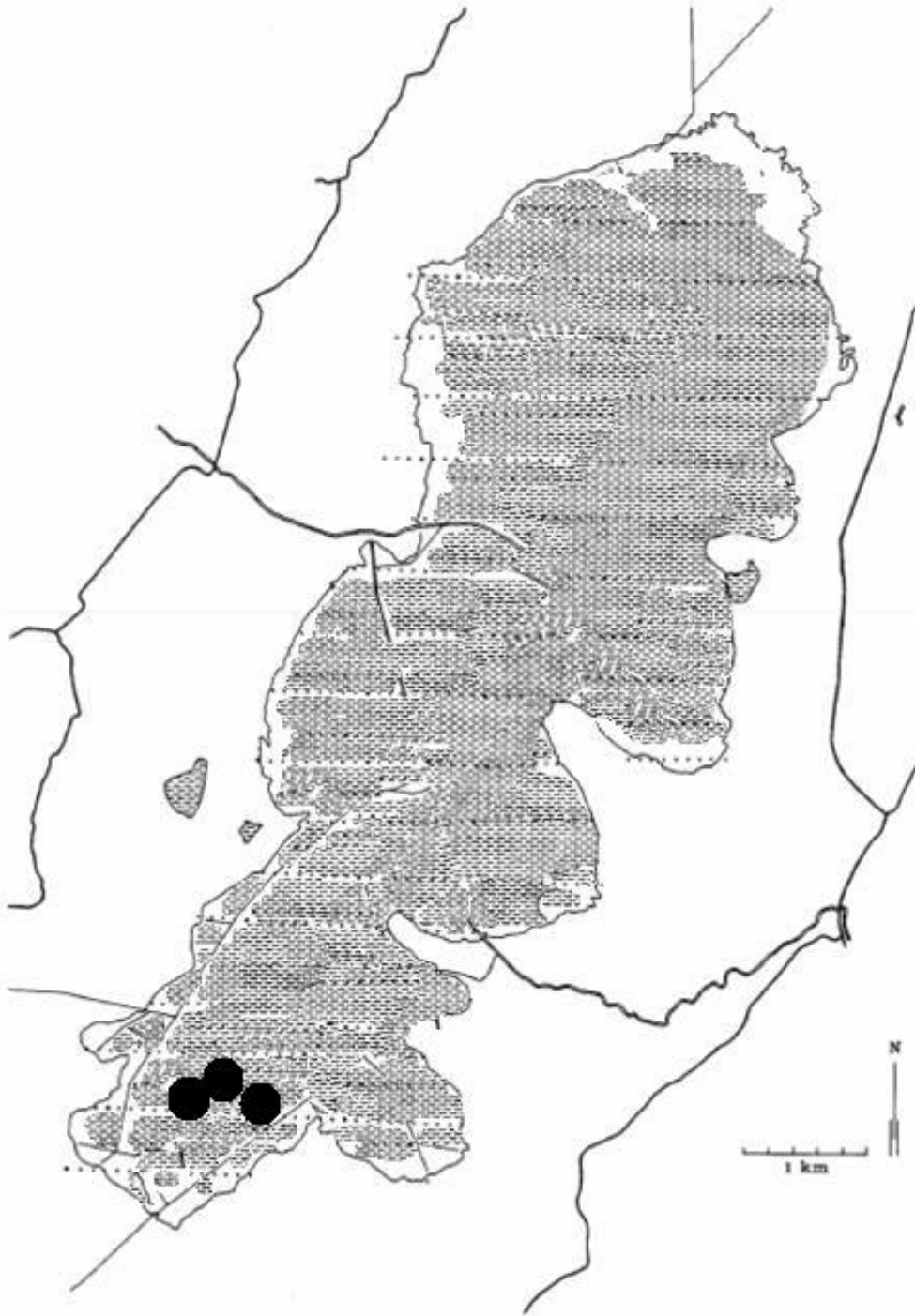
Nedgången i antalet häckningar har fortsatt från 6 par 2014 till årets 3 par. I övriga delar av sjöområdet där det finns vassar fanns inget revirhävande par att upptäcka trots upprepade kontroller. Ett udda par sågs tillfälligt med bobestyr tidigt på säsongen i ett litet vassområde strax norr om Dagsnäs men de försvann från platsen. Ytterligare en hane och två yngre honor flög runt i sjöområdet dock utan någon revirmarkering. Området i norr har vassar i strandkanten men dessa tycks inte tilltala som häckningsplats för brun kärrhök. Det finns gott om föda i området men det sker inga nyetableringar. Endast en spillra av den forna populationen finns nu kvar och framtiden lär utvisa om arten kan klara sig kvar som häckfågel i sjön.

Övriga kärrhök

Blå kärrhök: Enstaka fåglar av båda könen har setts rasta och jaga i området under vår- och höststräcken.

Stäpphök: Mike Henry har muntligen rapporterat en gammal hane som övernattat på "Lapptäcket" i södra delen av sjöområdet den 8-9.9. Mike har från samma plats sett en förbiflygande 2k-hane den 18.9 samt en rastande årsunge den 18-20.9. För övriga kärrhöksrapporter, se kapitlet "Fågellobservationer vid Hornborgasjön 2015".

Hornborgasjön 2015

Figur 1. Bo/revir av brun kärrhök *Circus aeruginosus* i Hornborgasjön 2015.

Häckande havsörn vid Hornborgasjön 2015

Bengt Pettersson

Ett havsörnpär etablerade sig i Hornborgasjöområdet 2002. Efter 10 års framgångsrik häckning misslyckades reproduktionen åren 2013 och 2014. Båda häcksäsongerna påbörjades ruvningen men den avbröts, troligen p.g.a. störning mycket nära själva boområdet. Paret valde sedan att stanna kvar i sjöområdet och båda fåglarna syntes samtidigt ute i sjön under hela säsongen.

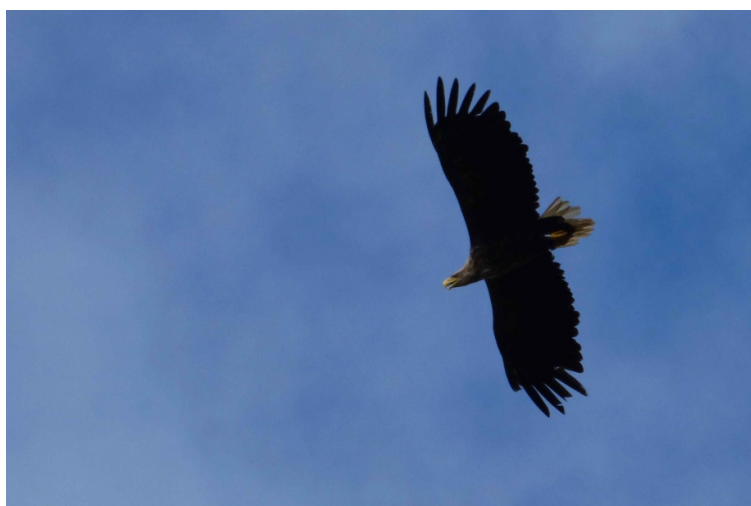
Resultat

Under årets häckningssäsong var det åter lugnt i boets omgivningar. Häckningen påbörjades i vanlig tid och fullföljdes. Två ungar kom på vingarna. Dessa blev ringmärkta av Bjarne Modig den 26 maj.

En stor överraskning 2015 var upptäckten att ytterligare ett havsörnpär hade etablerat sig i Hornborgaområdet. Även detta par genomförde en lyckad häckning. Två ungar blev resultatet och dessa ringmärktes av Bjarne Modig vid samma tillfälle som ungarna i det andra boet. Detta nya par hade valt att häcka i ett konstgjort bo cirka 7 kilometer från ursprungsparets bo. Den ena fågeln var ringmärkt vilket ett foto (figur 1) visar. Denna havsörn kan möjligen vara en ättling till det ursprungliga paret i Hornborgasjöområdet och kläckt 2010 eller tidigare.

Hornborgasjön har gott om lättillgänglig föda och även i år har 4-5 yngre havsörnar hållit till i sjöområdet under häckningstid.

En havsörn som var ringmärkt i Hornborgasjöområdet 2011 har i november fotograferats av Mikael Nord vid åteln på Getteröns fågelreservat i Halland.

Figur 1. En av fåglarna i det norra paret. Fågeln är ringmärkt, men ringen har inte kunnat avläsas. Foto: Lotta Berg

Rastande tranor vid Hornborgasjön 2015

Clas Hermansson, Bertil Johansson, Alf Karlsson & Helge Sundén

Inledning

Redan 1966 genomfördes de första organiserade försöken att räkna antalet rastande tranor under våren. Resultatet visade att det var fullt möjligt att med en väl genomarbetad metod erhålla tillförlitliga uppgifter om antalet tranor. Fåglarna räknades när de under gryningen lämnade övernattningsplatserna i södra sjöområdet för att proviantera i området kring Stora Bjurum och Dagsnäs. Under åren 1967-1982 ansvarade Skövde fågelklubb för räkningarna. Sedan 1983 utförs räkningarna av Hornborgasjöns fältstation. Årets räkningar var de 50:e i ordningen. Numera räknas tranorna när de lämnar födosöksområdena och flyger till övernattningsplatserna under kvällen.

Hornborgasjön var tidigare starkt igenvuxen med vass, men när stora områden rensades på vegetation under 1969-1970 öppnades ytor med grunt vatten i sjöns norra del. Tranorna fann dessa som lämpliga övernattningsplatser och antalet höstrastande tranor ökade från år till år (Swanberg 1993). Antalet uppskattades till 100 tranor år 1972 för att sedan långsamt öka till dagens antal på upp till 10 000 tranor i hela sjöområdet. Till skillnad från vårens dagliga räkningar bevakas höstens tranor två gånger per vecka. Höstens räkningar var de 44:e i ordningen, också det en unik oavbruten svit.

Rastande tranor under våren

Tranvåren 2015 blev mycket tidig. Redan den 26 februari sågs årets första tre tranor vid Hornborgasjön (Ingemar Nilsson). Den 27 februari rastade fyra tranor i södra sjöområdet (Torbjörn Skogedal). Därefter sågs upp till sex tranor innan den första flocken på sju tranor anlände den 7 mars.

Därefter sågs tranor i mindre antal fram till den 17 mars då 680 tranor födosökte vid Vadboden. Redan den 22 mars sågs över 10 000 tranor. Vårsträcket kulminerade den 4 april då 19 600 tranor räknades flyga till nattplats.

Vårens mediandatum inträffade den 3 april, det vill säga det datum när 50 procent av antalet trandagar (404 500) uppnåtts. Med antal trandagar avses summan av de dagliga antalen rastande tranor. Det bör noteras att vi inte känner till omsättningen (daglig ankomst och bortsträck) och kan därför inte beräkna mediandatum för det totala antalet rastande tranor.

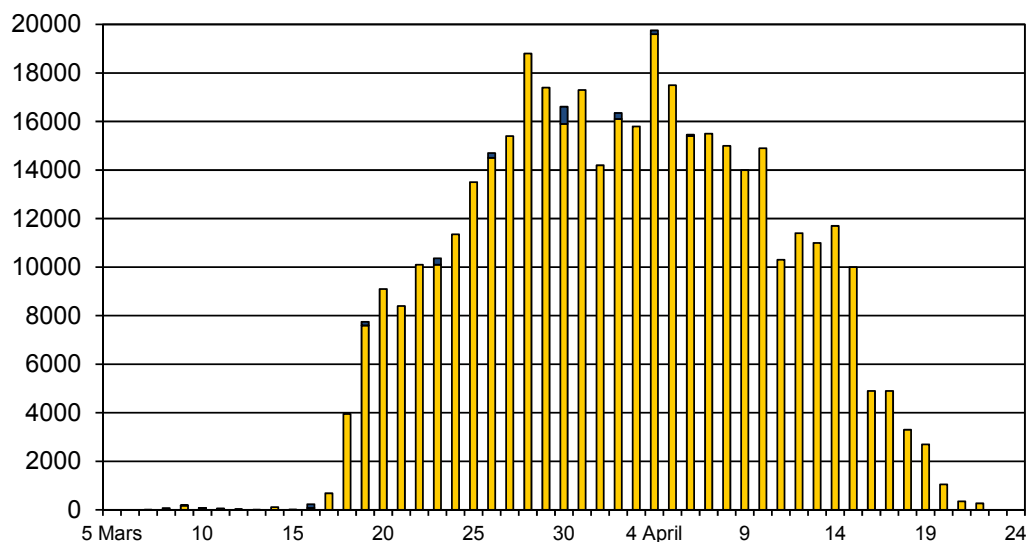
Antalet trandagar (404 500) var det högsta någonsin (tidigare högsta antal var 389 500 från 2014). Anledningen är att tranorna kom tidigt och hade inte speciellt bråttom till sina häckningsplatser. Under 25 dagar fanns över 10 000 rastande tranor, det högsta antal dagar hittills (tidigare högsta antal var 19 dagar från 2014).

Den 4 april fanns 19 600 tranor vid Vadboden. De stora flyttningsdagarna inträffade den 11 och 16 april då 4 600 och 5 100 tranor lämnade området och sträckte norr ut. Vid kvällsräkningarna den 21 och 22 april fanns endast 350 respektive 267 tranor kvar i södra sjöområdet. Många av dessa tranor blev kvar och stannade över sommaren vid Hornborgasjön. Se figur 1 och 3 och tabell 1 och 2.

Tabell 1. Tranornas förekomst vid södra delen i Hornborgasjön 2010-2015

År	Median-datum	Period	Högsta antal	Datum	Antal trandagar
2010	5.4	19.3-25.4	13 800	2.4	235 100
2011	4.4	20.3-20.4	15 400	6.4	243 200
2012	4.4	16.3-23.4	26 500	3.4	346 500
2013	14.4	1-27.4	13 400	14.4	167 200
2014	31.3	7.3-16.4	23 000	3.4	389 500
Medel	5.4	19.3-22.4	18 420	6.4	276 300
2015	3.4	7.3-22.4	19 600	3.4	404 500

Högsta antal i norra sjöområdet inträffade den 30 mars då 710 ex. inräknades när de flög till nattplats. De tranor som övernattar i norra delen av Hornborgasjön söker sig till andra födosöksplatser nordväst och norr om sjön. Det finns inget som tyder på att de blandar sig med tranorna i södra sjöområdet. Antalet är också förhållandevis litet och har minskat under senare år.

Figur 1. Antal rastande tranor vid Hornborgasjön våren 2015. Gula staplar är antal tranor i södra sjöområdet och blå staplar antal tranor i norra sjöområdet. Antalen avser tranor som räknats flyga till nattplats. Högsta antal i södra sjöområdet inräknades den 4 april (19 600) och i norra sjöområdet den 30 mars (710). I hela sjöområdet fanns som mest 19 700 tranor

den 4 april. Mediandatum i södra sjöområdet var den 3 april. Antal för dagar med uteblivna räkningar har beräknats (extrapolerats) utifrån närliggande dagar.

Utfodringen vid Vadboden (Trandansen)

En anledning till att tranorna samlas kring Vadboden vid sjöns södra del är naturligtvis den utfodring som utförs av Länsstyrelsen Västra Götalands Län. Tillgången på föda, korn, är riklig och det lockar också många andra fåglar till området, framför allt sångsvanar, grågäss, kanadagäss, bläsänder, krickor och gräsänder. Under våren 2015 spreds totalt 140 000 kg korn över området.

Undersökningar under vårsträcket i Rügen-Bock-Kirr, Tyskland har visat att tranorna äter ungefär 300 gram vete (sädeskorn) per individ och dag. Två olika beräkningsmetoder gav resultatet 293 respektive 289 gram vete per individ och dag (Nowald 1999).

Det är högst troligt att det dagliga födointaget vid Hornborgasjön ligger på samma nivå, det vill sägs 300 gram korn (sädeskorn) per individ och dag. Skillnaden mellan sädesslagen vete och korn bedöms vara liten i detta sammanhang. Detta betyder att tranorna konsumerade ungefär 121 350 kg korn ($300 \text{ g} \times 404\,500 \text{ trandagar}$) eller 87 % av 140 000 kg. Resterande kvantitet, 18 650 kg (13 %) korn var således mat åt svanar, gäss och änder.

Totala antalet rastande tranor under våren

För att få kännedom om totala antalet rastande tranor krävs dagliga räkningar av rastande och bortsträckande fåglar. Sådana räkningar gjordes i södra delen av Hornborgasjön åren 1967-68, 1973-75, 1978, 1983 och 1988. Vid den tiden uppehöll sig tranorna på fälten vid St. Bjurum och passerade åsen väster om Dagsnäs när de sökte termik för avflyttningen mot norr.

Bortsträcket bevakades dagligen från åsen och det var relativt lätt att få en bra bild av totala antalet rastande tranor under våren. Antalet varierade mellan 2 340 (1978) och 6 000 (1988). Ambitionen var att genomföra sådana räkningar vart femte år. Tyvärr saknades resurser för detta tidskrävande arbete efter 1988. Därför kan vi därefter endast gissa utvecklingen av det totala antalet rastande tranor. Med facit i hand är detta naturligtvis olyckligt eftersom antalet tranor minst fördubblades i Sverige under de senaste 30 åren.

Antalet färgmärkta tranor som rastar vid Vadboden är numera så stort att det är frestande att försöka beräkna det totala antalet tranor genom att använda uppgifter om hur länge färgmärkta tranor rastar. Eftersom vi med acceptabel säkerhet känner till det totala antalet trandagar borde vi kunna erhålla ett någorlunda tillförlitligt resultat. Kvoten mellan antalet trandagar och medelantalet dagar för rastande tranor kan därför visa oss detta. Trandagar är summan av det dagliga antalet rastande tranor.

Under våren 2008 gjordes också försök att räkna bortsträckande tranor enligt den metod som tillämpades 1966-88. Resultatet blev överraskande positivt trots det stora antalet tranor. En noggrann och outtröttlig räknare kan med bra säkerhet räkna antalet fåglar som lämnar södra sjöområdet. Detta görs enklast genom att bevaka tranflockarna från Dagsnäs. De tranor som

bestämt sig för att flyga vidare till sina häckningsplatser i norr lättar från fälten i små grupper. Några finner omedelbart termik men de flesta utnyttjar först uppvindarna när de nått åsarna norr om Dagsnäs. Detta inleds under förmiddagen när värmen och termiken börjar och fortskrider under några timmar.

Våren 2015 aktualiserades försöket från 2008. Genom daglig bevakning av tranor som lämnade området i södra delen av Hornborgasjön och sträckte mot norr kunde vi beräkna det totala antalet rastande tranor. Räkningarna utfördes under hela perioden som tranor rastade vid Vadboden. Arbetet utfördes av Bertil & Britt-Marie Johansson (figur 4) med assistans av Clas Hermansson & Mia Holmebrant. Räkningarna gjordes från P-platsen väster om kullen vid Trandansen från kl. 09.00-13.00. Det totala antalet rastande tranor i södra delen av Hornborgasjön beräknades till 26 000 tranor.

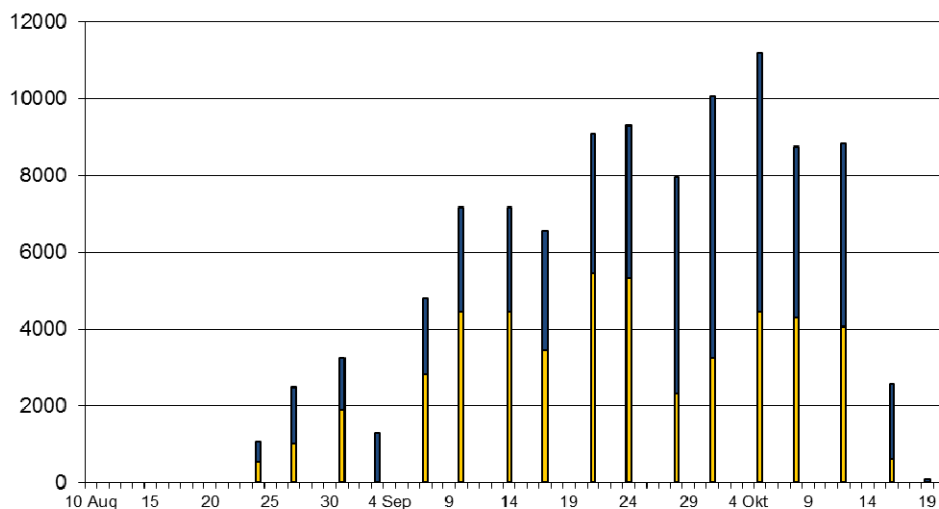
Rastande tranor under hösten

Sedan tranorna började rasta vid Hornborgasjön under hösten har alltid merparten övernattat i norra delen. Under senare år, efter det att lämpliga platser skapats i samband med sjörestaureringen, har emellertid flera övernattningsplatser tillkommit i södra delen.

Höstrastande tranor börjar anlända i mitten av augusti månad. Antalet ökar långsamt för att kulminera vid avflyttningen i slutet av september till början av oktober. Då är också flyttningsdriften som störst och vid lämpligt väder kan så gott som samtliga tranor lämna sjöområdet under en enda förmiddag.

De tranor som övernattar i södra sjöområdet provianterar under dagtid i området från sydost till väster om Hornborgasjön, ofta på ett flygvstånd upp till flera mil. Högsta antal i södra delen var den 21 september då 5 640 tranor inräknades när de flög till nattplats.

Tranor från norra sjöområdet ses under dagtid nordväst och norr om Hornborgasjön. Många av tranorna har lång flygväg till sjön och anländer ofta i stora flockar sent under kvällen. Studier har visat att tranor som provianterar på stubbåkrar t.ex. öster om Götene, 2 mil från sjön, påbörjar sitt sovsträck vid ungefär samma tidpunkt som tranor nära sovplatsen. Högsta antal i norra delen var 1 oktober, då 6 820 tranor inräknades. Se figur 2 och 5 samt tabell 3.

Figur 2. Antal rastande tranor vid Hornborgasjön hösten 2015. Gula staplar är antal tranor i södra sjöområdet och blå staplar antal tranor i norra sjöområdet. Antalen avser tranor som räknats flyga till nattplats. Högsta antal i södra sjöområdet inräknades den 21 september (5 460) och i norra sjöområdet den 1 oktober (6 820). I hela sjöområdet fanns som mest 11 200 tranor den 5 oktober.

Övervintrande tranor

Det fanns inga tranor vid Hornborgasjön vintern 2014-15. De enstaka tranor som sågs från den 26 februari bedömdes vara flyttande tranor som ankom under tidig vårflyttning.

Sammanfattning

Den 26 februari sågs vårens första tranor. Den 7 mars sågs den första flocken av rastande tranor. Under våren sågs som mest 11 600 tranor vid Vadboden (4 april) och 710 i norr (30 mars). I hela sjöområdet fanns som mest 19 700 tranor den 4 april. Mediandatum för tranorna i södra delen var den 3 april (5 april 2010-2014) och antalet trandagar 404 500 (276 300 för 2010-14). Det är högsta antal trandagar som noterats någonsin. Antalet dagar med över 10 000 tranor var också det högsta någonsin, 25 dagar. Beräkningar visar att tranor som rastade vid Vadboden under våren åt ungefär 116 850 kg korn. Under hösten sågs som mest 11 200 tranor den 5 oktober. Genom daglig bevakning av bortsträckande tranor gjordes ett försök att beräkna det totala antalet tranor som rastade under våren. Resultatet blev 26 000 tranor.

Tack

Tranräkningarna har inte varit möjliga att genomföra utan ett stort ideellt lagarbete. Totalt har 15 personer deltagit i verksamheten; Björn Björnsson, Karl-Magnus Björnsson, Börje Carlsson, Rolf Edvardsson, Clas Hermansson, Mia Holmebrant, Kent-Ove Hvass, Bertil Johansson, Britt-Marie Johansson, Kerstin Jägmarker, Sören Jägmarker, Alf Karlsson, Bo Monsén, Siv Monsén, Gerd Sundén, Helge Sundén och Ulrich Tourbier.

Figur 3. Rastande vårtranor vid Vadboden. Foto: Lotta Berg

Referenser

- Swanberg, P.O. 1993. Hur Hornborgasjöns rastplats för tranor utvecklades. *Tranan*, sid. 127-134. Skara.
- Nowald, G. 1999. Nahrungsbedarf rastender Kraniche *Grus grus* während der Frühjahrsrast. In: Prange, H. et al. (eds): *Proc. 3rd European Crane Workshop*. Pp. 115-122. Halle.

Figur 4. Britt-Marie och Bertil Johansson räknar bortsträckande tranor. Foto: Clas Hermansson

Tabell 2. Antal rastande tranor vid Hornborgasjön våren 2015. Antal i söder har räknats från Dagsnäs och antalet i norr från Fäholmen mader när de flög till nattplats.

Datum	Söder	Norr	Totalt
7 mars	7	-	7
8	67	-	67
9	180	5	185
10	74	5	79
11	57	-	57
12	12	8	20
13	2	-	2
14	110	-	110
15	10	-	10
16	76	152	228
17	680	-	680
18	3950	-	3950
19	7600	144	7744
20	9100	-	9100
21	8400	-	8400
22	10100	-	10100
23	10100	265	10365
24	11350	-	11350
25	13500	-	13500
26	-	200	-
27	15400	-	15400
28	18800	-	18800
29	17400	-	17400
30	15900	710	16610
31	17300	-	17300
1 april	14200	-	14200
2	16100	248	16348
3	15800	-	15800
4	19600	-	19600
5	17500	-	17500
6	15400	58	15458
7	15500	-	15500
8	15000	-	15000
9	14000	-	14000
10	14900	-	14900
11	10300	-	10300
12	11400	-	11400
13	11000	-	11000
14	11700	-	11700
15	10000	-	10000
16	4900	-	4900
17	4900	-	4900
18	3300	-	3300
19	2700	-	2700
20	1050	-	1050
21	350	-	350
22	267	-	267

Tabell 3. Antal rastande tranor vid Hornborgasjön hösten 2015. Antal i söder har räknats från Hångers udde och antalet i norr från Kärrtorps mader när de flög till nattplats.

Datum	Söder	Norr	Totalt
24 aug	520	540	1060
27	1020	1460	2480
31	1900	1350	3250
3 sep	-	1300	1300
7	2830	1980	4810
10	4460	2720	7180
14	4450	2730	7180
17	3460	3100	6560
21	5460	3620	9080
24	5330	3970	9300
28	2320	5640	7960
1 okt	3240	6820	10060
5	4450	6750	11200
8	4300	4450	8850
12	4060	4780	8840
16	610	1940	2550
19		88	88

Figur 5. Rastande hösttranor vid Kärrtorps mader. Foto: Lotta Berg

Grågåsen vid Hornborgasjön 2015

Clas Hermansson

Behovet av mer kunskap om grågåsens förekomst vid Hornborgasjön är den direkta anledningen till att vi påbörjade ingående studier av arten under 2004. Granskning av fältstationens artkartotek och resultat från simfågelräkningar visar att det är svårt att försöka bilda sig en uppfattning om grågåsens utveckling i sjöområdet. Detta gäller speciellt uppgifter från våren där stor försiktighet måste gälla vid bedömningar av antal. Anledningen är olika ankomsttider för de häckande och översomrande fåglarna samt inte minst det stora antal gäss som tillkommer sent under våren. De ruggande gässen lämnar sjöområdet efter ruggningen. Många kan emellertid stanna kvar flera månader.

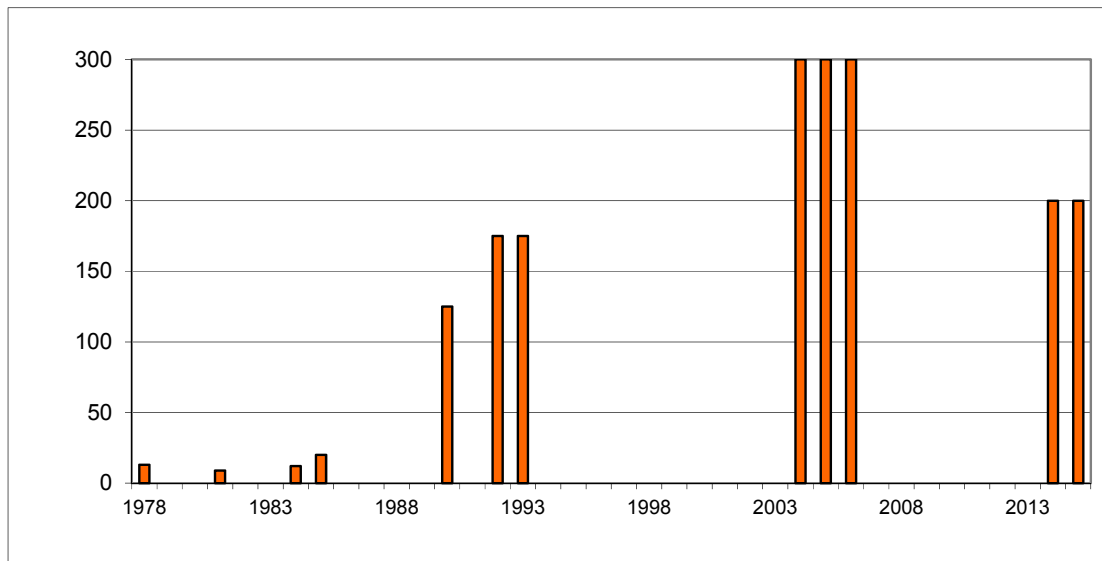
Häckande grågäss

Sedan 1860-talet har sommarvistande gäss då och då iakttagits i Hornborgasjön (Söderberg 1947). År 1918 konstaterades en häckning, då en kull med sju ungar sågs (Nyqvist 1919). Den torrlagda och igenvuxna sjön lockade naturligtvis inga gäss till längre vistelse och det var först efter det att röjningar i vegetationen genomfördes under 1970-talet som arten uppträdde regelbundet.

Sedan 1973 har grågåsen tillhört sjöns årliga häckfåglar. De första årens häckningar var framgångsrika och från 1987 skedde en kraftig ökning. När vassen ännu stod tät under 1970- och 1980-talet kan det naturligtvis inte bortses ifrån att ruvande grågäss undgått upptäckt. De flesta av fynden från den tiden beskriver gäss med ungar.

Redan före den slutliga vattenståndshöjningen 1995 fanns 175 häckande par (1992 och 1993). Tyvärr saknar vi uppgifter om antalet häckande par fram till 2004. Då bedömdes att 300 par häckade i sjöområdet. Studier av antal kullar visar emellertid att det är högst sannolikt att kulmen på häckande par inträffade i slutet av 1990-talet. Förklaringen till detta kan bero att vegetationen numera är så sparsam att fåglarna har svårt att finna lämpliga boplatser. Den ökning av antalet grågäss som ägt rum i Sverige sedan 1960-talet har naturligtvis också gällt för Hornborgasjön. Under 2015 beräknas att ungefär 200 par häckade i Hornborgasjön.

Räkningen utförts i april och maj månad när gässen ruvar. Idag är vegetationen på många platser så gles att det är relativt enkelt att se ruvande fåglar från fågeltorn och utsiktsplatser runt sjön. Alla bon kan naturligtvis inte ses, men det är möjligt att beräkna antalet häckande par eftersom den partner som inte ruvar ofta uppehåller sig i boets närhet.

Figur 1. Antal häckande par av grågås *Anser anser* i Hornborgasjön 1978-2015. Förekomsten 1978-1985 grundar sig på antal kullar och antal häckande par 1990, 1992 och 1993 är uppskattat antal. Åren 2004-2006 gjordes detaljerade inventeringar medan antalet häckande par 2014-2015 baseras på översiktliga inventeringar. Noggrannheten i räkningarna 2004-2006 och 2014-2015 bedöms vara likvärdiga.

Ruggande grågäss

Efter Hornborgasjöns restaurering började flera tusen grågäss plötsligt att anlända till området för att rugga. Detta var grågäss som inte tillhörde den population som häckade i sjöområdet. Den direkta orsaken till detta uppträdande känner vi inte, men det är uppenbart att sjön var väl lämpat som ruggningsområde med gott om föda och skyddade platser.

Grågäsen genomför en komplett ruggning varje år och byter alla vingpennor. Detta sker under juni och juli månad. Fåglar som inte häckar ruggar tidigare än de som häckar. De häckande fåglarna har återfått sin flygförmåga när ungarna kan flyga. De äldre fåglarna är oförmögna att flyga under ungefär en månads tid. Ungfåglarna genomför sin kroppsfjädderruggning under hösten (Cramp & Simmons 1977).

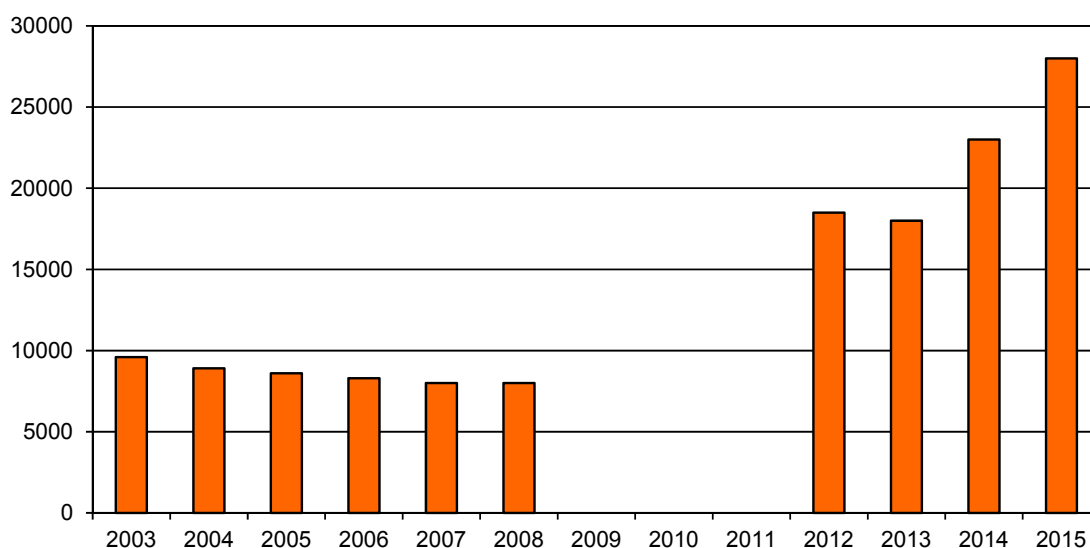
Dessa ruggande grågäss anländer inom loppet av några veckor, från mitten av maj månad. Många lämnar Hornborgasjön efter det att ruggningen är avslutad, i början av juli månad. Under den period som är före och efter ruggningen födosöker de ofta under en kort period på bland annat betesvallar.

Under 2003 räknades antalet grågäss i hela sjöområdet till 9 600 den 3 juli, under 2004 till 8 900 den 21 maj och under 2005 till 8 300 den 25 maj. Av dessa bedömdes 7 100 ex. (2004) respektive 6 800 ex (2005) ex. ha anlänt endast för att rugga.

Räkningar följande år, 2006-2008 visade på en stabil nivå på 8 000 grågäss. Tyvärr gjordes inga räkningar under åren 2009-2011. En allmän uppfattning om att antalet ruggande grågäss ökat var anledningen till vi återupptog räkningarna 2012. Resultatet visade att 18 000 grågäss fanns i sjöområdet i månadsskiftet maj-juni månad. Följande år har antalet ökat till 28 000 grågäss under 2015.

När räkningarna påbörjades 2003 stod vegetationen, bestående av framför allt videbuskar, tät i många områden. De ruggande gässen var ofta svåra att se varför räkningarna var mycket tidsödande. Idag, drygt 10 år senare, är vegetationen mycket gles och gässen är betydligt enklare att räkna. Det betyder att osäkerheten i antalet bedöms att inte vara större än tidigare år, trots det stora antalet fåglar.

Grågässen räknas när de inte kan flyga och betar på strandvallar och söker föda i sjöområdet. Räkningen utförs under en dag. Det har visat sig att gässen inte är speciellt rörliga och födosöker ofta på samma områden. Detta har bekräftats genom avläsningar av grågäss som märkts med numrerade halsringar.

Figur 2. Högsta antal grågäss *Anser anser* i Hornborgasjön i slutet av maj till början av juni månad 2003-2015. I antalen ingår häckande och icke häckande grågäss samt de fåglar som ankommer i slutet av maj månad för att rugga i sjöområdet.

Sammanfattning

Undersökningar av grågåsen förekomst i Hornborgasjön 2015 visar att ungefär 200 par häckade och att det som mest fanns 28 000 grågäss (inkl. häckande fåglar) under början av juni månad. Antalet häckande grågäss är lägre än tidigare undersökningar (300 par, 2004). Det är det högsta antalet som noterats under tiden för ruggning (23 000 ex., 2014). Det

betyder att drygt 27 000 grågäss kom till Hornborgasjön under slutet av maj månad för att rugga i sjöområdet. Den senaste beskrivningen över grågåsens förekomst vid Hornborgasjön har gjorts 2005 (Hermansson 2006).

Referenser

Cramp, S. & Simmons, KEL. 1977. Handbook of the world of Europe, the Middle East and North Africa: the Birds of Western Palearctic. Vol 1: Ostrich-Ducks, pp. 420-421. Oxford University Press. Great Britain.

Hermansson, C. 2006. Grågåsen vid Hornborgasjön 2005. I: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2005. sid 17-19. Meddelande nr 35 från Hornborgasjöns fältstation / Hornborga-dokument nr 41. Länsstyrelsen Västra Götalands län.

Nyqvist, H. 1919. Gäss häckande i Hornborgasjön. Fauna och flora 14: 186.

Söderberg, R. 1947. Hornborgasjöns öden som fågelsjö. Stockholm.

Figur 3. Ruvande grågås vid Fågeludden. Foto: Lotta Berg

Häckande tornfalk vid Hornborgasjön 2015

Åke Abrahamsson

Tornfalkprojektet vid Hornborgasjön startade 1994 i sin nuvarande form. Antal holkar, metod för kontroll och ringmärkning med mera undergår mycket små förändringar och projektet därför kan projektet beskrivas som i stort sett standardiserat. Vi besöker alla holkar i ett tidigt skede av häckningar för att konstatera påbörjade häckningar. Vi vill dessutom om möjligt fastställa storleken hos så många äggkullar som möjligt. Dessutom är målet att ringmärka samtliga ungar.

Resultat 2015

Tabell 1 redovisar antal genomförda häckningar. Antal ungar avser de kullar där ungar har ringmärkts. Medelkull beräknas på antal ungar/kullar vid ringmärkningstillfället

Den övre raden visar medelvärden för perioden 1995-2014. I den nedre raden visas resultatet för 2015 på motsvarande sätt.

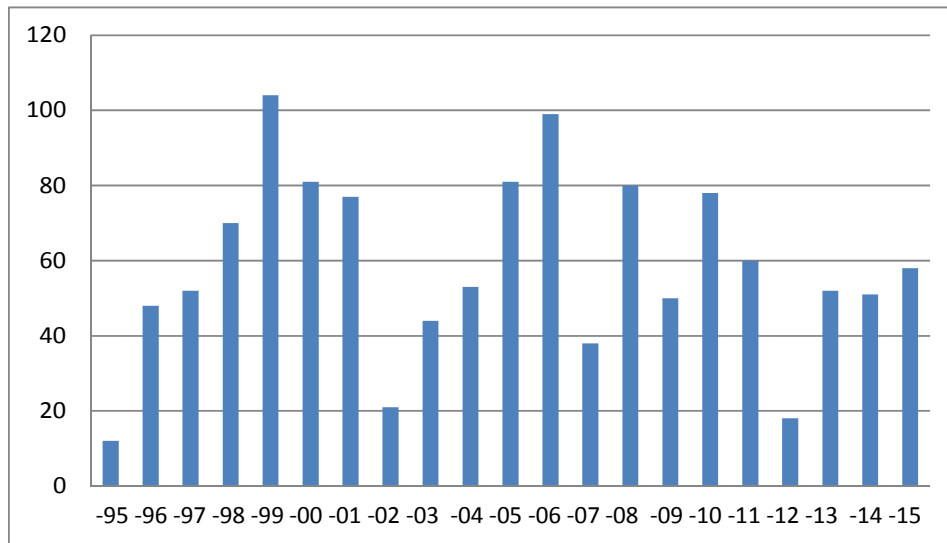
Tabell 1. Häckningsresultat tornfalk

År	Antal holkar	Påbörjade häckningar	Genomförda häckningar	Ungar	Medelkull
Medel	40	15,8	13,3	61,5	4,6
2015	41	18	15	58	3,9

Sjuttiotvå ägg lades i 15 bon vilket resulterade i 50 ungar. Medelkull lagda ägg blir 4,8. Förlusten i äggstadiet, eller rättare, i stadiet ringmärkningsstora ungar är 0,9. För tre kullar finns inga uppgifter om äggkullens storlek. I ett så litet material kan förlusten mellan åren variera avsevärt men den finns alltid. Det är ändå känt att holkarna bidrar till att fler ungar i slutändan kommer på vingarna. Ett sätt att beskriva detta är att även den minsta ungen överlever trots dålig tillgång på föda, bristande föräldraförmåga med flera orsaker.

Två häckningar vid Dagsnäs - Stora Bjurum avbröts i stadiet äggkull. Ungarna i en kull i samma område var för små vid märktillfället.

Många holkar finns på den östra sidan av Hornborgasjön, närmare bestämt tjugo stycken 2015. Sju av dessa återfinns öster om landsvägen Torbjörntorp - Varnhem. I dessa har endast en häckning förekommit under alla år vad vi känner till. Detta år, 2015, fanns sammanlagt fem häckningar i dessa 20 holkar, alla således mellan landsvägen och sjön. Genomgående gynnas tornfalken av gräsmarker vilket har visats i flera undersökningar. Det borde innebära att närheten till mader och strandängar gynnar falkarna. Markanvändningen öster om vägen skulle med ett sådant resonemang vara negativ för falkarna.

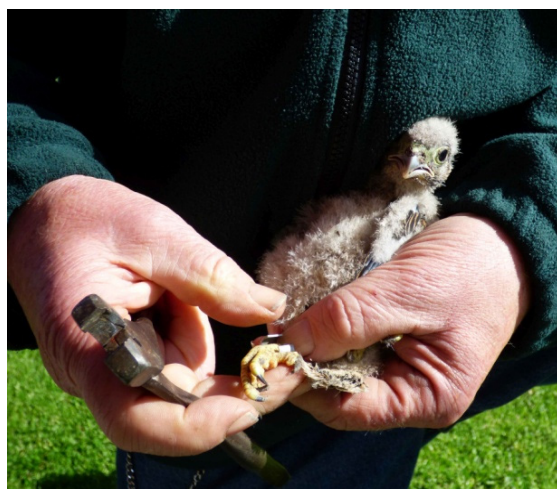
Figur 1. Antalet ungar som ringmärkts inom Hornborgasjöns tornfalksprojekt åren 1995 till 2015. Man ser tydligt hur bra och dåliga år avlöser varandra i ett cykliskt mönster. Detta är i själva verket ett helt normalt förhållande när det handlar om gnagarspecialister. Till mer än nittio procent består tornfalkarnas föda av smågnagare. Resterande tio procent utgörs främst av stora insekter såsom sländor, gräshoppor och liknande. Störst betydelse torde dessa ha för de nyss flygga ungarna. Fåglar är ovanliga inslag på menyn så långt vi har kunnat se, tornfalkens jaktteknik medger inte fångst av snabbt flyende byten.

Det finns inga nya återfynd att redovisa för 2015.

I arbetet med tornfalksprojektet deltar även Helge Sundén och Peter Lindkvist.

Figur 2. Cirka sju dagar gamla tornfalksungar. Foto: Helge Sundén

Figur 2. Ringmärkning av tornfalksungar i norra delen av Hornborgasjöområdet, juni 2015. Foto: Lotta Berg

Svanarna i Hornborgasjön 2015

Åke Abrahamsson

Hornborgasjön är på många sätt svanarnas sjö. Det må gälla alla sångsvanarna nere vid Vadboden under tidig vår eller det stora antal icke häckande knölsvanar som ligger i långa band utmed läsidorna i söder och väster under hela den tid när det är öppet vatten. Under hösten handlar det inte sällan om fler än tvåtusen exemplar som uppehåller sig i sjön. Av detta följer att Hornborgasjön även är en betydande häckningsplats för knölsvanarna; fler än 150 par ruvar vid tiden för inventeringen i mitten av maj. De allt större områdena med öppet vatten förefaller att vara en begränsande faktor vilket inte märks så mycket i den sydligaste delen av sjön medan det i de nordligare delarna är tydligt att svanbona är färre jämfört med några år tillbaka. Vi får se hur utvecklingen blir framöver. Det finns en del spännande frågeställningar runt detta, till exempel om Hornborgasjön är en ruggningssjö för ett större geografisk område. Därav följer att vi har mycket begränsade kunskaper om hur omsättningen över tid ser ut. Likaså om de rastande svanarnas förhållande till de häckande; någon synlig konkurrens tycks inte förekomma. Vi vet inte heller om det är ur denna icke-häckande massa som den häckande populationen rekryteras från. Det finns fler frågeställningar.

Sångsvanens förekomst vid sjön ser helt annorlunda ut om man jämför den med knölsvanens. Som häckfågel är sångsvanen mycket fåtalig och antalet häckningar har aldrig överstigit nio.

Metod och resultat

Knölsvan

Inventeringen genomfördes den 4 maj av författaren och utfördes på samma sätt som alla tidigare år; flygning skedde på lägsta tillåtna höjd och med lägsta möjliga hastighet så många varv som behövs för att få med alla bon. De ruvande svanarna är väl synliga, den stora svårigheten består i att undvika såväl glapp som dubbelräkning. Det går fort undan! Vi har haft glädjen och förmånen att flyga med samma pilot under alla år, Leif Crona från Skövde Flygklubb. Man kan tillägga att den valda metoden är den enda möjliga att använda. Det finns ingen möjlighet att överblicka de stora områden med dött ris och starrvegetation som finns i den södra delen på något annat vis. Det finns även en motsvarande svårighet norr om utloppet på den västra sidan av sjön. Viss kontrollinventering av bon har skett från land, i huvudsak har dessa omfattat sträckan från Fäholmen och söderut till Almeö.

Årets inventering resulterade i 164 bon vilket är nära nog exakt samma antal som 2014. De flesta bona, 98 stycken, ligger i det stora området med dött ris i söder, i huvudsak söder om en linje Almeö – Ora Nabbe (se figur 4). Trots att stora ytor med klarvatten öppnar sig alltmer norrut i sjön klarar ändå förhållandevis många svanpar av att förankra sina bon i nästan ingenting, några bekymmer med exempelvis överflygande havsörnar tycks inte finnas. Man kan se att undantagandes några toppår 2011 – 2013 överensstämmer i stora drag årets siffra väl med flera år under tjugohundratalet. Se tabellen nedan. Om man studerar tabell 1 kan man

se att det även tidigare varit stora variationer mellan åren och de närmast kommande åren får utvisa vilka nivåer knölsvanarna lägger sig på fram gent.

Vid simfågelräkningen den 16 augusti räknades 53 kullar med 147 ungar vilket är en tydlig förbättring jämfört med flera år under senare tid. Medelkullen ligger dock inom ramen för vad som uppnått under senare år. En förbättring behöver dock bestå under en följd av år för anses vara definitiv.

Tabell 1. Antalet bon och ungar av knölsvan *Cygnus olor* i Hornborgasjön 2001-2015. Medelkullen är i detta fall beräknad på antalet ungar/kullar vid simfågelräkningen i augusti, för flera av de tidigare åren saknas uppgifter om ungar i Hornborgadokumentent.

År	Antal bon	Antal kullar	Medelkull	Procentuell andel av de häckande paren som fick ut några ungar räknat per simfågelräkningen i augusti.
2001	79	-	-	-
2002	117	57	-	49
2003	144	-	-	-
2004	197	46	-	23
2005	160	36	-	23
2006	163	36	-	22
2007	181	45	2,7	25
2008	196	23	2,2	12
2009	219	81	2,8	37
2010	171	26	2,5	15
2011	201	67	2,5	33
2012	223	26	2,8	12
2013	214	22	2,2	10
2014	163	34	2,3	21
2015	164	53	2,8	32

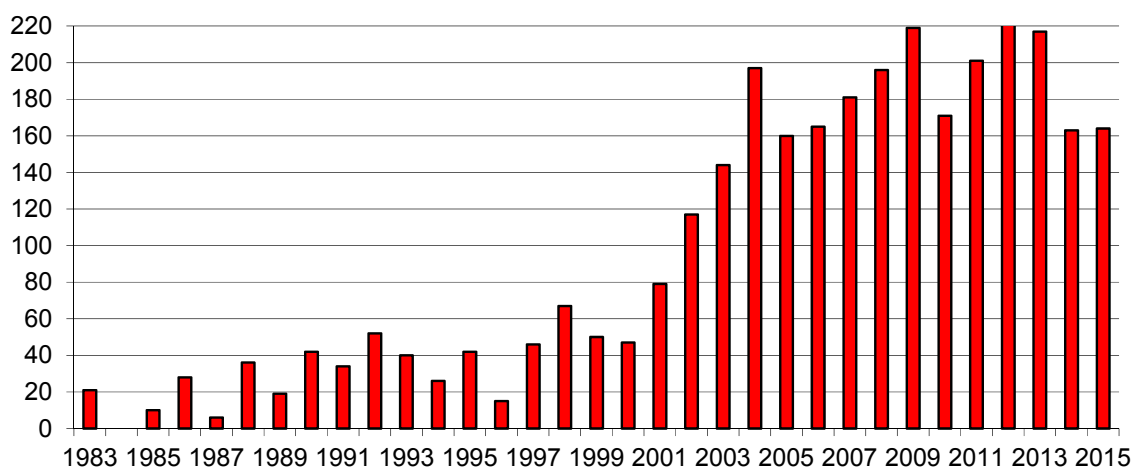
Sångsvan

Det är två områden där det finns häckande sångsvanar. Det ena ligger nära Hångers udde och det andra är i området Orebackar – Hästahuvudet. Så har det varit under en följd av år och så även 2015. Även detta år påbörjades fyra häckningar, i stort sett på samma platser som åren innan. Vad som är känt om dessa är att de fanns dunungar vid Hångers udde, att häckningen i Korpaboviken synes ha misslyckats och att det fanns ungar utanför Ore backar i början av juni. Resultatet av häckningen som påbörjades söder om Hästahuvudet är inte känt. Vid simfågelräkningen i augusti finns inga noterade kullar vilket man kan fundera över.

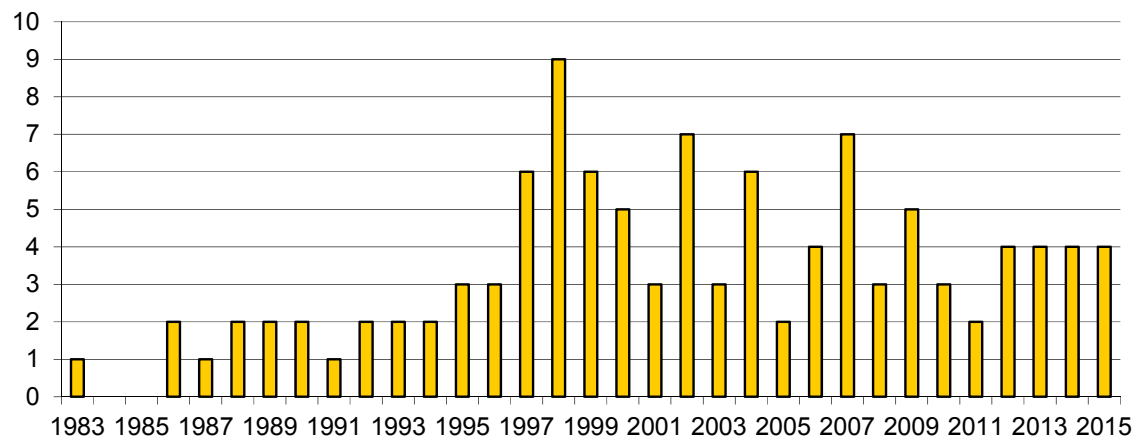
Sammanfattning

Antalet häckande par hos knölsvanarna ligger på en avgjort lägre nivå 2015 än flera föregående år under 2000-talet. De kommande åren får utvisa om den minskning vi sett 2014 och 2015 jämförd med åren innan är en bestående trend. Reproduktionen runt två och en halv ungar per kull per genomförd häckning i genomsnitt håller i sig och denna låga reproduktion oroar. Man bör dock komma ihåg att förluster hos knölsvankullar normalt är förhållandevis höga vilket dels innebär ägg som inte kläcks samt också en förhållandevis stor dödlighet under den de första månaderna. Det finns undersökningar som pekar mot en halvering av knölsvankullarna under de första tre månaderna. Om man fördelar ungarna över de svanbon som räknades in vid flyginventeringen i maj blir genomsnittet 0,9 ungar per häckning. Två tredjedelar av häckningarna resulterar inte i några ungar. Det finns skäl att fundera över varför så många av de som startar inte fullföljer, detta har konstaterats genom att studera ett antal bon som är tydliga och synliga, till exempel utmed Ore backar och Korpaboviken eller vikarna på sjöns östra sida. Fortfarande i mitten av juli ruvade några kontrollerade häckningar där äggläggning skedde innan mitten av maj. Uppenbarligen ruvade dessa på icke fertila ägg. Kunskaperna om Hornborgasjöns knölsvanar bör utökas inom flera områden som vart och ett kan väl avgränsas trots ett stort och komplext geografiskt område så väl som ämnesområde. De häckande sångsvanarna i Hornborgasjön följer, som det förefaller, ett invariant mönster etablerat sedan flera år tillbaka. Både när det gäller antalet häckande par och de delar av sjön som favoriseras.

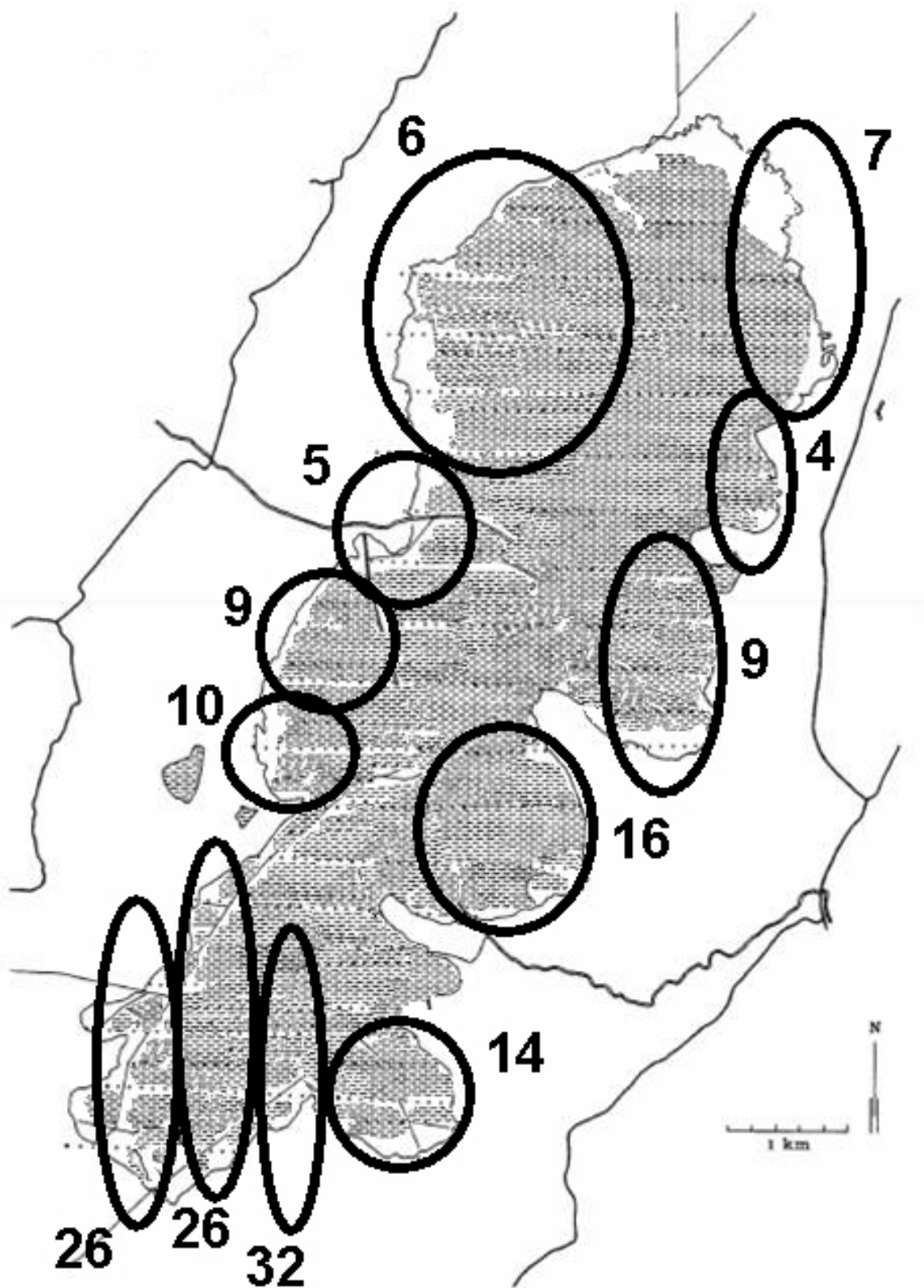
Figur 2. Antalet bon/revir av knölsvan *Cygnus olor* i Hornborgasjön 1983-2015.

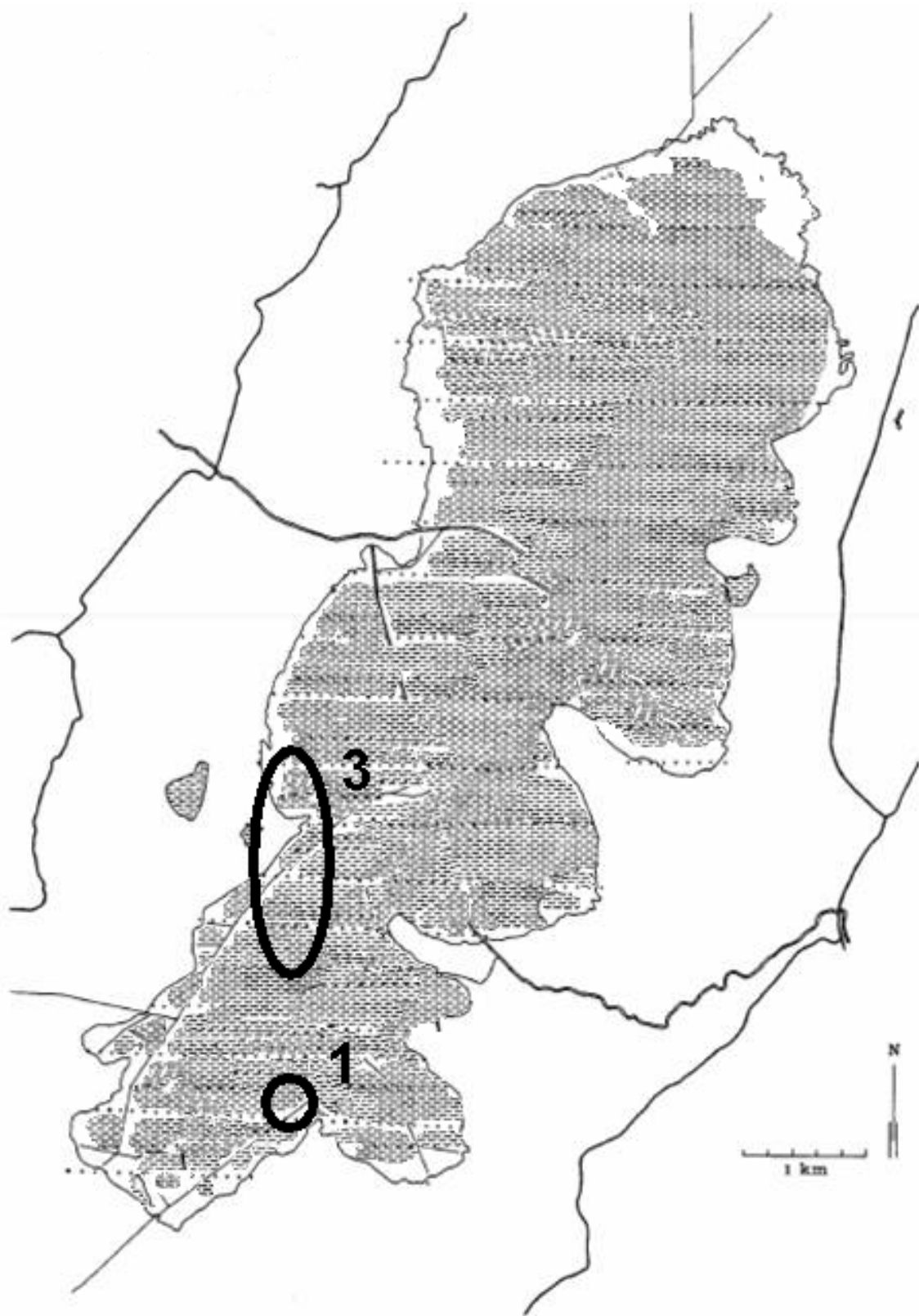
Figur 3. Antalet bon/revir av sångsvan *Cygnus cygnus* i Hornborgasjön 1983-2015.

Figur 1. Tämligen nykläckt knölsvanskull vid Fågeludden, juni 2015. Foto: Lotta Berg

Figur 4. Häckande par (bo) knölsvan *Cygnus olor* i Hornborgasjön 2015.

Figur 5. Häckande par (bo) sångsvan *Cygnus cygnus* i Hornborgasjön 2015.

Skrattmåsen och dvärgmåsen i Hornborgasjön 2015

Åke Abrahamsson

Antalet häckande skrattmåspar i Hornborgasjön beräknas ha uppgått till 4200 år 2015, således något fler par än föregående år. Begränsningen är främst tillgången på boplatser. Små holmar och flytöar tas tillvara om de innehåller någon form av vegetation. De mestadels kala flytöar som finns i nordväst ratas, säkerligen är det bristen på vegetation att förankra bona i som avgör. Traditionella häckningsmöjligheter i form av vassbäddar och liknande saknas i dagens Hornborgasjö. Många flytöar har tyvärr kort varaktighet och utplånas ofta under vintern av stark isskjutning. Det torde dock inte råda något tvivel om att skrattmåsen är en mycket viktig bebyggare och helt avgörande för flera arters möjlighet till häckning.

Skrattmåsar ökade snabbt efter den första invandringen till Sverige under 1700-1800 talet. Utbredningsområdet är stort och sträcker sig hela vägen österut ända bort emot Stilla Havskusten. Sedan något årtionde har skrattmåsar fortgående minskat i Skandinavien. I Skåne anses 85 % av skrattmåsar ha försvunnit under denna tid och stammen uppgick 2013 till blygsamma 3000 par. Orsakerna är inte kända men minskad tillgång på insekter och smådjur på grund av ändrad markanvändning är en möjlighet. Fler orsaker finns säkert.

Inventering och metod

Sedan något år har inventeringen tillgått så att alla strandnära etableringar har räknats från marken medan de stora kolonierna utanför Ora nabbe och i södra Sätunaviken har beräknats från flygfoto. Detta var inte möjligt 2015 eftersom flygningen ägde rum så tidigt som några dagar in i maj. Metoden 2015 är således en kombination av boräkning och beräkning. Den betydande mosaik av flytöar som sträcker sig från längst in i Sätunaviken och ett stycke förbi Rönäs är inte möjlig att räkna på annat sätt än beräkning.

Skrattmåsar och Hornborgasjön – begränsande faktorer

Hornborgasjön är inne i den del av sin förvandlingsfas som innebär att stora öppna vattenytor breder ut sig. För att bevara skrattmåsens status bör långtgående åtgärder vidtas i form av anläggning av häckningsöar. De häckningsplatser som är av betydelse finns dels i liten utsträckning strandnära utmed den östra sidan, dels på Blockholmarna utanför Ora nabbe samt i den stora mosaik av flytöar som finns norr om Hångertornet eller rättare – mellan Hångers udde och Almeö och längst in i Södra Sätunaviken. Dessa kolonier är de ojämförligt största; alla övriga når högst ett par hundra bon. Den största tätheten per ytenhet har den mindre blockholmen utanför Ora nabbe. Ett allvarligt hot är igenväxning. Sly har vuxit upp på alla aktiva häckningsplatser inklusive blockholmarna. Det går fort, inom ett par år är det buskvegetation varför omedelbar röjning krävs.

Resultatet

Antalet häckande skrattmåspar beräknades till cirka 4200 år 2015. På kartan härintill finns siffror som hänvisar till några områden av särskild betydelse.

Område 1 – Södra Sätunaviken. Detta är en omfattande mosaik av flytöar och grund sjöbotten i dagen. Det är omöjligt att genom fysiska besök beräkna räkna antalet skrattmåsbö. Det största området beräknas innehålla bortåt 1000 bö. Dessutom finns ett antal mindre kolonibildningar som beräknas innehålla högst 400 bö.

Område 2 – Detta är Blockholmarna norr om Ora nabbe. Den tätaste kolonibildningen vid Hornborgasjön. Det är två kolonier som tillsammans innehåller ungefär 2000 bö.

Område 3 – Nordväst om Hångers udde. Där är ungefär 200 par

Område 4 – Sydost om Hästahuvudet. Där var högst 120 par.

Område 5 – Hornborgaviken – Ytterberg 65 par.

Område 6 – Fågeludden 179 bö.

Område 7 – En kolonibildning nedom Kärrtorp beräknades innehålla högst 200 par.

Dvärgmåsen *Hydrocoloeus minutus*

Dvärgmåsar uppträder regelbundet i Hornborgasjön, mestadels under vår och försommar. Förekomsten under tidigare år har redovisats i en lång rad Hornborgadokument. Inget bofynd har gjorts under 2015. Dvärgmåsar har dock uppträtt regelbundet under häckningstid även om omfattningen förefaller vara betydligt mindre än under föregående år. Endast en observation av 1 K fåglar finns rapporterad inom ramen för vad som är egentlig häckningstid. Man får här betänka att arten häckade framgångsrikt i Spånnsjön omedelbart norr om Hornborgasjön under 2015. Man kan notera att två 1K-fåglar sågs tillsammans utanför Ytterberg i Hornborgasjön den 14 juli. Den senaste observationen av ungarna i Spånnsjön är från den 18 juli. Man kan emellertid inte med säkerhet dra några ytterligare slutsatser av detta även om det kan vara frestande. Häckningsmiljön för skrattmåsar i området öster och söder om Almeö är så komplext att någon eller några dvärgmåsar mycket väl kan ha häckat i detta område utan att upptäckas.

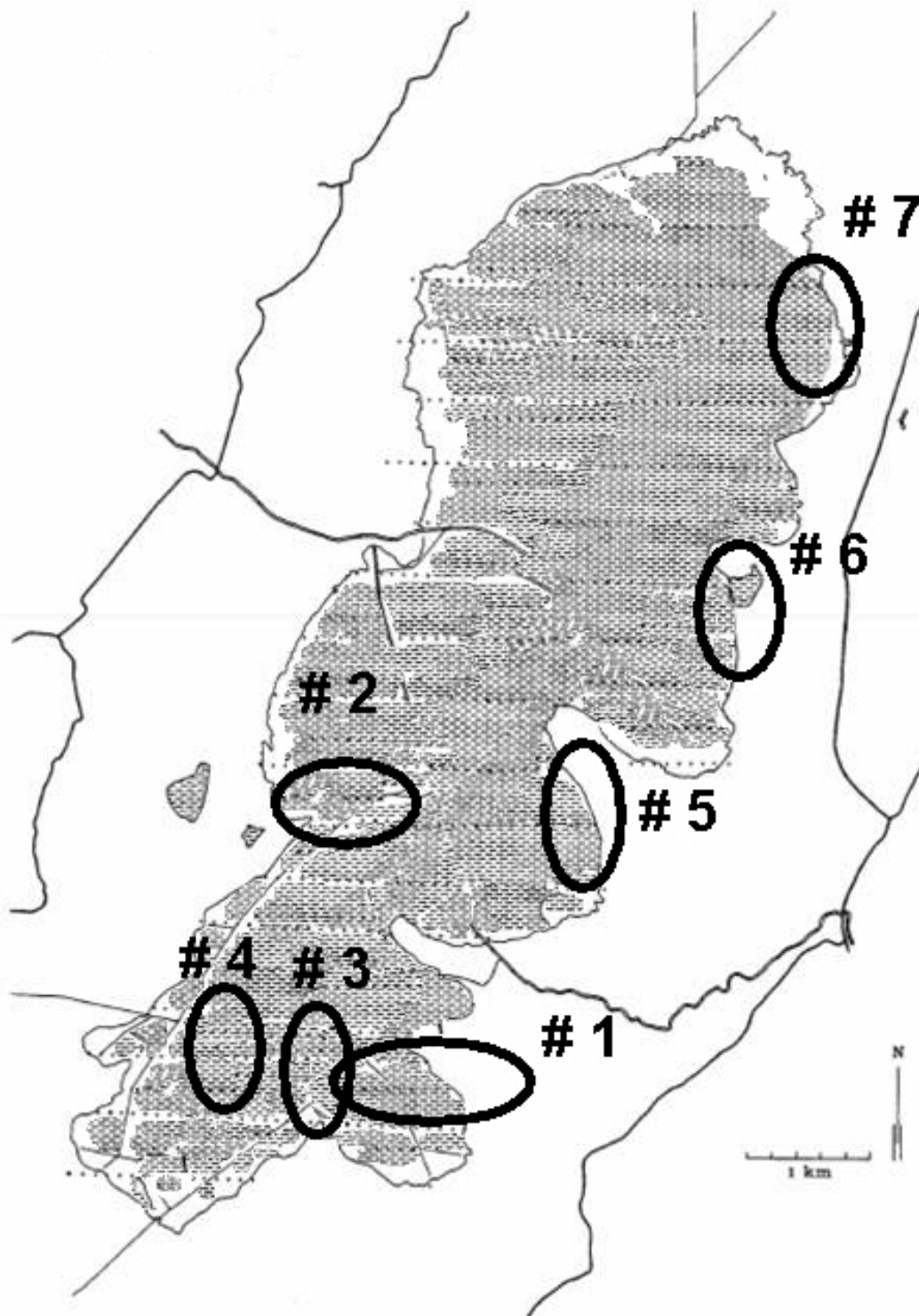
Tabell 1. Antalet häckande par av skrattmå i Hornborgasjön 2015, avrundat till närmaste hundratal.

Art	Antal
Skrattmå <i>Larus ridibundus</i>	4200

Figur 1. Skrattmåsar vid Fågeludden, juni 2015. Foto: Lotta Berg

Hornborgasjön 2015

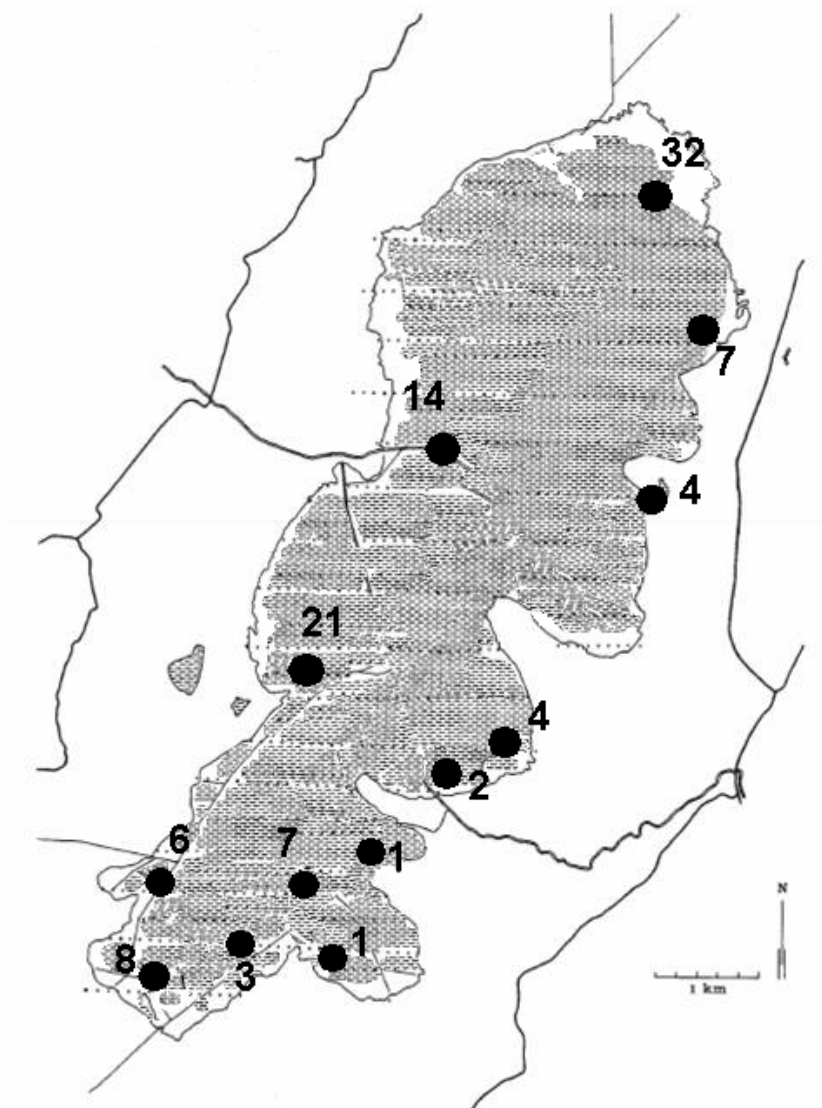

Figur 2. Områden med häckande par skrattnås *Larus ridibundus* i Hornborgasjön 2015. För antal bon per område, se föregående sida.

Häckande fisktärnor i Hornborgasjön 2015

Lotta Berg & Katarina Bremsjö

Paddling efter fisktärnebon genomfördes den 13.6. Totalt hittades 110 bon med fisktärna, vilket får betraktas som stabilt sedan 2013, då 119 bon hittades. Kolonierna var fördelade över hela sjön, från sjöns allra nordligaste delar strax utanför Kärrtorps mader till de allra sydligaste, i området utanför Vadboden. De största kolonierna låg på en flytö i norr (32 par), vid Blockholmarna (21 par) och på flytöar vid Utloppet (14 par). I framför allt sjöns sydöstra delar, vid Vik, Hångers udde, Södra och Norra Sätunaviken samt Hornborgaviken, förekom ett antal enskilt häckande par eller små grupper av fisktärnor, med bara en handfull bon i samma område.

Figur 1. Häckande par fisktärna *Sterna hirundo* i Hornborgasjön 2015

Häckande svarttärnor i Hornborgasjön 2015

Peder Hedberg Fält

Inledning

Antalet bon av måsar och tärnor har mer eller mindre inventerats årligen sedan starten 1981 (Karlsson 1984). Projektet övergick därefter som faunistisk insamling i mitten av 1980-talet, vilket innebar att personalen vid fältstationen besökte vissa områden i sjön regelbundet och noterade häckande fågelarter. Sedan höjningen av sjöns vattenstånd slutfördes 1995 är målsättningen att årligen kartera och räkna antalet häckande måsar och tärnor i sjön i ett eget separat projekt. I år har projektet koncentrerats på att inventera svarttärna och inventerat antalet bebodda bon samt var de förekommer i sjön. Även häckningsframgången har studerats.

Metod

Antalet bon av häckande svarttärnor räknas dels från kanot i olika områden i sjön, dels från fågeltorn eller andra naturliga observationsplatser utmed sjön. Observationsplatser från land prioriteras i första hand där man har möjlighet att se samtliga bon i respektive koloni. Räkning från kanot väljs då inga andra observationsplatser förekommer från land för att kunna räkna antalet bon. För svarttärnan har vissa år antalet häckande par beräknats i respektive koloni utifrån antalet observerade och varnande vuxna fåglar. I år har dock antalet bebodda bon av svarttärna räknats då de låg i områden som var lite vegetation på och därför lätta att räkna.

Antalet bon av antalet par svarttärna räknades i år igenom vid besök från land i början och mitten av juni. Alla räkningar har utförts av undertecknad. Häckningsframgången hos svarttärna har studerats genom att räkna antalet nästan flygga/nyligen flygga ungar vid respektive koloni från början till mitten av juli. Besök i kolonin gjordes den 8 juli för ringmärkning av eventuella ungar samt kontroll av antalet bon.

Resultat

Tabell 1. Antal bon av svarttärna i Hornborgasjön 2015.

Art	Antal
Svarttärna <i>Chlidonias niger</i>	20

Svarttärnan är en etablerad art i sjön och årets resultat slutade på 20 bon fördelat på två kolonier i ett begränsat område i södra delen av sjön. Till skillnad från de övriga kolonihäckarna väljer svarttärnan i högre grad mindre och oftast vegetationslösa flytöar i sjön. De häckar ogärna tillsammans med övriga arter utan bildar gärna egna kolonier. Kolonin i år

utgjordes som vanligt av flytöar från uppflytande botten. Antalet häckande par har de senaste åren varit mellan 18 och 25. I år var antalet par nästan lika många som förra året.

Häckningsresultat blev sämre med totalt 9 flygga ungar. Ungarna var vid bobsöket olika stora och samtidigt fanns i området ruvande fåglar. Detta är en orsak av att bona övergivits eller blivit prederade och de vuxna fåglarna har därefter lagt nya kullar. Om bona övergivits på grund av predation eller av andra orsaker såsom dåligt väder gick dock inte att avgöra. Området ligger vindskyddat från vågskvalp och några större mängder nederbörd kom inte under säsongen, vilket annars kunde ha gett större ökning av sjöns vattenstånd. Väderleken borde sålunda inte haft betydelse för häckningsutfallet. Vid bobsöket fanns tranor i området som sågs plocka föda i närheten, så predation på ägg från tranor kan heller inte uteslutas, liksom från andra predatorer.

Totalt ringmärktes tre ungar och förhoppningsvis kanske kommer någon av dessa att kontrolleras av någon ringmärkare i Holland eller någon annanstans i världen.

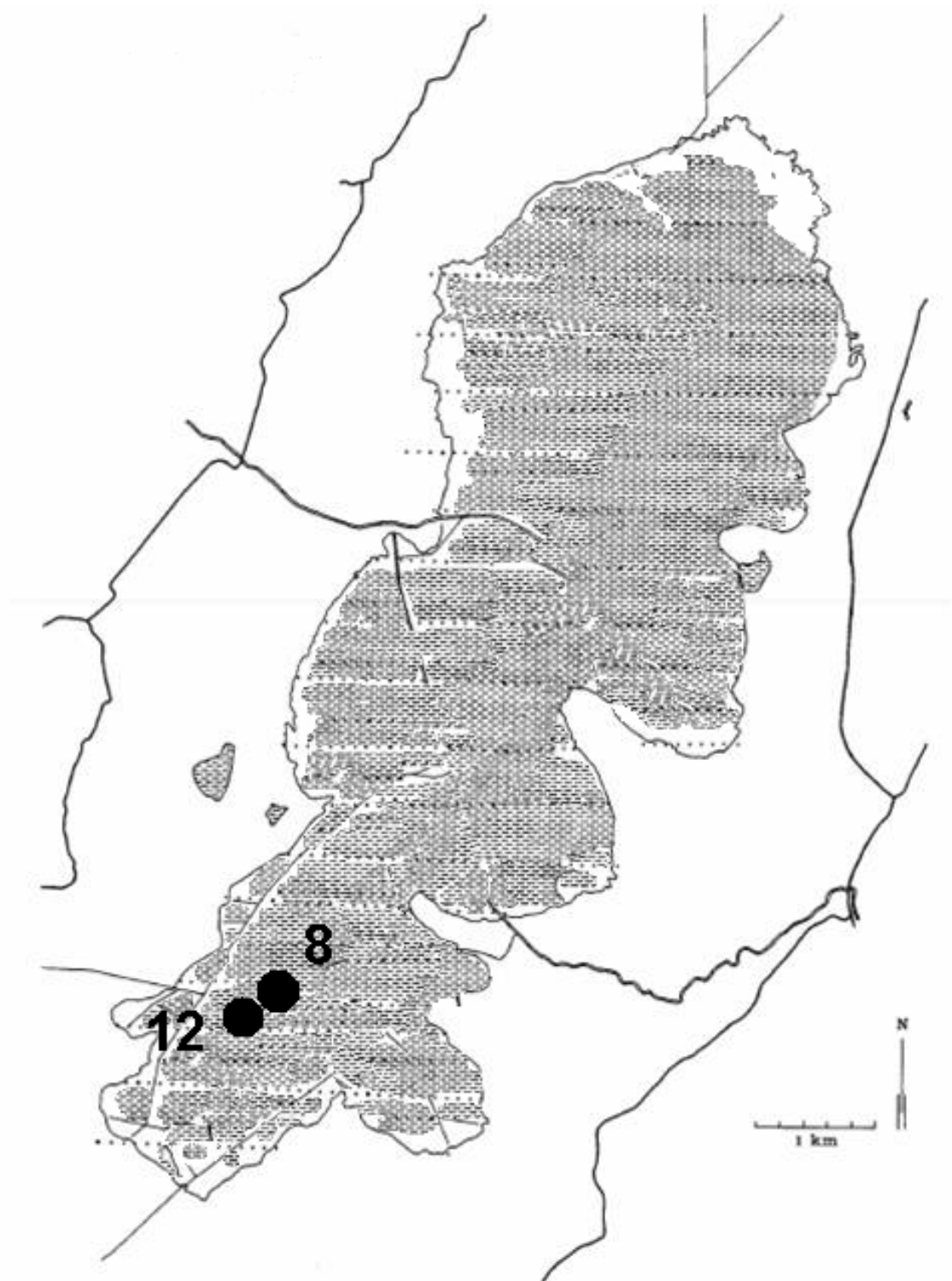
Referenser

Karlsson, T. 1984. Skrattnås, fiskmås och fisktärna. Hornborgadokument nr 4. Statens Naturvårdsverk.

Figur 1. Fisktärnekoloni i norra delen av sjön. Foto: Lotta Berg

Hornborgasjön 2015

Figur 1. Antalet par häckande svarttärna *Chlidonias niger* i Hornborgasjön 2015.

Häckande trastsångare i Hornborgasjön 2015

Albin & Eric Torsson

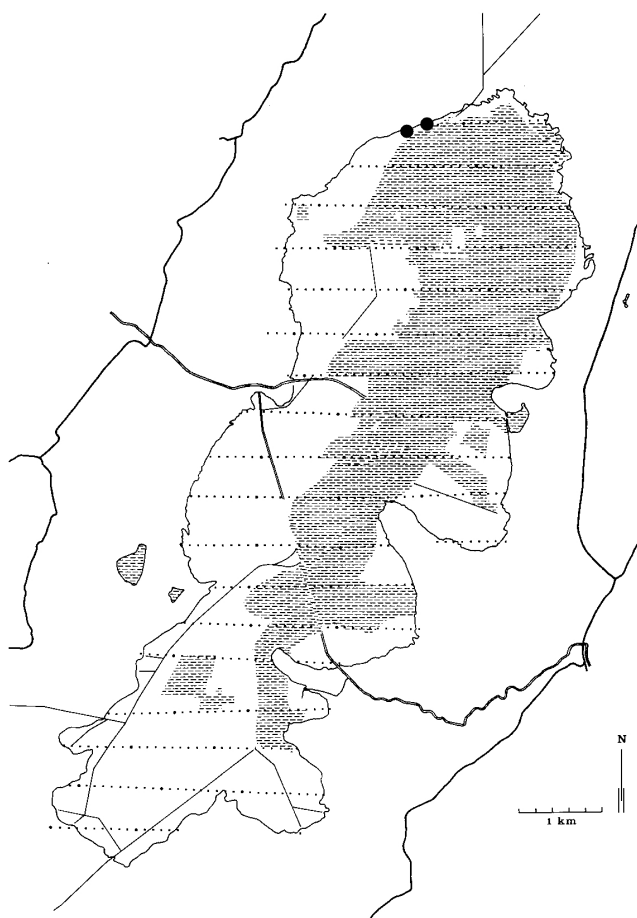
Syftet med projektet är att ta reda på antal sjungande hanar och var de håller revir i Hornborgasjön. Detta görs för att kunna se hur den minskande arealen vass påverkar artens förekomst.

Metod

Antal sjungande hanar inventeras med hjälp av kanotpaddling kring mellersta och norra delen av sjön. Kring södra delen och allra längst upp i norr har inventeringen genomförts från land. Inventeringen gjordes mellan den 15.5 och 15.7.

Resultatet

Årets resultat är det sämsta sedan trastsångarna etablerade sig i Hornborgasjön. Endast två revirhävande fåglar hittades i norra delarna av sjön. Ytterligare någon individ har tillfälligt sjungit i området kring Tranums mader under våren, men kunde inte återfinnas senare under året. Det är ännu oklart varför denna drastiska minskning skett just i år. Vegetationen i de norra delarna av sjöområdet har i år sett likvärdig ut jämfört med de tidigare åren vi har inventerat arten. De flesta hannar har där suttit i den kvarvarande någorlunda grova vass som finns kvar.

Figur 1. Trastsångare *Acrocephalus arundinaceus*, antalet sjungande individer i Hornborgasjön 2015.

Häckfågelfaunan vid Vallen 2015

Janne Pettersson

Med Vallen menas här den jordvall på Hornborgasjöns västra sida som anlagts för att hindra översvämning på intilliggande marker. Denna fågelinventering tjänar främst ett syfte. Genom inventeringen skall man kunna se förändringar i fågelfaunan (bestandsövervakning). Vid årlig kontroll registreras och övervakas naturmiljöns tillstånd och utveckling. Verksamheten bidrar till kontroll av naturmiljöns utveckling och förändringar av fågelbeståndet genom naturlig biotopförändring. Underlaget kan sedan användas för bedömning av effekterna på fågelfaunan i biotoper som förändrats utefter vallen. Inventeringen bygger på enbart häckande arter, alltså inte rastande eller flyttande arter. Projektet startades av Barbro, Åsa och Thore Axelsson år 2002.

Metodik

Inventeringen utförs enligt Statens Naturvårdsverks råd och riktlinjer, Biologiska inventeringsnormer för fåglar (Svensson 1975), med relevanta modifieringar. För beskrivning av ambitionsnivå, kartunderlag, artlistning, inventeringsområde och biotopbeskrivning se Axelsson & Axelsson (2003) och Axelsson m.fl. (2004).

Tabell 1. Inventeringsdagar vid Vallen, Hornborgasjön 2015.

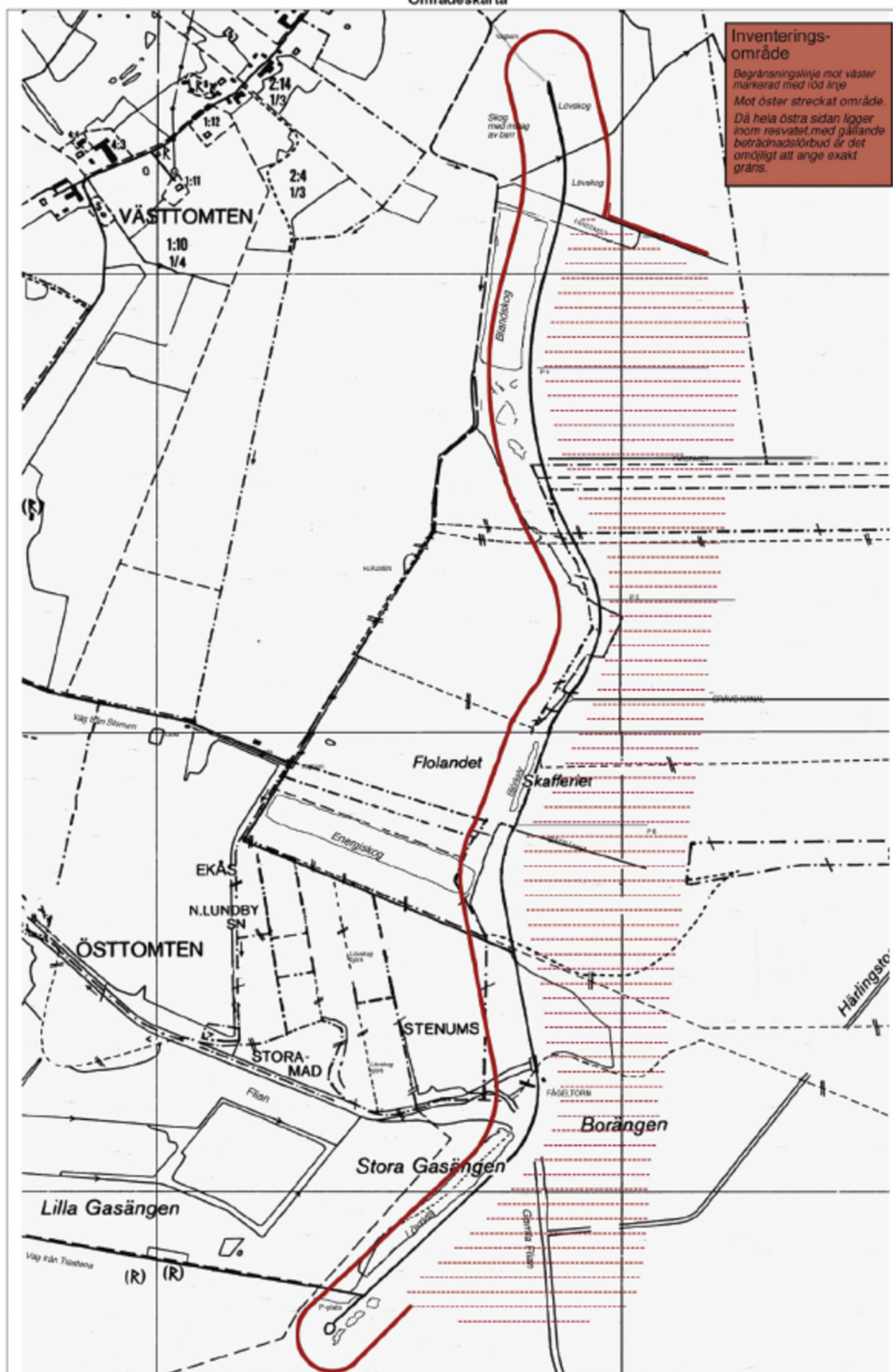
Datum	Tid	Temp	Väder	Vind
2015.04.06	Morgon	-4 °C	Klart	-
2015.04.21	Kväll	12 °C		-
2015.05.10	Dag	11 °C	Skurar	-
2015.05.17	Morgon	6 °C		V 4
2015.05.27	Kväll	15 °C		V 3
2015.06.07	Morgon	10 °C	Mulet	SV 5

Resultat

Vegetationen har röjts utmed reservatsgränsen väster om Vallen. Detta medförde troligen att antalet lövsångare och entitor ökade något detta år. Även ett par stjärtmesar häckade i videt söder om Långeland. Bland andra arter som ökat kan nämnas enkelbeckasin och svarthätta. Även sex par knölsvanar låg på bo, men endast två av dessa par fick ut ungar. Det kan tilläggas att vattenrall troligen inte häckade vid Vallen i år, men att en tillfällig tidig observation av arten finns. Tilläggas kan att även en pungmes observerades i området i år. Sammanfattningsvis så är antalet hävdande par/hanar även i år utmed vallen stabilt.

Referenser

Axelsson, T. & B. 2003. Häckfågelfaunan vid Vallen 2002. I: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2002, Meddelande nr 32 från Hornborgasjöns fältstation/Hornborgadokument nr 38. Länsstyrelsen Västra Götalands län.
Axelsson, B., Axelsson, T. & Axelsson, Å. 2004. Inventering av häckande fåglar vid Vallen, Hornborgasjön, år 2004.

Figur 1. Inventeringsområdet vid Vallen

Tabell 1. Antal revirhävande par/hanar vid Vallen 2008-2015. Tidigare tabeller 2002-2007 finns i tidigare Hornborgadokument.

Art	2008	2009	2013	2014	2015
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	4	7	3	3	6
Grågås <i>Anser anser</i>	1	3	1	3	3
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	1	1	-	-	2
Snatterand <i>Anas strepera</i>	-	-	-	3	-
Gräsand <i>Anas platyrhynchos</i>	-	1	4	4	3
Årta <i>Anas querquedula</i>	-	1	-	-	-
Fasan <i>Phasianus colchicus</i>	-	1 utplnt.	1	1	1
Smådopping <i>Podiceps rufficollis</i>	-	-	-	-	-
Skäggdopping <i>Podiceps cristatus</i>	3	3	3	3	4
Gråhakedopping <i>Podiceps grisegena</i>	11	15	3	4	4
Rördrom <i>Botaurus stellaris</i>	-	-	-	-	-
Duvhöök <i>Accipiter gentilis</i>	-	-	-	-	-
Vattenrall <i>Rallus aquaticus</i>	1	2	2	1	-
Småfl. sumphöna <i>Porzana porzana</i>	-	-	-	-	-
Sothöna <i>Fulica atra</i>	3	5	3	4	6
Mindre strandpipare <i>Charadrius dubius</i>	1	1	-	-	1
Tofsvipa <i>Vanellus vanellus</i>	3	9	8	8	12
Enkelbeckasin <i>Gallinago gallinago</i>	8	6	6	6	14
Rödbena <i>Tringa totanus</i>	3	3	2	1	2
Skogssnäppa <i>Tringa ochropus</i>	-	1?	-	1	-
Grönben <i>Tringa glareola</i>	2	2	1	2	1
Drillsnäppa <i>Tringa hypoleus</i>	1	1	1	-	1
Fisktärna <i>Sterna hirundo</i>	-	-	-	-	-
Ringduva <i>Columba palumbus</i>	1	2	3	5	5
Gök <i>Cuculus canorus</i>	1	1	1	1	-
Jorduggla <i>Asio flammeus</i>	-	-	-	-	-
Större hackspett <i>Dendrocopos major</i>	-	-	-	1	-
Mindre hackspett <i>Dendrocopos minor</i>	-	1	-	-	-
Sånglärka <i>Alauda arvensis</i>	7	8	7	4	8
Trädpiplärka <i>Anthus trivialis</i>	2	3	4	5	5
Ångspiplärka <i>Anthus pratensis</i>	2	2	2	3	9
Gulärta <i>Montacilla flava</i>	12	13	11	12	19
Sädesärta <i>Montacilla alba</i>	2	4	5	4	3
Gärdsmyg <i>Troglodytes troglodytes</i>	2	1	3	4	3
Järnsparv <i>Prunella montularis</i>	1	1	1	1	3
Rödhake <i>Erithacus rubecola</i>	3	6	7	4	5
Näktergal <i>Luscinia luscinia</i>	2	5	3	3	2
Rödstjärt <i>Phoenicurus phoenicurus</i>	-	-	-	2	-
Buskskvätta <i>Saxicola rubetra</i>	3	3	3	12	8

Art	2008	2009	2013	2014	2015
Koltrast <i>Turdus merula</i>	3	4	5	8	8
Björktrast <i>Turdus pilaris</i>	-	1	-	-	-
Taltrast <i>Turdus philomelos</i>	3	3	2	4	4
Rödvingetrast <i>Turdus iliacus</i>	1	2	2	2	-
Dubbeltrast <i>Turdus viscivorus</i>	-	-	1	-	-
Gräshoppsångare <i>Locustella naevia</i>	-	2	1	1	-
Flodsångare <i>Locustella fluviatilis</i>	-	-	-	-	-
Vassångare <i>Locustella lusciniodes</i>	-	-	-	-	-
Ärtsångare <i>Sylvia curruca</i>	1	1	1	-	1
Sävsångare <i>Acroceph. Shoenobaemus</i>	14	18	22	17	15
Kärrsångare <i>Acroceph. Palustris</i>	3	1	2	1	4
Rörsångare <i>Acroceph. Scirpaceus</i>	11	11	8	13	-
18 Trastsångare <i>Acroceph. Arundinaceus</i>	3	8	1	-	-
Härmsångare <i>Hippolais icterina</i>	4	1	4	4	2
Törnsångare <i>Sylvia communis</i>	4	6	7	7	6
Trädgårdssångare <i>Sylvia borin</i>	6	6	4	6	9
Svarthätta <i>Sylvia articapilla</i>	5	5	6	8	10
Grönsångare <i>Phylloscopus sibilatrix</i>	1	1	1	2	1
Gransångare <i>Phylloscopus collybita</i>	-	-	-	-	-
Lövsångare <i>Phylloscopus trochilus</i>	28	28	27	30	35
Kungsfågel <i>Regulus regulus</i>	-	1	4	4	4
Grå flugsnappare <i>Muscicapa striata</i>	2	-	-	-	-
Svartvit flug <i>Ficedula hypoleuca</i>	1	1	2	1	2
Stjärtmes <i>Aegithalos caudatus</i>	1	-	-	-	1
Entita <i>Parus palustris</i>	2	1	4	3	8
Blåmes <i>Parus caeruleus</i>	-	-	3	5	5
Talgoxe <i>Parus major</i>	3	3	3	4	5
Nötväcka <i>Sitta europaea</i>	-	-	-	1	-
Trädkrypare <i>Certhia familiaris</i>	-	-	-	2	2
Pungmes <i>Remiz pendulinus</i>	-	-	-	-	-
Törnskata <i>Lanius collurio</i>	1	1	1	1	1
Nötskrika <i>Garrulus glandarius</i>	-	-	-	-	-
Skata <i>Pica pica</i>	-	-	-	-	-
Bofink <i>Fringilla coelebs</i>	5	4	4	10	12
Grönfink <i>Chloris chloris</i>	1	2	-	2	-
Steglits <i>Carduelis carduelis</i>	-	1	-	1	1
Grönsiska <i>Carduelis spinus</i>	-	-	-	1	-
Hämpling <i>Carduelis cannabina</i>	1	2	2	1	3
Rosenfink <i>Carpodacus erythrinus</i>	-	-	-	2	-
Gulsparr <i>Emberiza citrinella</i>	7	5	4	6	10
Sävsparr <i>Emberiza schoeniclus</i>	12	12	16	26	25
Summa arter	50	57	51	57	49

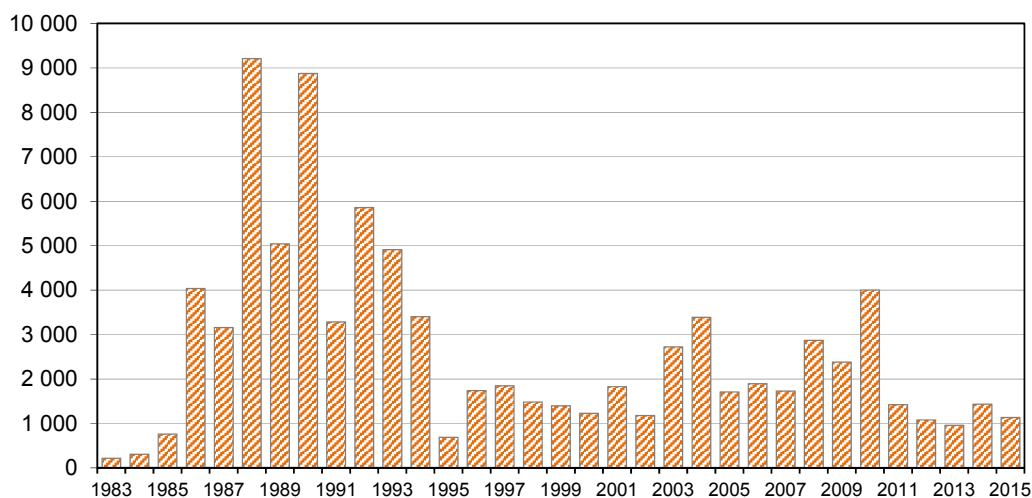
Ringmärkningsverksamheten vid Hornborgasjön 2015

Clas Hermansson

Under året ringmärktes 1 136 fåglar av 45 arter. Antalet är lägre än medelvärde för de senaste tio åren (1 950). Årets verksamhet var koncentrerad kring märkplatsen vid Kärragården (35 dagar). Därutöver märktes ett mindre antal fåglar vid Fågeludden (3 dagar). Ringmärkning har bedrivits under årets alla månader, undantaget februari. Eftersom vi inte bedriver någon standardiserad verksamhet beror antalet ringmärkta fåglar helt på ideella insatser.

Sedan starten år 1983 har nu knappt 87 000 fåglar av 141 arter ringmärkts vid Hornborgasjön. Utvecklingen av ringmärkningen från 1983 framgår av figur 1. En förteckning över ringmärkta fåglar samt återfynd och kontroller redovisas i de förteckningar som följer efter denna artikel.

Under november 2014 byttes de två 9 meter långa nät som funnits i buskaget vid Kärragården mot en nädhiss. Hissen består av två 12 meter långa nät ovan varandra. Undre våden är en meter ovan marken och den totala näthöjden är sex meter. Detta har bidragit till ringmärkning av arter som vi tidigare märkt i små antal. Detta gäller t.ex. bergfink (112 nymärkningar), grönsiska (75) och domherre (30). De flesta av bergfinkarna märktes i april (48) och oktober (55), dvs. under flyttningstid.

Figur 1. Antalet ringmärkta fåglar vid Hornborgasjön 1983-2015. De höga antalen under 1988 och 1990 beror på stor aktivitet vid märkplatsen Fljan, mitt ute i sjöområdet. Under åren 1986-1990 ringmärktes 16 200 fåglar vid märkplats Fljan (medeltal 3 230 per år). Märkplatsen ersattes med märkplats Fågeludden och under åren 1992-1994 ringmärktes 6 100 fåglar i vassen utanför udden (medeltal 2 040 fåglar per år). Därefter har de flesta av fåglarna ringmärkts vid Kärragården.

Flygga fåglar

Årets lista över vanligaste märkarter kännetecknas av nätfångsten vid Kärragården. Listan toppas av blåmes (135), talgoxe (114), bergfink (112), grönfink (95) och pilfink (78). Bland ovanligare fåglar ringmärktes hornuggla (1), rosenfink (1) och stenknäck (1).

Boungar

Under året märktes endast 61 boungar av två arter, tornfalk (58) och svarttärna (3). Ringmärkning av boungar borde prioriteras kommande år. Detta gäller framför allt ringmärkning av starar i holkarna vid Almeö och småfågelholkarna vid Trestena och Rödemosse samt skrattmåsar och fisktärna i sjöområdet.

Återfynd och kontroller

Sammanlagt har 13 återfynd av sju arter rapporterats genom Ringmärkningscentralen (RC) under 2015. Några av dessa är speciellt intressanta.

Av de 490 grågäss som ringmärkts med halsring och ring på benet har många skjutits eller dött av naturliga orsaker. Det finns emellertid fortfarande levande grågäss som rapporteras. De tre fynd som rapporterades döda var en skjuten i Frankrike (5 år), en i Skåne (8 år) och en vid Hornborgasjön (11 år). Dessutom avlästes en grågås på märkplatsen vid Vadboden efter 7 år.

Fångsten av svarttärnor vid Ijsslemeer i Nord-Holland bidrog till ytterligare en kontroll. Platsen ligger 81 mil SV om Hornborgasjön. Tärnan som märktes som boung 2006 kontrollerades som hona den 7 juli 2014. Åldern var 7 år och 343 dagar. Den svarttärna som märktes 1998 vid utanför Rödemosse som uppnått en ålder av 14 år och 55 dagar när den kontrollerades 2012 är den numera Sveriges äldsta kända svarttärna.

Tack

Ringmärkningsverksamheten vid Hornborgasjön är ett resultat av lagarbete och många deltagares entusiasm. Följande personer har varit ringmärkare: Åke Abrahamsson, Lotta Berg, Johan Bergquist, Peder Hedberg Fält, Clas Hermansson, Peter Laudon, Christopher Magnusson, och Albin Thorsson.

Återfynd och kontroller 2015

I nedanstående förteckning redovisas alla återfunna fåglar ringmärkta vid Hornborgasjön, som rapporterats 2015. Egna kontroller, dvs. fåglar som märkts och kontrollerats inom Hornborgasjö-området upptas inte här.

I förteckningen har följande symboler använts:

00	unge på häckplatsen, oflygg eller nyligen flygg
10	fågel under sitt första kalenderår (född samma år)
20	fågel under sitt andra kalenderår (född föregående år)
2+	fågel under sitt andra kalenderår eller äldre (född föregående år eller tidigare)
30	fågel under sitt tredje kalenderår
3+	fågel under sitt tredje kalenderår eller äldre
M	hane
F	hona
+	skjuten
x	funnen död
xA	funnen död; endast rester, skelett, ben med ring etc.
v	kontrollerad; fångad och frigiven med sin ring
(v)	kontrollerad; ringen avläst utan att fågeln fångats

Egentliga återfynd

GRÅGÅS *Anser anser*

9.230.029 ETX	00 +	2004-07-04 2015-07-11	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Stora Bjurum 58.16 N/ 13.29 E, Hornborgasjön, Västergötland. 1 km W (270°), 11 Y 7 D. Skjuten under skyddsjakt över gräsvall (RC 2015/1546).
9.268.828 EHM	2+ +	2006-06-22 2014-11-05	Almeö, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E. Holmby 55.45 N/ 13.24 E, Flyinge, Skåne. 284 km S (182°), 8 Y 136 D. Nyligen död, skjuten (RC 2015/2220).
9.269.121	1+ +	2010-06-26 2015-11-23	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Clery Sur Somme 49.57 N/ 02.53 E, Somme, FRANKRIKE. 1 152 km SW (221°), 5 Y 150 D. Skjuten under jakt (RC 2015/2600).
9.269.861 ERL	2+ (v)	2007-06-29 2015-02-28	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Vadboden, Hornborgasjön 58.17 N/ 13.29 E. 2 km NNW (332°), 7 Y 245 D. Ringen avläst utan att fågeln fångats (RC 2015/0672).

GRÄSAND *Anas platyrhynchos*

90A84.495	2+ + M	2010-06-01 2015-11-21	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Tranemo 57.30N/ 13.24 E, Västergötland. 85 km S (184°), 5 Y 173 D. Nyligen död, skjuten (RC 2015/2582).
90A84.606	10 +	2010-07-26 2015-11-23	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Begtrup Vig 56.10 N/ 10.30 E, Knebel, Midtjylland, DANMARK. 295 km SW (219°), 5 Y 120 D. Nyligen död, skjuten (RC 2015/2624).
90A84.905	1+ + M	2010-11-19 2015-11-21	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Sondrup Strand 55.53 N/ 10.04 E, Hundslund, Midtjylland, DANMARK. 336 km SW (220°), 5 Y 2 D. Nyligen död, skjuten (RC 2015/2586).

SKRATTMÅS *Larus ridibundus*

6.198.680	00 (v)	2001-06-20 2001-12-07	S. Fågeludden 58.19 N/ 13.35 E, Hornborgasjön. Grube Ville 50.50 N/ 06.51 E, Hurtth-Knapsack, Köln, TYSKLAND, 937 km SSW (210°), 0 Y 170 D. Ringen avläst utan att fågeln fångats (RC 2015/1212). Även avläst 12-13.12.2001.
-----------	-----------	--------------------------	---

SVARTTÄRNA *Chlidonias niger*

A51.748	00	2006-08-04	NV Fågeludden, Hornborgasjön 58.20 N/ 13.34 E.
	v F	2014-07-12	De Kreupel 52.48 N/ 05.14 E, IJsselmeer, Noord-Holland, HOLLAND.
			807 km SW (224°), 7 Y 343 D.
			Kontrollerad av ringmärkare (RC 2015/0519).

RÖDHAKEN *Erithacus rubecula*

CL98.556	10	2014-08-31	Kärragården, Hornborgasjön 59.19 N/ 13.36 E.
	v	2014-09-11	Naturcentrum 57.08 N/ 12.15 E, Getterön, Halland.
			154 km SSW (212°), 0 Y 11 D.
			Kontrollerad av ringmärkare (RC 2015/0082).
CL98.661	20	2015-04-11	Kärragården, Hornborgasjön 59.19 N/ 13.36 E.
	v	2015-10-13	Greifswalder Oie 54.15 N/ 13.55 E, Mecklenburg-Vorpommern, TYSKLAND.
			453 km S (177°), 0 Y 185 D.
			Kontrollerad av ringmärkare (RC 2015/2788).

RÖRSÅNGAREN *Acrocephalus scirpaceus*

CL98.160	10	2013-08-05	Fågeludden, Hornborgasjön 58.20 N/ 13.53 E.
	v	2014-07-22	Reitbrook 53.28 N/ 10.06 E, Hamburg, TYSKLAND
			583 km SW (203°), 0 Y 351 D.
			Kontrollerad av ringmärkare (RC 2015/0354).

BLÅMES *Parus caeruleus*

1EN18.247	10	M	2006-11-30	Bjällum, Hornborgasjön 58.20 N/ 13.38 E.
		xA	2015-03-06	Valsborg 58.20 N/ 13.47 E, Bjällum, Broddetorp, Västergötland. 1 km W (270°)
				Död i fågelholk (RC 2015/0737).

Figur 2. Hornuggla ringmärkt vid Kärragården, juni 2015. Foto: Lotta Berg

Förteckning över ringmärkta fåglar 1983-2015

I följande tabell redovisas ringmärkta fåglar vid Hornborgasjön åren 1983-2015. Förutom Hornborgasjöns fältstations ringserier (fr.o.m.1986) upptar tabellen fåglar ringmärkta av och med ringserier tillhörande Barbro Axelsson (1983-94), Bengt Pettersson (1983-94), Clas Hermansson (1983-85, 1990-97, 1999-2005), Åke Abrahamsson (1989-2015), Juhani Vuorinen (1994) samt Björn Helander (2002-15). Dessutom upptar förteckningen antalet egentliga återfynd som rapporterats genom Ringmärkningscentralen. Här avses alla återfunna fåglar undantaget de som märkts som boungar och rapporterats inom 10 km från märkplatsen efter mindre än tre månader och alla egna kontroller, dvs. fåglar som märkts och kontrollerats av stationen inom 10 km från märkplatsen.

Med området Hornborgasjön avses hela sjöområdet, strandskogen och närliggande öppna marker. Koordinaterna är ca 58.20 N/ 13.34 E.

Art	Märkta 1983-2014	Märkta 2015	Summa 1983-2015	Summa återfynd
Grågås <i>Anser anser</i>	490		490	63
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	14		14	1
Bläsand <i>Anas penelope</i>	17		17	2
Kricka <i>A. crecca</i>	249		249	9
Gräsand <i>A. platyrhynchos</i>	1 569		1 569	99
Stjärtand <i>A. canuta</i>	1		1	
Brunand <i>Aythya ferina</i>	3		3	1
Vigg <i>A. fuligula</i>	4		4	
Knipa <i>Bucephala clangula</i>	6		6	
Fasan <i>Phasianus colchicus</i>	1		1	
Skäggdopping <i>Podiceps cristatus</i>	1		1	
Svarthakedopping <i>P. auritus</i>	1		1	
Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	62		62	
Rördrom <i>Botaurus stellaris</i>	1		1	
Gråhäger <i>Ardea cinerea</i>	5		5	
Havsörn <i>Haliaeetus albicilla</i>	14		14	
Brun kärrhök <i>Circus aeruginosus</i>	549		549	19
Blå kärrhök <i>C. cyaneus</i>	54		54	1
Ängshök <i>C. pygargus</i>	16		16	
Sparvhök <i>Accipiter nisus</i>	24	1	25	2
Ormvråk <i>Buteo buteo</i>	2		2	1
Fiskgjuse <i>Pandion haliaetus</i>	39		39	1
Tornfalk <i>Falco tinnunculus</i>	743	58	801	3
Vattenrall <i>Rallus aquaticus</i>	13		13	
Kornknarr <i>Crex crex</i>	1		1	
Rörhöna <i>Gallinula chloropus</i>	4		4	
Sothöna <i>Fulica atra</i>	1		1	
Trana <i>Grus grus</i>	35		35	1
Mindre strandpipare <i>Charadrius dubius</i>	17		17	
Större strandpipare <i>C. hiaticula</i>	9		9	2
Tofsvipa <i>Vanellus vanellus</i>	59		59	
Kustsnäppa <i>Calidris canutus</i>	3		3	
Småsnäppa <i>C. minuta</i>	17		17	
Kärrsnäppa <i>C. alpina</i>	18		18	
Brushane <i>Philomachus pugnax</i>	35		35	

Art	Märkta 1983-2014	Märkta 2015	Summa 1983-2015	Summa återfynd
Dvärgbeckasin <i>Lymnocyrtus minimus</i>	2		2	
Enkelbeckasin <i>Gallinago gallinago</i>	100		100	
Morkulla <i>Scolopax rusticola</i>	1		1	
Storspov <i>Numenius arquata</i>	10		10	
Svartsnäppa <i>Tringa erythropus</i>	8		8	
Rödbena <i>T. totanus</i>	23		23	1
Gluttsnäppa <i>T. nebularia</i>	35		35	1
Skogssnäppa <i>T. ochropus</i>	83		83	3
Grönbenä <i>T. glareola</i>	231		231	2
Drillsnäppa <i>Actitis hypoleucos</i>	121		121	
Skrattmå <i>Larus ridibundus</i>	3 450		3 450	134
Fiskmå <i>L. canus</i>	1		1	
Fisktärna <i>Sterna hirundo</i>	118		118	1
Svarttärna <i>Chlidonias niger</i>	484	3	487	7
Ringduva <i>Columba palumbus</i>	1		1	
Gök <i>Cuculus canorus</i>	1		1	
Kattuggla <i>Strix aluco</i>	32		32	5
Hornuggla <i>Asio otus</i>	14	1	15	1
Pärluggla <i>Aegolius funereus</i>	2		2	
Nattskär <i>Caprimulgus europaeus</i>	1		1	
Tornseglare <i>Apus apus</i>	101		101	
Kungsfiskare <i>Alcedo atthis</i>	49		49	
Göktyta <i>Jynx torquilla</i>	10		10	
Gröngöling <i>Picus viridis</i>	6		6	
Större hackspett <i>Dendrocopos major</i>	52	2	54	
Mindre hackspett <i>D. minor</i>	38		38	
Sånglärka <i>Alauda arvensis</i>	4		4	
Backsvala <i>Riparia riparia</i>	240		240	
Ladusvala <i>Hirundo rustica</i>	465		465	2
Hussvala <i>Delichon urbica</i>	17		17	
Trädpiplärka <i>Anthus trivialis</i>	117		117	
Ängspiplärka <i>A. pratensis</i>	67		67	
Gulärka <i>Motacilla flava</i>	564		564	4
Forsärka <i>M. cinerea</i>	5		5	
Sädesärka <i>M. alba</i>	1 026	3	1 029	2
Strömstare <i>Cinclus cinclus</i>	15		15	2
Gärdsmyg <i>Troglodytes troglodytes</i>	250	10	260	
Järnsparv <i>Prunella modularis</i>	203	5	208	1
Rödhake <i>Erithacus rubecula</i>	1 417	26	1 443	5
Näktergal <i>Luscinia luscinia</i>	188	8	196	1
Blåhake <i>L. svecica</i>	25		25	
Svart rödstjart <i>Phoenicurus ochruros</i>	1		1	
Rödstjart <i>P. phoenicurus</i>	38		38	
Buskskvätta <i>Saxicola rubetra</i>	149		149	
Stenskvätta <i>Oenanthe oenanthe</i>	17		17	

Art	Märkta 1983-2014	Märkta 2015	Summa 1983-2015	Summa återfynd
Koltrast <i>Turdus merulus</i>	623	29	652	5
Björktrast <i>T. pilaris</i>	294	3	297	3
Taltrast <i>T. philomelos</i>	176	1	177	1
Rödvingetrast <i>T. iliacus</i>	475	9	484	3
Dubbeltrast <i>T. viscivorus</i>	1		1	
Gräshoppsångare <i>Locustella naevia</i>	65		65	
Flodsångare <i>L. fluviatilis</i>	4		4	
Vassångare <i>L. luscinioides</i>	2		2	
Sävsångare <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	2 888	5	2 893	17
Busksångare <i>A. dumetorum</i>	3		3	
Kärrsångare <i>A. palustris</i>	301	11	312	
Rörsångare <i>A. scirpaceus</i>	9 516	9	9 525	73
Trastsångare <i>A. arundinaceus</i>	572		572	11
Härmsångare <i>Hippolais icterina</i>	172	5	177	
Höksångare <i>Sylvia nisoria</i>	5		5	
Ärtsångare <i>S. curruca</i>	361		361	1
Törnsångare <i>S. communis</i>	1 615	16	1 631	2
Trädgårdssångare <i>S. borin</i>	1 501	30	1 531	4
Svarthätta <i>S. atricapilla</i>	1 276	30	1 306	2
Lundsångare <i>Phylloscopus trochiloides</i>	1		1	
Grönsångare <i>P. sibilatrix</i>	13		13	
Gransångare <i>P. collybita</i>	819	6	825	
Gransångare <i>P. collybita collybita</i>	2		2	
Lövsångare <i>P. trochilus</i>	7 818	51	7 869	10
Kungsfågel <i>Regulus regulus</i>	97	2	99	
Grå flugsnappare <i>Muscicapa striata</i>	49		49	
Mindre flugsnappare <i>Ficedula parva</i>	1		1	
Svartvit flugsnappare <i>F. hypoleuca</i>	2 763	2	2 765	4
Skäggmes <i>Panurus biarmicus</i>	2 289		2 289	38
Stjärtmes <i>Aegithalos caudatus</i>	244		244	
Entita <i>Parus palustris</i>	429	8	437	
Talltita <i>P. montanus</i>	509		509	
Tofsmes <i>P. cristatus</i>	3		3	
Svartmes <i>P. ater</i>	79		79	
Blåmes <i>P. caeruleus</i>	6 787	135	6 922	12
Talgoxe <i>P. major</i>	4 639	114	4 753	6
Nötväcka <i>Sitta europaea</i>	206	2	208	
Trädkrypare <i>Certhia familiaris</i>	108		108	
Pungmes <i>Remiz pendulinus</i>	1		1	
Törnskata <i>Lanius collurio</i>	222	1	223	
Varfågel <i>L. excubitor</i>	4		4	
Nötskrika <i>Garrulus glandarius</i>	19		19	
Skata <i>Pica pica</i>	56		56	
Kaja <i>Corvus monedula</i>	206	1	207	6
Kråka <i>C. corone</i>	5		5	

Art	Märkta 1983-2014	Märkta 2015	Summa 1983-2015	Summa återfynd
Korp <i>C. corax</i>	1		1	
Stare <i>Sturnus vulgaris</i>	842		842	2
Gråsparv <i>Passer domesticus</i>	414		414	6
Pilfink <i>P. montanus</i>	4 487	81	4 568	8
Bofink <i>Fringilla coelebs</i>	1 650	74	1 724	5
Bergfink <i>F. montifringilla</i>	667	112	779	
Grönfink <i>Carduelis chloris</i>	7 914	95	8 009	35
Steglits <i>C. carduelis</i>	727	32	759	1
Grönsiska <i>C. spinus</i>	1 697	75	1 772	8
Hämpling <i>C. cannabina</i>	150	1	151	
Vinterhämpling <i>C. flavirostris</i>	24		24	
Gråsiska <i>C. flammea</i>	343	2	345	
Gråsiska <i>C. flammea cabaret</i>	42	1	43	
Rosenfink <i>Carpodacus erythrinus</i>	161	1	162	
Domherre <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	389	30	419	
Stenknäck <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	47	1	48	1
Gulsparv <i>Emberiza citrinella</i>	1 859	19	1 878	2
Sävsparv <i>E. schoeniclus</i>	4 381	25	4 406	20
Totalt	85 860	1 136	86 996	663
Antal arter	141	45	141	57

Figur 3. Steglits ringmärkt vid Kärragården, april 2015. Foto: Lotta Berg

Figur 4. I april 2015 fick fältstationen besök av radions "Naturmorgon" i P1 för en direktsändning från Hornborgasjön. Här ses reportern Lisa Henkow med grönfink. Foto: Lotta Berg.

Fågelobservationer vid Hornborgasjön 2015

Magnus Hallgren & Christopher Magnusson

Denna fågelrapport grundar sig på observationer från Hornborgasjöns rapporteringsområde, vilka rapporterats på rapportsystemet Artportalen under 2015. Totalt omfattar den 21 356 rapporter av 215 arter sedda av 474 rapportörer. Artantalet är sex arter lägre jämfört med föregående års fågelrapport, och antalet observatörer är mycket mindre (221 arter sedda av 594 observatörer). Det kan bero på det nya rapportsystemet som vissa har funnit svårhanterligt. En mer ingående artikel av vissa arter finns på annan plats i denna publikation, där så sker finns hänvisning i texten.

Förklaringar:

Vinterfynd = januari-februari respektive december

Vårfynd = mars-maj

Sommarfynd = juni-juli

Höstfynd = augusti-november

HF = Hornborgasjöns fältstation

ad = adult, vuxen fågel

1K, 2K = första kalenderår, andra kalenderår osv.

Pulli = ungfågel som fortfarande bär dundräkt

Saknas platsangivelse gäller fyndet hela sjöområdet (inventerats t ex genom simfågelräkning som sker vid minst 5 tillfällen under våren och minst 4 tillfällen under hösten).

Samtliga fynd gäller rastande fåglar om inget annat anges.

Hur noggrann man än försöker vara vid sammanställning och granskning av rapporten är det oundvikligt att eventuella fel kan smyga sig in. För eventuella rättelser och kompletteringar av observationer kommer dessa läggas till i "Fågelobservationer vid Hornborgasjön 2016".

Knölsvan *Cygnus olor*

Vårfynd, högsta antal: 1 465 ex rast 4.4 (HF).

Sommarfynd, högsta antal: 2 480 ad rast 14.7 (Åke Abrahamsson).

Höstfynd, högsta antal: 3 190 ex rast 14.11 (HF).

Vinterfynd, högsta antal: 2 344 ex rast 12.12 (HF).

Alla antal är rekord! Det är första gången över 3 000 ex är sedda vid ett och samma tillfälle.

Ytterligare information går att läsa under rubriken "Häckande svanar i Hornborgasjön 2015".

Mindre sångsvan *Cygnus columbianus*

Vårfynd, rast: 14 ex rast Almeö 9.3 (Kristian Kjellberg, Rolf Andersson, Ingemar Nilsson m.fl.). 15 ex rast Vadboden 10.3-31.3 (Jörgen Fritzson m.fl.). 10 ad + 1 2K rast Rönäs 27.3 (Jörgen Fritzson, Edvin Klein m.fl.). 4 ad + 1 2k+ Fågeludden 27.3 (Gigi Sahlstrand). 8 ex rast 28.3 (HF). 4 ad rast Vadboden 31.3-9.4 (Janne Pettersson, Börje Broström m.fl.). 14 ex rast 11.4 (HF).

Vårfynd, sträckande: 9 ad str NO Fäholmen 13.3 (Magnus Hallgren, Jörgen Fritzson, Musse Björklund). 3 ad + 1 2K str N Ytterberg 13.3 (Magnus Hallgren, Jörgen Fritzson, Musse Björklund m.fl.).

80 ex sågs under våren, varav 13 sträckande. Inga höstfynd.

Sångsvan *Cygnus cygnus*

Vårfynd, högsta antal: 771 ex rast 4.4 (HF).

Höstfynd, högsta antal: 139 ex rast 15.8 (HF).

Vinterfynd, högsta antal: 293 ex rast 12.12 (HF).

Inga rekord slogs under året.

Ytterligare information går att läsa under rubriken "Häckande svanar i Hornborgasjön 2015".

Sädgås *Anser fabalis*

Vinterfynd, jan-feb: 2 ex Sätunamaden 30.1 (Tony Norman, Arne Johansson, Per-Olof Strandroth). 3 ex rast Vadboden 19.2-22.2 (Lennart Ljuhs, Clas Hermansson, Magnus Hallgren m.fl.).

Vårfynd: 3 ex rast Fäholmen 28.5 (Björn Spetz).

Vinterfynd, dec: 16 ex str S 12.12 (Albin Torsson, Christer Blank, Lotta Berg m.fl.). 16 ex rast 12.12 (HF). 3 ex rast Dagsnäs 23.12 (Ingemar Nilsson).

Inga större mängder under året.

Tundrasädgås *Anser fabalis rossicus*

Vinterfynd: 2 ex rast Hornborgamaden 1.2 (Lotta Berg). 3 ex rast Vadboden 23.2-26.2 (Ingemar Nilsson, Janne Pettersson, Lennart Ljuhs m.fl.).

Vårfynd: 1 ex rast Vadboden 17.3-19.3 (Jörgen Fritzson, Kristian Kjellberg, Lotta Berg). 3 ex rast Vadboden 4.4-2.5 (Janne Pettersson, Ingemar Nilsson, Lotta Berg m.fl.). 1 ex Hornborgamaden 18.4 (Albin Torsson, Christopher Magnusson).

Fem individer under senvintern och fem individer under våren.

Spetsbergsgås *Anser brachyrhynchus*

Vinterfynd: 3 ex rast Vadboden 25.2 (Torbjörn Skogedal, Ingemar Nilsson, Lotta Berg m.fl.).

Vårfynd, större antal: 10 ex rast Sätunamaden 27.3 (Jörgen Fritzson, Edvin Klein, Kristian Kjellberg). 20 ex rast 4.4 (HF). 15 ex rast Hornborgamaden 4.4-24.4 (HF). 11 ex rast 11.4 (HF). 23 ex rast 18.4 (HF).

Sommarfynd: 1 ex Hornborgamaden 6.6 (Birger Stenseke, Mattias Lindberg). 1 ex rast Vadboden 11.6 (Ingemar Nilsson).

Höstfynd: 5 ex rast 17.10 (HF).

Det är svårt att uppskatta hur många rapporter som är dubbelräkningar, men troligtvis har över 100 individer rastat vid Hornborgasjön under våren.

Bläsgås *Anser albifrons*

Vinterfynd: 2 ad rast Sätunamaden 30.1 (Kjell Svensson, Tony Norman mfl.). 2 ad rast Hornborgamaden 1.2 (Lotta Berg). 1 ad rast Vadboden 19-24.2 (Jörgen Fritzson, Ingemar Nilsson, Rolf Andersson mfl.).

Vårfynd, större antal: 128 ex rast 11.3 (Jörgen Fritzson, Kristian Kjellberg). 152 ex rast Dagsnäs 28.3 (HF). 139 ex rast 11.4 (HF).

Höstfynd: 3 1k rast Fäholmen 17.10 (Janne Pettersson). 4 ex str S St. Bjurum 20.11 (Åke Abrahamsson).

19 individer sågs under vintern. Under våren sågs, liksom förra året, många individer. Den största siffran tangerade förra årets troliga rekord. Hösten däremot var normal.

Fjällgås *Anser erythropus*

1 2k rast Vadboden 24.4-21.5 (Janne Pettersson, Ingemar Nilsson, Lennart Sundh).

Fågeln var individmärkt inom Fjällgåsprojektet. Första fyndet sedan 2010.

Grågås *Anser anser*

Vårfynd, högsta antal: 1 641 ex rast 11.4 (HF).

Sommarfynd, högsta antal: 13 000 ex Vadboden 14.6 (Kent-Ove Hvass).

Höstfynd, högsta antal: 10 112 ex rast 17.10 (HF).

Ett fåtal individer sågs även under vintermånaderna.

Prutgås *Branta bernicla*

Vårfynd: 1 ex rast Vadboden 13.6-16.6 (Mats Ottoson, Jörgen Fritzson, Lotta Berg m.fl.).

Höstfynd: 1 ex rast Ytterberg 4.10 (Anders Hansson).

Två fynd, ett på våren och ett på hösten.

Vitkindad gås *Branta leucopsis*

Vinterfynd: 3 ex rast Vadboden 26-28.2 (Bosse Ohlsson, Ingemar Nilsson, Dan Klasson mfl.).

Vårfynd, största antal: 25 ex str Fågeludden 11.5 (LarsÅke Thunberg, Jan-Olof Kirkbakk).
Sommarfynd: 4 ex Hornborgamaden 5.6 (Göran Darefelt). 6 ex Vadboden 7-14.6 (Maj-Lis Sten, Kent-Ove Hvass, Ingemar Nilsson mfl.). 1 ex Fågeludden 13.6 (Mats Ottoson). 1 ex Vadboden 13.7 (Göran Darefelt).
Höstfynd, största antal: 36 ex rast 17.10 (HF).
Endast två dagar med vitkindad gås detta år. 2014 var det sex dagar med över 100 gäss i sjön på hösten.

Kanadagås *Branta canadensis*

Vinterfynd, största antal: 800 ex rast Vadboden 22.2 (Magnus Hallgren).
Vårfynd, största antal: 500 ex rast 4.4 (HF).
Sommarfynd, största antal: 643 ex rast 15.8 (HF).
Höstfynd, största antal: 857 ex rast 17.10 (HF).

Rostand *Tadorna ferruginea*

1 ad hona rast Vadboden 29.6 (Inge Olsson, Michael Henry, Ingemar Nilsson).
Sjöns fjärde fynd. Senast arten sågs i sjön var 2007. Då sågs den vid Stora Veka.

Gravand *Tadorna tadorna*

Vårfynd: 4 ad rast Norra Sätunaviken 18-19.4 (Åke Abrahamsson, Ingemar Nilsson, Kristian Kjellberg mfl.). 2 i par rast 21.4-15.5 (Lotta Berg, Kjell Svensson, Jörgen Fritzson mfl.).
Sommarfynd: 1 hona rast Vadboden 4.6 (Magnus Hallgren, Björn Spetz, Clas Cronlund mfl.).
Två vårfynd av sex individer och ett sommarfynd.

Snatterand *Anas strepera*

Vinterfynd, feb: 17 ex rast Hornborgaviken 22-28.2 (Jörgen Fritzson, Edvin Klein).
Vårfynd, största antal: 199 ex rast 25.4 (HF).
Häckningar: 8 pulli Dagsnäs 5.6 (Ingemar Nilsson). 9+9 pulli Stora Veka 11.7 (Gunnar Jakobsson).
Sommarfynd, största antal: 1 000 ex Korpaboviken 27.7 (Albin Thorsson).
Höstfynd, största antal: 3 999 ex rast 15.8 (HF).
Vinterfynd, dec: 2 hanar rast 12.12 (HF).
Efter två år utan nya höstrekord slog det till ordentligt. Årets antal är nästan dubbelt så stort som senast, 2 210 ex 19.8 2012.

Bläsand *Anas penelope*

Vinterfynd, feb: 2 i par rast Bosgården 13.2 (Magnus Hallgren, Janne Pettersson, Ingemar Nilsson mfl.).
Vårfynd, största antal: 1 390 ex rast Vadboden 2.4 (Clas Hermansson, Mia Holmebrant).
Sommarfynd, största antal: 500 ex Korpaboviken 27.7 (Albin Thorsson).
Höstfynd, största antal: 19 000 ex rast 27.10 (Peder Hedberg Fält).
Vinterfynd, dec: 139 ex rast 12-28.12 (Janne Pettersson, Lotta Berg, Magnus Hallgren mfl.).
Höstfynden slog rekord även hos bläsänderna. Från 12 500 den 25.10 2013 till årets antal på 19 000. En ökning på 6 500 individer!

Amerikansk bläsand x bläsand *Anas americana x penelope*

1 2k hane rast Vadboden 25.4 (Magnus Hallgren, Kent Kristenson, Ingemar Nilsson).

Kricka *Anas crecca*

Vinterfynd, feb: 2 hanar rast Vadboden 25.2 (Jörgen Fritzson, Rolf Andersson, Ingemar Nilsson mfl.). 6 i par rast Vadboden 27-28.2 (Kjell Svensson, Åke Abrahamsson, Musse Björklund mfl.).
Vårfynd, största antal: 1 177 ex rast 25.4 (HF).
Häckningar: 9 pulli Dagsnäs 30.7 (Ingemar Nilsson).
Sommarfynd, största antal: 800 ex Södra Sätunaviken 29.7 (Albin Torsson).
Höstfynd, största antal: 8 139 ex rast 20.9 (HF).
Vinterfynd, dec: 6 hanar rast 9-12.12 (HF).

Höga siffror även på kricka under hösten. Inget rekord dock. Vårens högsta antal var betydligt lägre.

Gräsand *Anas platyrhynchos*

Vårfynd, största antal: 740 ex rast 28.3 (HF).

Höstfynd, största antal: 6 299 ex rast 17.10 (HF).

Vinterfynd, största antal: 1 910 ex rast 12.12 (HF).

Sex stycken kullar blev hittade. Höga siffror på hösten. Endast något hundratal lägre än rekordåret 2013, då 6580 ex räknades den 17.11.

Stjärtand *Anas acuta*

Vinterfynd, feb: 12 ex rast Hornborgaviken 20-26.2 (Clas Hermansson, Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson mfl.).

Vårfynd, största antal: 55 ex rast Vadboden 13.3 (Magnus Hallgren, Musse Björklund, Jörgen Fritzson mfl.).

Höstfynd, största antal: 533 ex rast 17.10 (HF).

Vinterfynd, dec: 1 ex rast 12.12 (HF). 2 ex Dagsnäs 17.12 (Ingemar Nilsson). 1 hane Hornborgaviken 26.12 (Albin Thorsson).

Ett fåtal individer höll till i främst de södra delarna under sommaren, men fynd finns även från Kärrtorp, Fågeludden och Hornborgaviken. De bra höstarna för stjärtänderna fortsätter.

Årta *Anas querquedula*

Första vårfynd: 2 i par rast Rönäs 27.3 (Jörgen Fritzson, Edvin Klein, Kristian Kjellberg).

Vårfynd, största antal: 13 ex rast 2.5 (HF).

Höstfynd, största antal: 3 rast 15.8 (HF).

Låga siffror under våren och inga häckningar konstaterade.

Skedand *Anas clypeata*

Första vårfynd: 2 i par Trandansen 21.3 (Jan Larsson, Kerstin Larsson, Kjell Nilsson)

Vårfynd, största antal: 82 ex rast 25.4 (HF).

Höstfynd, största antal: 321 ex rast 17.10 (HF).

Höga antal under både vår och höst.

Brunand *Aythya ferina*

Vinterfynd, jan-feb: 1 hane Utloppet 4.1 (Peter Holst). 2 ad hanar rast Vadboden 25.2 (Lennart Ljuhs, Ingvor Ljuhs, Lotta Berg). 4 ex Fågeludden 25.2 (Kjell Rydh). 31 hanar + 1 hona rast Mellersta delen 28.2 (Musse Björklund).

Vårfynd, största antal: 200 ex rast Fågeludden 28.3 (Kjell Johansson).

Sommarfynd, största antal: 2 600 ex rast Norra delen 30.7 (Jörgen Fritzson, Edvin Klein).

Höstfynd, största antal: 7 339 ex rast 15.8 (HF).

Vinterfynd, dec: 1 hane rast Mellersta delen 12.12 (Albin Thorsson, Christer Blank). 3 hanar + 1 hona Hornborgaviken 26.12 (Albin Thorsson).

Vigg *Aythya fuligula*

Vårfynd, största antal: 3 640 ex rast 18.4 (HF).

Häckningar: 6 pulli Oranabbe 12.7 (Ulf Lindell, Bodil Lindell). 8 pulli Fågeludden 15.7 (Allan Högberg, Eva Elison). 8 pulli Ytterberg 26.7 (Albin Torsson). 5 pulli Södra Sätunaviken 29.7 (Albin Torsson). 20 (8+6+2+2+1+1) pulli Ytterberg 30.7 (Jörgen Fritzson, Edvin Klein). 4 pulli Hångers udde 2.8 (Musse Björklund). 6 pulli Hornborgaviken 2.8 (Musse Björklund). 7 pulli Hornborgaviken 15.8 (Albin Torsson). 2 pulli Ytterberg 15.8 (Albin Torsson).

Höstfynd, största antal: 1 523 ex rast 14.11 (HF).

Totalt 14 kullar med 66 pull.

Bergand *Aythya marila*

Vårfynd: 1 honf Hornborgaviken 11.4-2.5 (Albin Torsson, Christer Blank, Christopher Magnusson). 2 i par rast Fågeludden 13-15.4 (Jörgen Fritzson, Kristian Kjellberg). 4 i par rast Fågeludden 15.5

(Magnus Hallgren).

Höstfynd: 2 ex rast 15.8 (HF). 1 1k honf Fågeludden 4.10 (Jan Gustafsson).

Totalt fem fynd under året av tio individer. Tre vårfynd och ett höstfynd.

Ejder *Somateria mollissima*

2 hanar + 1 hona rast Norra delen 12.4-13.4 (Edvin Klein, Lennart Sundh, Lennart Andersson m.fl.).

Endast ett vårfynd.

Alfågel *Clangula hyemalis*

1 ex rast 4.4 (HF). 1 3k+ hane rast Fågeludden 13.4 (Jörgen Fritzson, Kristian Kjellberg, Lotta Berg mfl). 2 i par rast 16.4 (Jörgen Fritzson, Magnus Hallgren, Lotta Berg). 1 ad hane rast Utloppet 2.5 (Lennart Ljuhs, Ingvor Ljuhs).

Fyra fynd av fem individer. Endast vårfynd.

Sjöorre *Melanitta nigra*

Vårfynd: 1 hane rast Norra delen 20.3 (Jörgen Fritzson, Kristian Kjellberg, Lotta Berg). 1 hane rast Mellersta delen 4.4 (Magnus Hallgren, Lotta Berg, Clas Hermansson mfl.). 2 ad i par rast Mellersta delen 12.4 (Ingemar Nilsson, Edvin Klein, Bengt-Åke Svensson mfl.). 7 ex rast 25.4 (HF). 14 ex rast Mellersta delen 26.4 (Stefan Andersson Evamaria Ferm). 45 ex rast Fågeludden 6.5 (Eric Thorsson). 4 hanar + 2 honor rast Fågeludden 9.5 (Edvin Klein, Janne Pettersson, Kristian Kjellberg). 4 i par rast Fågeludden 15.5 (Magnus Hallgren).

Sommarfynd: 2 hanar Mellersta delen 1.6 (Albin Torsson).

Totalt åtta fynd av 68 individer. Sju vårfynd, men liksom förra året ett sommarfynd som sticker ut.

Svärta *Melanitta fusca*

Vårfynd: 2 ex rast Fågeludden 6.5 (Eric Torsson, Roger Jonasson). 1 hane rast Oranabbe 8.5 (Ingemar Nilsson). 2 i par rast Mellersta delen 9.5 (Linda Åström Halvorsen, Kristian Kjellberg, Edvin Klein mfl.). 1 hane + 2 honor rast Fågeludden 11.5 (Christopher Magnusson, Per Johansson, LarsÅke Thunberg mfl.). 1 hane rast Hornborgaviken 24.5 (Ulf Lindell, Stefan Lindqvist).

Höstfynd: 1 hane rast Ytterberg 13.11 (Lotta Berg).

Totalt sex fynd av tio individer. Fynden fördelade sig på fem vårfynd och ett höstfynd.

Knipa *Bucephala clangula*

Vårfynd, största antal: 2 671 ex rast 4.4 (HF).

Höstfynd, största antal: 990 ex rast 14.11 (HF).

Salskrake *Mergellus albellus*

Vårfynd, största antal: 369 ex rast 4.4 (HF).

Sommarfynd: 1 ex Ytterberg 26.7 (Albin Torsson). 1 honf Ore backar 27.7 (Albin Torsson). 1 honf rast Ytterberg 30.7 (Jörgen Fritzson, Edvin Klein).

Höstfynd, största antal: 392 ex rast 14.11 (HF).

Vårens siffror var rekordantal för den perioden. Tidigare högsta vårantal var 350 ex 3.4 2010. Även hösten hade stora antal, men inte nära höstrekordet som var 722 ex 17.11 2013.

Småskrake *Mergus serrator*

Vårfynd, största antal: 6 ex rast 18.4 (HF).

Höstfynd, största antal: 3 ex rast 17.10 (HF).

Arten sågs regelbundet från 16 april till 15 maj. Fåtalig på hösten med ett fynd i oktober och två i november.

Storskrake *Mergus merganser*

Vårfynd, största antal: 185 ex rast 28.3 (HF).

Höstfynd, största antal: 241 ex rast 14.11 (HF).

Fortsatt låga antal på storskraken.

Järpe *Tetrastes bonasia*

1 hane spel Hångers udde 15-17.3 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson, Janne Pettersson).

Första fyndet i sjöområdet sedan 2009 då hela tre ex sågs.

Orre *Lyrurus tetrix*

1 ex spel/sång Hjortronmossen 18.4 (Albin Thorsson). 2 ex i par lämplig häckbiotop Ore backar 2.5 (Anita Jungström).

Vaktel *Coturnix coturnix*

Spelände: 1 ex Kärrtorp 5.6 (Lotta Berg). 1 ex Stora Veka 5.6 (Gunnar Jacobsson). 1 ex Tranum 20.6 (gnm Lotta Berg). 1 ex Hångers by 26.6 (Kent-Ove Hvass). 1 ex Kärrtorp 5.7 (Ingemar Nilsson).

Fem ex hörda under året.

Rapphöna *Perdix perdix*

Revir: Tranum (1), Fågeludden (1), Vässtorp (1), Ytterberg (1), Hornborgamaden (2).

Många observationer i år. Svårt och avgöra vilka kullar som är dubbelräkningar eller inte. Det verkar gå bra för dem åtminstone.

Smålom *Gavia stellata*

1 ex str SV Ytterberg 13.9 (Lotta Berg).

Ett fynd i år.

Storlom *Gavia arctica*

1 ad str Trandansen 21.7 (Kjell Svensson).

Ett fynd under året. Ovanligt få för storlom.

Småddopping *Tachybaptus ruficollis*

Vinterfynd: 2 ex Bosgården 1.1-9.2 (Albin Torsson, Rolf Andersson, Kjell Rydh mfl.). 1 ex rast Almeö 13.2 (Jörgen Fritzson, Edvin Klein).

Vårfynd, största antal: 4 ex Fågeludden 3.4 (Jonny Jonsson).

Sommarfynd: 1 ex Fågeludden 19.6 (Peter Holst).

Höstfynd, största antal: 5 ex rast 20.9 (HF).

Inga häckningsindicer under året, men arten är tillbakadragen.

Skägddopping *Podiceps cristatus*

Vårfynd, största antal: 768 ex rast 18.4 (HF).

Höstfynd, största antal: 252 ex rast 15.8 (HF).

Vinterfynd, dec: 4 ex rast 12.12 (HF).

Låga höstantal.

Gråhakedopping *Podiceps grisegena*

Första vårfynd: 1 ex rast Fågeludden 13.3 (Magnus Hallgren, Jörgen Fritzson, Musse Björklund). 2 ex rast Ytterberg 13.3 (Magnus Hallgren, Jörgen Fritzson, Musse Björklund mfl.). 1 ex rast Norra Sätunaviken 13.3 (Magnus Hallgren, Jörgen Fritzson, Musse Björklund).

Vårfynd, största antal: 202 ex rast 11.4 (HF).

Höstfynd, största antal: 20 ex rast 15.8 (HF).

Sista höstfynd: 3 ex rast 14.11 (HF).

Svarthakedopping *Podiceps auritus*

Första vårfynd: 2 ex rast Fågeludden 24.3 (Jörgen Fritzson, Lennart Ljuhs, Ingvor Ljuhs).

Vårfynd, största antal: 20 ex rast 11.4 (HF).

Höstfynd, största antal: 16 ex rast Fågeludden 27.9 (Musse Björklund, Jörgen Fritzson).

Höga antal, både under vår och höst. Största antalet på hösten är också sista fyndet för året.

Svarthalsad dopping *Podiceps nigricollis*

Första vårfynd: 1 ex rast Fågeludden 20.3 (Jörgen Fritzson, Kristian Kjellberg, Lotta Berg).

Vårfynd, största antal: 86 ex rast 2.5 (HF).

Sista höstfynd: 2 ad + 2 1k rast Fågeludden 27.9 (Musse Björklund, Jörgen Fritzson).

Ytterligare information går att läsa i "Häckande doppingar i Hornborgasjön 2015".

Storskarv *Phalacrocorax carbo*

Vårfynd, största antal: 175 ex rast 2.5 (HF).

Höstfynd, största antal: 216 ex rast 20.9 (HF).

Rördrom *Botaurus stellaris*

1 ex spelande Norra delen 13.3-2.5 (Magnus Hallgren, Lotta Berg, Kent Kristenson).

Endast en spelande individ i år: Satt troligtvis i Vingsjön senare.

Ägretthäger *Ardea alba*

1 ex 2.5-24.8 (Lennart Ljuhs, Ingemar Nilsson, Karl-Erik Rydler mfl.). 2 i par obs i häcktid, lämplig biotop Korpaboviken 5-30.5 (Kjell Svensson, Lotta Berg, Yngve Meijer mfl.). 2 ex Dagsnäs 27.8 (Ingemar Nilsson). 2 ex rast Vässtorpsviken 28-30.8 (Lennart Sundh, Lotta Berg, Rolf Andersson mfl.). 3 ex 31.8-20.9 (Kjell Svensson, Anders Svensson, Jan Hellström mfl.). 2 ex 21.9-11.10 (Ingemar Nilsson, Hans Bång, Jan Hellström mfl.).

Troligtvis ingår samma individer i dessa observationer, men minst tre och upp till fem individer kan det röra sig om.

Gråhäger *Area cinerea*

Vårfynd, största antal: 35 ex rast 2.5 (HF).

Höstfynd, största antal: 147 ex rast 15.8 (HF).

Bivråk *Pernis apivorus*

Första vårfynd: 1 ad hane Trandansen 13.5 (Michael Henry).

Sista höstfynd: 1 1k str S 26.9 (Petter Bohman).

Observationer i södra delen tyder eventuellt på häckning i södra delarna.

Brun glada *Milvus migrans*

Första vårfynd: 1 ad Stora Veka 18.4 (Gunnar Jakobsson).

Sista höstfynd: 1 ex Norra delen 19.9 (Edvin Klein).

Helt omöjligt att hålla koll på hur många individer det varit i området under året. En häckning har genomförts strax utanför rapportområdet och en ungfågel sågs i området under sommaren.

Röd glada *Milvus milvus*

Första vårfynd: 1 ex förbifl. Tranum 15.2 (Lotta Berg).

Sista höstfynd: 1 ex förbifl. Kärrtorp 4.10 (Lotta Berg).

Nästintill omöjligt att reda i observationerna av röd glada. Förmodligen häckar två till tre par i området.

Havsörn *Haliaeetus albicilla*

Arten sågs regelbundet under hela året. Under vintern fanns det som mest minst 13 olika individer runt matningen. Under perioden april till augusti sågs minst 6 subadult individer i sjöområdet under perioden, men då många observationer saknar ålder är det svårt att göra en säker antalsbedömning. Dessutom finns det två häckande par i området. Ytterligare information går att läsa i "Häckande havsörnar i Hornborgasjön 2015".

Under hösten räknades som mest 15 stycken in i området samtidigt.

Brun kärrhök *Circus aeruginosus*

Första vårfynd: 1 hane förbifl. Hångers udde 28.3 (Manne Rytman, Katarina Bremsjö).

Sista höstfynd: 1 1k Södra delen 7.10 (Clas Hermansson, Mia Holmebrandt).

Ytterligare information går att läsa i "Häckande kärrhökar i Hornborgasjön 2015".

Blå kärrhök *Circus cyaneus*

Vinterfynd, jan-feb: 1 ad hane str Vadboden 6.1 (Jörgen Fritzson, Edvin Klein).

Vinterfynd, dec: 1 ad hona Södra delen 9-12.12 (Ingemar Nilsson, Thomas Brodén, Lotta Berg).

Stäpphök *Circus macrourus*

1 adult hane rast Sätuna by 8.9-9.9 (Jörgen Fritzson, Kristian Kjellberg, Michael Henry m.fl.). 1 1k rast Södra delen 15.9-20.9 (Ingemar Nilsson, Michael Henry, Lotta Berg). 1 2k hane str S 18.9 (Michael Henry). 1 1k str S Norra delen 6.10 (Petter Bohman).

Dessa var fynd nr 7, 8, 9 och 10. De tidigare är från och 1943 (1), 2006 (1), 2008 (1), 2012 (1) och 2013 (2).

Duvhök *Accipiter gentilis*

Fynd under häckningstid tyder på häckningar i södra och östra, eventuellt även västra, delarna av sjön.

Sparvhök *Accipiter nisus*

Fynd under häckningstid tyder på häckningar på tre-fyra lokaler runt sjön.

Ormvråk *Buteo buteo*

Vinterfynd: 14 ex stationära under januari-februari och 15 ex i december.

Vinterfynden har varit från följande platser (jan-feb/dec): Härlingstorp 0/1, Kärrtorp 1/0, Fäholmen 1/3, Bjällums by 2/0, Fågeludden 0/1, Hornborga by 1/0, Ytterberg 1/1, Hornborgamaden 0/1, Sätunamaden 1/0, Hångers by 1/2, Hångers udde 2/2, St. Bjurum 0/1, Vadboden 1/0, Dagsnäs 1/3, Utloppet 2/0.

Fjällvråk *Buteo lagopus*

Vinterfynd: 11 ex stationära under januari-februari och 4 ex i december.

Sista vårfynd: 1 ex Hångers udde 20.4 (Magnus Hallgren, Jörgen Fritzson).

Första höstfynd: 1 ex Dagsnäs 15.9. (Ingemar Nilsson).

Vinterfynden har varit från följande platser (jan-feb/dec): Fäholmen 1/0, Fågeludden 1/0, Ytterberg 0/1, Hornborgamaden 1/1, Sätunamaden 2/0, St. Bjurum 1/0, Vadboden 1/1, Dagsnäs 1/1, Ore backar 1/0, Utloppet 2/0.

Kungsörn *Aquila chrysaetos*

Under vintern och våren sågs minst en äldre och en yngre fågel, men kan ha varit fler. Observationer finns från 1 januari till 20 april. Under december sågs en ungfågel på Almeö.

Fiskgjuse *Pandion haliaetus*

Första vårfynd: 1 ex Stora Veka-Rönäs 6.4 (Gunnar Jakobsson, Kristian Kjellberg). 1 ex Utloppet 6.4 (Per-Åke Persson, Siw Carlsson, Roland Sjölander). 1 ad Vadboden 6.4 (Lennart Sundh).

Sommarfynd, största antal: 15 ex Fågeludden 15.8 (Magnus Hallgren).

Sista höstfynd: 1 ex Trandansen 2.10 (Peter Bryngelson, Per Nyberg).

Ytterligare information går att läsa i "Häckande fiskgjusar i Hornborgasjön 2015".

Tornfalk *Falco tinnunculus*

Vinterfynd: 1 ex Utloppet 2.1 (Björn Spetz). 2 ad hane Vadboden 3-26.1 (Maj-Lis Sten, Leif Larsson, Anita Ljungström m.fl.). 1 ex Hålsingsgården-Hornborgamaden 8.2 (Olle Svensson, Karl-Erik Rydler, Kristian Kjellberg).

Fåglarna vid Vadboden var troligtvis kvar från förra året.

Aftonfalk *Falco vespertinus*

1 1k rast Södra delen 14.9-2.10 (Ingemar Nilsson, Lotta Berg, Kent-Ove Hvass m.fl.).

Stenfalk *Falco columbarius*

Vinterfynd: 1 1k honf Bosgården 29.12 (Lotta Berg, Emma Berg, Hanna Berg).

Lärkfalk *Falco subbuteo*

Första vårfynd: 1 ex str N Fäholmen 1.5 (Albin Thorsson).

Sista höstfynd: 1 1k Dagsnäs 4.10 (Ingemar Nilsson).

Pilgrimsfalk *Falco peregrinus*

Omöjligt att avgöra hur många som setts under året, då många fynd saknar ålder. Fynd finns dock från alla årets månader.

Vattenrall *Rallus aquaticus*

Spelände: 1 ex Fäholmen 24.3 (Jörgen Fritzson, Kristian Kjellberg). 1 ex Fågeludden 11.5 (LarsÅke Thunberg, Jan-Olof Kirkbakk). 1 ex Hornborgamaden 5.6 (Åke Abrahamsson). 1 ex Stora Veka 8.6 (Gunnar Jacobsson).

Övriga observationer: 1 ex lockläte Hångers udde 28.3 (Kjell Johansson). 1 ex lockläte Dagsnäs 2.4 (Ingemar Nilsson). 1 ex lockläte Ytterberg 4.4 (Magnus Larsson, Martin Larsson, Kerstin Larsson). 1 ex Utloppet 6.4 (Lars Lundmark). 1 ex lockläte Kärrtorp 31.5 (Lotta Berg). 1 ex Fågeludden 15.6 (Kent-Ove Hvass). 1 ex lockläte Hångers udde 11.7 (Albin Torsson, Christer Blank). 2 ex lockläte Fågeludden 11-13.7 (Göran Gustavsson, Julius Grantén).

Fyra spelande individer i år; Fäholmen (1), Fågeludden (1), Hornborgamaden (1) och Stora Veka (1).

Småfläckig sumphöna *Porzana porzana*

Spelände: 1 ex Vadboden 4.5-6.5 (Ingemar Nilsson, Lennart Ljuhs m.fl.). 1 hane Stenumsviken 5.6 (Eric Torsson, Albin Torsson). 1 ex Stora Veka 5.6 (Gunnar Jacobsson). 1 hane Vadboden 9.6-5.7 (Ingemar Nilsson, Lennart Ljuhs, Maj-Britt Nilsson m.fl.).

Tre hanar spelande i år, om man räknar de vid Vadboden som samma hane vid två olika kullar. Stora Veka (1), Vadboden (1-2) och Stenumsviken (1).

Kornknarr *Crex crex*

1 ex spel/sång Fäholmen 5.6-9.6 (Kent-Ove Hvass, Lars Johansson, Eric Torsson).

Rörhöna *Gallinula chloropus*

Vårfynd: 1 ad rast Fågeludden 13-15.4 (Kristian Kjellberg, Lotta Berg, Jörgen Fritzson).

Höstfynd: 1 1k rast Almeö 29.9-11.10 (Kjell Svensson, Stig Svensson, Albin Torsson mfl.).

Sothöna *Fulica atra*

Vårfynd, största antal: 1 395 ex rast 28.3 (HF).

Höstfynd, största antal: 9 267 ex rast 20.9 (HF).

Vårens högsta siffra på 1395 ex är högre än föregående år, men fortfarande ca 800 individer färre än tredje sämsta året. Sedan toppnotering under 2006 (9 600 ex.), har antalet minskat konstant fram till och med 2012, 6700 ex. (2007), 6100 ex. (2008), 5170 ex (2009), 6820 ex (2010), 5360 ex (2011), 2170 ex (2012), 2414 ex (2013) och 1047 ex (2014).

Höstsiffrorna är de bästa på hela 10-talet. 23 300 ex (2007), 16 200 ex (2008), 11 580 ex (2009) 7230 (2010), 9180 (2011), 7080 (2012), 6082 (2013) och 7386 (2014).

Trana *Grus grus*

Första vårfynd: 1 ex rast Vadboden 26.2 (Ingemar Nilsson, Inge Olsson, Barbro Axelsson mfl.).

Sista höstfynd: 2 ad + 1 1k rast Ytterberg 21.11 (Leif Arvidsson).

Som mest inräknades 19 600 ex. den 4 april.

Ytterligare information går att läsa under rubriken "Rastande tranor vid Hornborgasjön 2015"

Strandskata *Haematopus ostralegus*

Första vårfynd: 1 ex förbifl. Fäholmen 24.3 (Jörgen Fritzson).

Höstfynd, största antal: 20 ex Almeö 26.8 (Rolf Andersson, Anita Ljungström, Ing-Marie Gustavsson)

mfl.).

Inga konstaterade häckningar, men ett par uppehöll sig vid Vadboden i häckningstid.

Skärfläcka *Recurvirostra avosetta*

1 ex rast Norra Sätunaviken 2.5-3.5 (Bengt Pettersson, Christopher Magnusson, Kristian Kjellberg mfl.). 1 ex rast Södra delen 13.5 (Lennart Key, Thomas Carlsson).

Under 2000-talet finns det sedan tidigare fynd 2005 (2), 2011 (1) och 2012 (2).

Mindre strandpipare *Charadrius dubius*

Första vårfynd: 1 ex rast Hångers udde 21.4 (Lotta Berg).

En konstaterad häckning i Trestena. Sedan finns det indikationer från Almeö, Vadboden och Utloppet.

Större strandpipare *Charadrius hiaticula*

Första vårfynd: 1 ex rast Rönäs 8.4 (Jörgen Fritzson, Lennart Andersson, Kristian Kjellberg).

Större flockar: 31 ex rast 15.8 (HF).

Sista höstfynd: 1 ex lockläte Båltorpsmaden 20.9 (Eric Torsson).

Ljungpipare *Pluvialis apricaria*

Första vårfynd: 2 ex St. Bjurum 8.4 (Ingemar Nilsson).

Sista höstfynd: 9 ex förbifl. Sätunamaden 26.10 (Per Österman).

Inga större samlingar detta år.

Kustpipare *Pluvialis squatarola*

Vårfynd: 1 2k+ rast Vadboden 12-20.5 (Ingemar Nilsson, Jörgen Fritzson, Lennart Sundh mfl.).

Större antal: 23 ex förbifl. Vadboden 30.7 (Lennart Sundh).

Tofsvipa *Vanellus vanellus*

Vinterfynd: 1 ex rast Vadboden 13-14.2 (Ingemar Nilsson, Jörgen Fritzson, Anita Persson mfl.). 28 ex rast Vadboden 19-20.2 (Jörgen Fritzson, Ingemar Nilsson, Rolf Andersson mfl.).

Vårfynd, största antal: 415 ex rast 25.4 (HF).

Sommarfynd, största antal: 500 ex rast Södra delen 26.7 (Albin Torsson).

Höstfynd, största antal: 1 550 ex rast 15.8 (HF).

Vinterfynd: 2 ex rast Vadboden 10-12.12 (Ingemar Nilsson, Lotta Berg, Hanna Berg mfl.).

Kustsnäppa *Calidris canutus*

Vårfynd: 1 ex Trandansen 17.5 (Jonas Johansson, Johanna Johansson).

Sommarfynd: 3 ex rast Vadboden 8-9.7 (Karl Erik Rydler, Björn Spetz, Lennart Ljuhs mfl.). 1 ex förbifl. Dagsnäs 18.7 (Ingemar Nilsson). 3 ad rast Ytterberg 23.7 (Åke Abrahamsson). 3 ad rast Vadboden 26-30.7 (Jörgen Fritzson, Kjell Svensson, Ingemar Nilsson mfl.). 6 ad str S Ytterberg 26.7 (Albin Torsson). 2 ex rast Vässtorpsviken 26.7 (Albin Torsson). 6 ex rast Mellersta delen 26.7 (Albin Torsson). 2 ad Ore backar 27.7 (Albin Torsson).

Höstfynd: 9 ad Almeö 2.8 (Roine Strandberg). 2 ex Ytterberg 28.8 (Lennart Sundh). 2 ex rast Fäholmen 28.8 (Lotta Berg). 2 ex rast Utloppet 30.8 (Janne Pettersson). 1 1k Fågeludden 6.9 (Albin Torsson).

14 fynd av 43 individer under året.

Småsnäppa *Calidris minuta*

1 ex rast Vadboden 13-14.7 (Kent-Ove Hvass, Inge Olsson, Rolf Andersson). 2 ex rast Vadboden 26-30.7 (Ingemar Nilsson, Albin Torsson, Jörgen Fritzson mfl.). 1 ex rast Vadboden 8.8 (Lennart Ljuhs). 1 1k Fågeludden 6.9 (Albin Torsson).

Fyra fynd av fem individer under året.

Mosnäppa *Calidris temminckii*

Första vårfynd: 1 ex rast Vadboden 13.5 (Jörgen Fritzson).

Vårfynd, största antal: 10 ex förbifl. Vadboden 15.5 (Magnus Hallgren).

Sista höstfynd: 2 1k Fågeludden 6.9 (Albin Torsson).

Spovsnäppa *Calidris ferruginea*

3 ad rast Vadboden 6-8.7 (Lennart Sundh, Lennart Ljuhs, Arne Johansson mfl.). 13 ad rast Vadboden 9.7 (Ingemar Nilsson, Lennart Ljuhs, Björn Spetz mfl.). 3 ad rast Vadboden 10-13.7 (Göran Darefelt, Dan Klasson, Kjell Rydh mfl.). 4 ad rast Vadboden 21-27.7 (Jörgen Fritzson, Albin Torsson, Lennart Ljuhs mfl.). 13 ad rast Vadboden 28-30.7 (Albin Torsson, Jörgen Fritzson, Anita Ljungström mfl.). 1 ad Södra Sätunaviken 29.7 (Albin Torsson). 1 ad rast Hornborgaviken 2.8 (Musse Björklund).
Sju fynd av 38 individer under året.

Kärrenäppa *Calidris alpina*

Vårfynd: 1 2k+ förbifl. Fågeludden 4.4 (Magnus Hallgren, Lotta Berg).
Höstfynd, större antal: 137 ex rast Vadboden 26.7 (Ingemar Nilsson, Albin Torsson).
Sista höstfynd: 4 ex rast Utloppet 26.9 (Hasse Österman, Ulla Österman).

Myrsnäppa *Calidris falcinellus*

Vårfynd: 3 ex rast Trandansen 28.5 (Kjell Svensson).
Höstfynd: 1 ad Vadboden 13.7 (Göran Darefelt). 1 ex str SV Vadboden 30.7 (Lennart Sundh).
Tre fynd av under året, ett vårfynd och två höstfynd.

Brushane *Calidris pugnax*

Första vårfynd: 1 ex rast Sätunamaden 11.4 (Edvin Klein, Lennart Andersson).
Vårfynd, största antal: 51 ex rast 2.5 (HF).
Höstfynd, största antal: 412 ex rast 15.8 (HF).
Sista höstfynd: 2 ex rast 17.10 (HF).

Dvärgbeckasin *Lymnocyptes minimus*

1 ex rast Sätunamaden 4.10 (Christopher Magnusson). 2 ex Ytterberg 17.10 (Albin Torsson). 1 ex Stora Veka 22.10 (Gunnar Jakobsson). 2 ex rast Ytterberg 4-14.11 (Åke Abrahamsson, Albin Torsson, Christopher Magnusson).
Inga fynd under våren.

Enkelbeckasin *Gallinago gallinago*

Vinterfynd: 1 ex rast Vässtorp 5.1-5.2 (Edvin Klein, Jörgen Fritzson).
Första vårfynd: 1 ex Vadboden 14.3 (Albin Torsson).
Vårfynd, största antal: 39 ex rast 18.4 (HF).
Höstfynd, största antal: 56 ex rast 15.8 (HF).
Sista höstfynd: 3 ex rast Almeö 4.11 (Leif Arvidsson).

Dubbelbeckasin *Gallinago media*

2 ex spelande Båltorpsmaden 10-13.5 (Gunnar Jakobsson). 3 ex spelande 15.5 Sätunamaden (Gunnar Jakobsson, Jörgen Fritzson).
Förutsatt att det inte är samma individer har 5 ex spelat under våren.

Morkulla *Scolopax rusticola*

Spelande: 2 ex Trestena 12-16.3 (Kristian Kjellberg, Magnus Hallgren, Musse Björklund mfl.). 2 ex Hångers udde 13-15.3 (Ingemar Nilsson mfl.).

Rödspov *Limosa limosa*

Vårfynd: 2 ex str N Dagsnäs 17.4 (Ingemar Nilsson). 1 ex rast Hångers udde 28.4 (Anita Ljungström, Kristian Kjellberg).
Höstfynd: 2 ex Dagsnäs 25.7 (Ingemar Nilsson).
Tre fynd, två på våren och ett på hösten.

Myrspov *Limosa lapponica*

Vårfynd: 1 ex Trandansen 14.5 (Nils-Erich Karlsson).

Sommarfynd: 1 hane rast Vadboden 29.6-2.7 (Mattias Lindberg, Ingemar Nilsson, Jonas Englund mfl.). 11 ad str SV Dagsnäs 29.6 (Kjell Svensson). 5 ex str SV Vadboden 2.7 (Lennart Ljuhs, Ingvor Ljuhs). 2 ex förbifl. Dagsnäs 5.7 (Ingemar Nilsson). 14 ex str SV Vadboden 6.7 (Lennart Ljuhs). 18 ex str SV Vadboden 7.7 (Michael Henry). 4 ex str SV Vadboden 7.7 (Ingemar Nilsson). 1 ex str Trandansen 8.7 (Kjell Svensson). 2 ex rast Vadboden 8-9.7 (Rolf Andersson, Åke Abrahamsson, Janne Pettersson). 30 ex rast Södra delen 21.7 (Ingemar Nilsson, Lennart Ljuhs, Sture Hermansson). 5 ex Fågeludden 22.7 (Per-Åke Persson, Siw Carlsson). 1 ex Stora Veka 22.7 (Gunnar Jakobsson). 50 ex str S Trandansen 22.7 (Fredrik Enoksson). 1 ad hona rast Vadboden 23-26.7 (Jörgen Fritzson, Kristian Kjellberg, Lennart Ljuhs mfl.). 6 ex förbifl. Dagsnäs 24.7 (Ingemar Nilsson). 3 ex rast Vadboden 27-30.7 (Ingemar Nilsson, Lennart Ljuhs, Karl-Erik Rydler mfl.). 16 ex str SV Dagsnäs 27.7 (Ingemar Nilsson). 3 ex str S Vadboden 27.7 (Albin Torsson). 24 ex str S Ore backar 27.7 (Albin Torsson). 9 ad str S Vadboden 29.7 (Anita Ljungström, Jörgen Fritzson, Edvin Klein mfl.). 7 ex str SV Vadboden 30.7 (Lennart Sundh). 2 ad rast Ytterberg 31.7 (Åke Abrahamsson).

Totalt 22 fynd under året.

Småspov *Numenius phaeopus*

Vårfynd: 1 ex Dagsnäs 28.4 (David Klingberg). 1 ex spelande Almeö 2.5 (Johan Södercrantz, Per Lif). 1 ad rast Vadboden 2.5 (Lennart Ljuhs, Ingvor Ljuhs). 1 ex rast Hångers udde 13.5 (Lotta Berg). 1 ex förbifl. Ytterberg 15.5 (Ingemar Nilsson). 2 ex lockläte Stenums mader 20.5 (Ingemar Nilsson). 1 ex Ytterberg 28.5 (Magnus Friskytt).

Sommarfynd, större antal: 18 ex rast Vadboden 6-7.7 (Ingemar Nilsson, Lennart Ljuhs, Lennart Sundh). 17 ex str SV Vadboden 9.7 (Lennart Ljuhs).

Höstfynd: 4 ex str SV Dagsnäs 1.8 (Ingemar Nilsson). 2 ex Dagsnäs 4.8 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson). 4 ex rast Vadboden 8-9.8 (Mattias Öberg, Ingemar Nilsson).

26 fynd i år.

Storspov *Numenius arquata*

Revirhävande: 4 ex spelande Hornborgamaden 27.3-9.6 (Jörgen Fritzson, Åke Abrahamsson, Rolf Andersson mfl.). 1 ex spelande Sätunamaden 28.3-24.5 (Albin Torsson, Edvin Klein, Christer Blank). 2 i par revir Fågeludden 28.3-9.6 (Lotta Berg, Christopher Magnusson, Eric Torsson mfl.). 2 ex spelande Vadboden 28.3-20.5 (Ingemar Nilsson, Lennart Sundh, Kristoffer Alp mfl.). 4 i par revir Vässtorp 11.4-9.6 (Ingemar Nilsson, Musse Björklund, Eric Torsson mfl.). 2 ex spelande Fäholmen 11.5-9.6 (Anita Ljungström, LarsÅke Thunberg, Jan-Olof Kirkbakk mfl.). 4 ex obs i häcktid Kärrtorp 31.5-20.6 (Lotta Berg).

Vårfynd, största antal: 52 ex rast 18.4 (HF).

Höstfynd, största antal: 65 ex str Trandansen 8.7 (Kjell Svensson).

10 spelande individer/par från följande lokaler; Kärrtorp (2), Fäholmen (1), Fågeludden (1), Vässtorp (2), Hornborgamaden-Sätunamaden (3), och Vadboden (1). Antalet häckningspar runt sjön; 2002 (10), 2003 (12), 2004 (12), 2005 (8), 2006 (9), 2007 (12), 2008 (11), 2009 (8), 2010 (8), 2011 (12), 2012 (12), 2013 (13), 2014 (12-13).

Drillsnäppa *Actitis hypoleucos*

Första vårfynd: 1 ex rast Fågeludden 16.4 (Jörgen Fritzson, Magnus Hallgren, Lotta Berg).

Vårfynd, största antal: 27 ex rast 2.5 (HF).

Höstfynd, största antal: 22 ex rast 15.8 (HF).

Sista höstfynd: 1 ex rast 20.9 (HF).

Skogssnäppa *Tringa ochropus*

Första vårfynd: 4 ex rast 4.4 (HF).

Vårfynd, största antal: 22 ex rast 11.4 (HF).

Sommarfynd, största antal: 25 ex rast Vadboden 23.6 (Ingemar Nilsson).

Höstfynd, största antal: 7 ex rast Vadboden 8.8 (Ingemar Nilsson, Lennart Ljuhs).

Sista höstfynd: 1 ex förbifl. Almeö 19.9 (Edvin Klein, Jörgen Fritzson).

Svartsnäppa *Tringa erythropus*

Första vårfynd: 1 ex rast 18.5 (HF).

Sommarfynd, största antal: 37 ex rast Vadboden 14.6 (Kent-Ove Hvass).

Höstfynd, största antal: 14 ex rast 15.8 (HF).

Sista höstfynd: 2 ex rast Almeö 12.9 (Lotta Berg).

Gluttsnäppa *Tringa nebularia*

Första vårfynd: 1 ex rast Vadboden 11.4 (Clas Hermansson).

Vårfynd, största antal: 45 ex rast 2.5 (HF).

Sommarfynd, största antal: 32 ex rast Vadboden 8.7 (Åke Abrahamsson).

Höstfynd, största antal: 149 ex rast 15.8 (HF).

Sista höstfynd: 11 ex rast 20.9 (HF).

149 ex är rekord! Tidigare rekordantal var 143 ex 15.8 2013.

Grönben *Tringa glareola*

Första vårfynd: 1 ex Sätunamaden 24.4 (Kristian Kjellberg). 2 ex rast Vadboden 24.4 (Jörgen Fritzon).

Vårfynd, största antal: 50 ex Vadboden 10.5 (Albin Torsson).

Sommarfynd, största antal: 130 ex Vadboden 23.6 (Ingemar Nilsson).

Höstfynd, största antal: 144 ex rast 15.8 (HF).

Sista höstfynd: 2 ex Dagsnäs 25.8 (Ingemar Nilsson).

Rödbena *Tringa totanus*

Första vårfynd: 1 ex Fågeludden 31.3 (Silke Klick, Claës Ekberg).

Vårfynd, största antal: 82 ex rast 2.5 (HF).

Sommarfynd, största antal: 65 ex Vadboden 23.7 (Ingemar Nilsson).

Höstfynd, största antal: 16 ex Ytterberg 28.8 (Lennart Sundh).

Sista höstfynd: 3 ex Fågeludden 30.8 (Olle Svensson).

Roskarl *Arenaria interpres*

2 ex rast Fågeludden 9.5 (Edvin Klein, Janne Pettersson). 1 ad rast Hångers udde 14.5 (Peder Hedberg Fält, Jonny Jonsson).

Totalt två fynd av tre individer.

Smalnäbbad simsnäppa *Phalaropus lobatus*

1 hona Hångers udde 9.6 (Peder Hedberg Fält).

Endast ett fynd i år.

Dvärgmå *Hydrocoloeus minutus*

Vårfynd: bl.a. 1 2k rast Fågeludden 13.4 (Magnus Hallgren). 2 ex rast 2.5 (HF). 6 ad + 1 2k Fågeludden 9.5 (Edvin Klein, Janne Pettersson, Kristian Kjellberg). 2 ex Dagsnäs 11.5 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson). 1 3k rast Getnäsvisken 15.5 (Magnus Hallgren). 1 ex förbifl. Ytterberg 15.5 (Ingemar Nilsson). 3 ad Ore backar 18.5 (Kjell Svensson).

Sommarfynd: bl.a. 1 2k förbifl. 3.6 (Ragnar Hall, Johan Södercrantz). 1 2k + 1 3k+ Fågeludden 8.6 (Per Österman). 2 3k+ Fåholmen 8.6 (Per Österman). 2 i par varnande Södra delen 30.6 (Peder Hedberg Fält). 2 1k Ytterberg 14.7 (Åke Abrahamsson).

Höstfynd: 2 1k Ytterberg 4.6 (Kjell Svensson).

Troligtvis en häckning nära Ytterberg under året.

Skrattmå *Cricocephalus ridibundus*

Första vårfynd: 1 ad rast Hångers udde 5.3 (Kjell Svensson).

Vinterfynd: 1 ex rast Ytterberg 9.12 (Leif Arvidsson). 5 ex rast 12.12 (HF).

Ytterligare information går att läsa under rubriken "Häckande måsar och tärnor i Hornborgasjön 2015".

Fiskmås *Larus canus*

Sommarfynd, största antal: 139 ex str S Vadboden 29.7 (Jörgen Fritzson, Edvin Klein, Ingemar Nilsson mfl.).

Silltrut *Larus fuscus*

Sommarfynd: 1 ad Stenums mader 26.6 (Åke Abrahamsson). 1 ad rast Ytterberg 14.7 (Åke Abrahamsson).

Gråtrut *Larus argentatus*

Vinterfynd, största antal: 350 ex förbifl. Vadboden 6.6 (Jörgen Fritzson, Edvin Klein).

Vårfynd, , största antal: 450 ex Norra delen 5.3 (Lotta Berg).

Sommarfynd: 1 ad Fågeludden 4.6 (Magnus Hallgren). 2 ex förbifl. Fäholmen 13.6 (Lotta Berg, Katarina Bremsjö). 1 ex Trandansen 23.6 (Jonas Eriksson). 1 ex Trandansen 20.7 (Jörgen Josefsson). 4 ex str S Vadboden 29.7 (Jörgen Fritzson, Edvin Klein, Ingemar Nilsson mfl.).

Havstrut *Larus marinus*

Vårfynd, största antal: 15 ex rast 18.4 (HF).

Sommarfynd: 1 ad förbifl. Fågeludden 3.6 (Ragnar Hall, Ulf Gärdenfors, Johan Södercrantz mfl.). 1 3k + 1 4k förbifl. Fågeludden 4.6 (Magnus Hallgren). 1 ad förbifl. Fågeludden 5.6 (Göran Darefelt). 1 ad förbifl. Hornborgaviken 13.6 (Lotta Berg, Katarina Bremsjö). 1 ex förbifl. 2.7 (Lennart Ljuhs, Ingvor Ljuhs).

Småtärna *Sternula albifrons*

1 ad födosökande Fäholmen 17.8 (Åke Abrahamsson).

Sjöns sjätte fynd. Fynd finns från 2003 (1), 2006 (1), 2011 (1), 2013 (1) och 2014 (1).

Skräntärna *Hydroprogne caspia*

Vårfynd: 1 ex rast Vässtorpsviken 25.4 (Lotta Berg, Magnus Hallgren, Anita Persson). 1 ex Södra delen 2-3.5 (Lennart Ljuhs, Björn Spetz, Ingemar Nilsson mfl.). 1 ex rast 10-11.5 (Ingemar Nilsson, Anita Ljungström, Maj-Britt Nilsson).

Sommarfynd: 2 ex rast 21.6-28.7 (Ingemar Nilsson, Inge Olsson, Albin Torsson mfl.).

Höstfynd: 6 ex rast 30.7-10.8 (Roine Strandberg, Jörgen Fritzson, Kjell Svensson). 3 ex rast 22.8-6.9 (Per-Olof Bengtsson, Rolf Andersson, Albin Torsson mfl.).

Svårt att säga hur många individer som setts i sjön, men mellan sex och tolv är troligt.

Svarttärna *Chlidonias niger*

Första vårfynd: 2 ex Fågeludden 1.5 (Mikael Wilson).

Sista höstfynd: 1 ex Ytterberg 4.9 (Kjell Svensson).

Ytterligare information går att läsa under rubriken "Häckande måsar och tärnor i Hornborgasjön 2015".

Silvertärna *Sterna paradisaea*

Vårfynd: 3 ex rast 2.5 (HF). 1 ex rast Fågeludden 3-4.5 (Christopher Magnusson, Lotta Berg, Hans-Olof Johansson). 2 ex Vadboden 5.5 (Anita Ljungström, Åke Abrahamsson). 2 ex förbifl. 6.5 (Eric Torsson). 1 ex Fågeludden 9.5 (Edvin Klein, Janne Pettersson). 2 ex Dagsnäs 10.5 (Ingemar Nilsson). 1 ex förbifl. Fågeludden 13.6 (Lotta Berg).

Höstfynd: 2 ex str SV Dagsnäs 2.8 (Ingemar Nilsson). 2 1k Ytterberg 2.8 (Musse Björklund).

Nio fynd under året, varav sju vårfynd och två höstfynd.

Fisktärna *Sterna hirundo*

Första vårfynd: 1 ex förbifl. Fågeludden 16.4 (Magnus Hallgren, Lotta Berg).

Sista höstfynd: 3 1k rast Fågeludden 20.9 (Magnus Hallgren).

Ytterligare information går att läsa under rubriken "Häckande måsar och tärnor i Hornborgasjön 2015".

Skogsduva *Columba oenas*

Vinterfynd: 1 ex förbifl. Utloppet 3.1 (Andreas Karlsson). 8 ex str V Vadboden 25.1 (Kristian Kjellberg, Anita Ljungström). 1 ex rast St. Bjurum 25.1 (Lennart Ljuhs, Ingvor Ljuhs). 1 ex förbifl. Vadboden 19.2 (Ingemar Nilsson, Lotta Berg).

Spelande: 2 ex Hångers udde 19.3-11.4 (Lotta Berg). 1 ex Trestena 11.4 (Edvin Klein, Lennart Andersson). 1 ex Stora Veka 9-17.5 (Gunnar Jakobsson). 1 ex Stenums mader 20.5 (Ingemar Nilsson).

Spelande individer hördes på följande ställen; Stora Veka (1), Hångers udde (2), Trestena (1) och Stenums mader (1).

Turkduva *Streptopelia decaocto*

1 ex spelande Dagsnäs 4.7 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson).

Sågs senast 2014, men innan dess var det 2010.

Gök *Cuculus canorus*

Första vårfynd: 1 ex spelande Dagsnäs 3.5 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson).

Berguv *Bubo bubo*

1 ex spelade i mars.

Kattuggla *Strix aluco*

Inga konstaterade häckningar i sjöområdet. Däremot ett par strax norr om gränsen i Norra Lundby.

Hornuggla *Asio otus*

Häckningar: 2 ad bo, hörda ungar Fågeludden 9.6 (Kristian Kjellberg). 1 pulli Fågeludden 15.6 (Clas Hermansson).

Övriga fynd: 1 ex spelande Kärrtorp 18.3 (Anders Bergström). 1 ex spelande Tranum 31.3-9.4 (Lotta Berg). 1 ex förbifl. Fågeludden 4.4 (Magnus Hallgren, Lotta Berg). 1 ex förbifl. Kärrgården 9.5 (Edvin Klein). 1 ex obs i häcktid Kärrgården 11.5 (Christopher Magnusson, Per Johansson). 1 ad obs i häcktid Rödemosse 24.5 (Ingemar Nilsson). 1 ex Stora Veka 6.6 (Gunnar Jakobsson). 1 ex obs i häcktid Tranum 8.6 (Magnus Hallgren, Jörgen Fritzson). 1 ex ringm. Kärrgården 21.6 (Lotta Berg). 1 ex Ytterberg 17.7 (Tony Norman).

Endast en konstaterad häckning under året. Det är rimligt att tro att de ugglor som är sedda runt Fågeludden i maj-juni är samma individer.

Jorduggla *Asio flammeus*

1 ex Trandansen 3.4 (Thomas Bernhardsson). 1 ex Ytterberg 11.4 (Albin Thorsson, Lotta Berg). 1 ex Hornborgamaden 20.4 (Jörgen Fritzson). 1 ex Dagsnäs 20.4 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson). 1 ex Hornborgamaden 10-13.5 (Jörgen Fritzson, Kristian Kjellberg, Ingemar Nilsson mfl.).

Tornseglare *Apus apus*

Första vårfynd: 2 ex Fågeludden 9.5 (Janne Pettersson, Edvin Klein).

Större antal: 1 500 ex Norra delen 20.5 (Ingemar Nilsson). 1 200 ex Ore backar 27.7 (Albin Torsson).

Kungsfiskare *Alcedo atthis*

Vinterfynd: 1 ex förbifl. Tranum 19.1 (Lotta Berg).

Vårfynd: 1 ex förbifl. Hornborga by 4-5.3 (Kristian Kjellberg). 1 ex förbifl. Stenums mader 31.5 (Ingemar Nilsson).

Sommarfynd: 1 ex förbifl. Bosgården 5.7 (Ingemar Nilsson).

Höstfynd: 1 ex Dagsnäs 6.9 (Ingemar Nilsson).

Fem fynd under året.

Göktyta *Jynx torquilla*

Spelande/revirhävande: 1 ex spelande Hångers by 26.4 (Lotta Berg). 2 ex revir Hångers udde 27.4-14.5 (Rolf Andersson, Per Österman, Albin Torsson mfl.). 1 ex spelande Ore backar 2.5-14.6 (Ingemar

Nilsson, Lotta Berg). 2 ex spelande Dagsnäs 5.5-21.6 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson). 1 ex spelande Getnäsudden 10.5 (Ingemar Nilsson). 1 ex spelande Utloppet 27-28.6 (Ingemar Nilsson, Kjell Svensson).

Övriga observationer: 1 ex Stora Veka 25.4 (Gunnar Jakobsson). 2 ex Hångers udde 3.8 (Lotta Berg). 1 ex Fäholmen 17.8 (Åke Abrahamsson).

Åtta ex som hördes spela i år; Getnäsudden (1), Hångers by (1), Hångers udde (2), Dagsnäs (2), Ore backar (1) och Utloppet (1).

Spillkråka *Dryocopus martius*

Spelade/revirhävande: 1 ex spelande Ore backar 5.1 (Jan Skidell, Sara Skidell).

Mindre hackspett *Dendrocopos minor*

Spelade/revirhävande: 1 ex revir Kärragården 11.4-3.5 (Christopher Magnusson, Lotta Berg). 1 ex spelande Utloppet 26.5 (Ingemar Nilsson). 2 i par varnande Rödemosse 5-14.6 (Ingemar Nilsson, Rolf Andersson, Ing-Marie Gustavsson mfl.).

Övriga fynd under häcktid: 1 ex lockläte 10.4 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson). 1 ad hane lockläte 23.4 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson). 1 ex lockläte Ore backar 30.4 (Ingemar Nilsson). 1 ex Bolums by 4.5 (Hans-Olof Johansson). 1 ex obs i häcktid Fäholmen 5.6 (Ingemar Nilsson). 1 ex Dagsnäs 21.6 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson).

Inga konstaterade häckningar. Spelade fåglar har hörts från; Kärragården (1), Utloppet (1) och Rödemosse (1). Ovanligt få mot vad det brukar vara.

Trädlärka *Lullula arborea*

Sjungande: 1 ex sjungande St. Bjurum 4.4-16.5 (Clas Hermansson, Mia Holmebrandt, Eric Torsson mfl.). 1 ex sjungande Ore backar 6.4 (Lotta Berg).

Övriga observationer: 1 ex str NO Trestena 9.3 (Ingemar Nilsson). 1 ex str Fågeludden 13.10 (Lotta Berg).

Två ex spelande under året, en vid Granelund och en vid Ore backar.

Sånglärka *Alauda arvensis*

Första vårfynd: 1 ex Rönäs 14.2 (Albin Torsson, Christer Blank).

Berglärka *Eremophila alpestris*

2 ex förbiflygande Ytterberg 14.11 (Albin Torsson, Christopher Magnusson, Magnus Hallgren m.fl.).
Första fyndet sedan 2011.

Backsvala *Riparia riparia*

Första vårfynd: 5 ex Sätunamaden 24.4 (Jörgen Fritzson, Kristian Kjellberg).

Sista höstfynd: 1 ex Fågeludden 19.9 (Edvin Klein, Jörgen Fritzson).

Ladusvala *Hirundo rustica*

Första vårfynd: 1 ex förbifl. Fågeludden 12.4 (Lennart Sundh). 1 ex förbifl. Dagsnäs 12.4 (Ingemar Nilsson).

Sista höstfynd: 4 ex förbifl. Hångers udde 23.9 (Hans Bång).

Hussvala *Delichon urbicum*

Första vårfynd: 2 ex Fågeludden 26.4 (Jens Sandgren).

Sista höstfynd: 3 ex förbifl. Sätuna by 19.9 (Lotta Berg). 1 ex Fågeludden 19.9 (Edvin Klein, Jörgen Fritzson).

Trädpiplärka *Anthus trivialis*

Första vårfynd: 2 ex str NV Vadboden 25.4 (Janne Pettersson).

Sista höstfynd: 1 ex rast Fäholmen 3.10 (Lotta Berg, Hanna Berg, Emma Berg).

Ängspiplärka *Anthus pratensis*

Första vårfynd: 1 ex lockläte Fågeludden 11.3 (Jörgen Fritzson).

Sista höstfynd: 2 ex rast Fäholmen 18.10 (Lotta Berg).

Rödstrupig piplärka *Anthus cervinus*

2 ex Stora Veka 5.9 (Gunnar Jakobsson). 1 ex förbifl. Fågeludden 10.9 (Per Österman, Hasse Österman, Ulla Österman). 1 ex str S Almeö 12.9 (Lotta Berg). 1 1k lockläte Dagsnäs 18.9 (Ingemar Nilsson). 1 ex str S 20.9 (Janne Pettersson, Magnus Hallgren, Lotta Berg mfl.). 1 ex förbifl. Dagsnäs 23.9 (Ingemar Nilsson). 1 ex lockläte Hornborgamaden 1.10 (Ingemar Nilsson). 1 ex str S Fågeludden 17.10 (Lotta Berg, Katarina Bremsjö, Adam Bergquist).

Nio ex sågs mellan mellan 5 september och 17 oktober.

Skärpiplärka *Anthus petrosus*

Vårfynd: 2 ex förbifl. Fågeludden 23-24.3 (Ingemar Nilsson, Jörgen Fritzson, Lennart Ljuhs mfl.). 1 ex Rönäs 28.3 (Gunnar Jakobsson). 1 ex rast Fågeludden 28-30.3 (Magnus Hallgren, Jörgen Fritzson, Lennart Ljuhs mfl.). 1 ex förbifl. Fågeludden 8.4 (Jörgen Fritzson, Lennart Andersson). 1 ex lockläte Dagsnäs 10.4 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson). 1 ex rast Fågeludden 11-18.4 (Lotta Berg, Lennart Andersson, Magnus Hallgren mfl.).

Höstfynd: 1 ex rast Almeö 19.9 (Edvin Klein, Jörgen Fritzson). 1 ex rast Fågeludden 20-27.9 (Magnus Hallgren, Janne Pettersson, Musse Björklund mfl.). 1 ex rast Hångers udde 27.9 (Musse Björklund, Jörgen Fritzson). 1 ex rast Almeö 29.9 (Kjell Svensson, Stig Svensson, Leif Arvidsson).

Fem vårfynd och fyra höstfynd.

Gulärla *Motacilla flava*

Första vårfynd: 1 ex Fågeludden 19.4 (Bengt Strandqvist).

Sista höstfynd: 2 ex rast Ytterberg 20.9 (Lotta Berg, Katarina Bremsjö).

Sädesärla *Motacilla alba*

Första vårfynd: 1 ex lockläte Dagsnäs 27.3 (Ingemar Nilsson, Jörgen Fritzson, Edvin Klein mfl.).

Sista höstfynd: 2 ex str Fågeludden 13.10 (Lotta Berg).

Strömstare *Cinclus cinclus*

2 ex Hornborga by 8.2-14.3 (Lennart Sundh, Jörgen Fritzson, Edvin Klein mfl.).

Järnsparv *Prunella modularis*

Vinterfynd: 1 ex rast Hångers by 21.2 (Lennart Ljuhs, Ingvor Ljuhs).

Första vinterfyndet sedan 1975!

Rödhake *Erithacus rubecula*

Vinterfynd: 1 ex Dagsnäs 1.1 (Ingemar Nilsson). 1 ex Hångers by 5.1 (Rickard Vallin).

Näktergal *Luscinia luscinia*

Första vårfynd: 1 ex Oranabbe 7.5 (Ingemar Nilsson).

Spelände: 25 ex spelade på följande lokaler; Trandum (3), Bolums by (12), Hornborgamaden (1), Sätunamaden (3), Sätuna by (2), Båltorpsmader (1), Stenums mader (3) och Rödemosse (1).

Tidigt vårfynd!

Svart rödstjärt *Phoenicurus ochrorus*

1 honfärgad födosökande Dagsnäs 23.7 (Ingemar Nilsson).

Rödstjärt *Phoenicurus phoenicurus*

Första vårfynd: 1 ad hane Hångers udde 27.4 (Ingemar Nilsson, Inge Olsson).

Sista höstfynd: 1 hane Dagsnäs 16.9 (Ingemar Nilsson).

Buskskvätta *Saxicola rubetra*

Första vårfynd: 1 hane rast Ytterberg 25.4 (Lotta Berg).

Sista höstfynd: 1 ex Hångers udde 19.9 (Albin Thorsson, Christer Blank).

Stenskvätta *Oenanthe oenanthe*

Första vårfynd: 1 hane rast Almeö 11.4 (Lotta Berg, Emma Berg).

Sista höstfynd: 1 ex Ytterberg 4.10 (Anders Hansson).

Ringtrast *Turdus torquatus*

1 3k+ hane rast Ytterberg 11.4 (Albin Torsson, Christer Blank, Musse Björklund mfl.). 1 2k+ hane rast Hångers udde 12-13.4 (Kristian Kjellberg, Edvin Klein, Jörgen Fritzson mfl.). 10 ex rast Hångers udde 25-28.4 (Magnus Hallgren, Kristian Kjellberg, Lotta Berg). 1 hona Båltorpsmaden 26.4 (Per Nyberg). 5 ex rast Kärrtorp 26.4 (Lotta Berg). 1 hane Dagsnäs 29.4 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson).

Sex fynd av 19 individer! Det borde vara högsta siffran för Hornborgasjön någonsin, både enstaka antal och totalantal.

Gräshoppsångare *Locustella naevia*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Almeö 4.5 (Sture Hermansson).

Spelade: 14 ex spelade på följande lokaler; Kärrtorp (1), Fäholmen (2), Kärragården (1), Bolums by (1), Vässtorp (2), Ytterberg (1), Hornborgamaden (2), Båltorpsmaden (2), Vadboden (1) och Stenums mader (1).

Flodsångare *Locustella fluviatilis*

2 ex sjungande Fäholmen 5-15.6 (Eric Torsson, Kristian Kjellberg, Anders Bergström mfl.).

Två ex bara första dagen.

Sävsångare *Acrocephalus schoenobaenus*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Fågeludden 1.5 (Mikael Wilson, Claes-Göran Ahlgren, Adam Bergqvist).

Kärrsångare *Acrocephalus palustris*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Vadboden 14.5 (Ingemar Nilsson).

Spelade: 35 ex spelade på följande lokaler; Härlingstorp (2), Tranum (1), Kärrtorp (1), Norra delen (2), Bolums by (10), Vässtorp (7), Sätuna by (2), Hälsinggården (1), Båltorpsmaden (1), Vadboden (1) Dagsnäs (2), Stenums mader (2) och Rödemosse (3).

Rörsångare *Acrocephalus scirpaceus*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Dagsnäs 29.4 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson).

Trastsångare *Acrocephalus arundinaceus*

Första vårfynd: 3 ex sjungande Kärrtorp 31.5 (Lotta Berg).

Härmsångare *Hippolais icterina*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Dagsnäs 13.5 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson).

Ärtsångare *Sylvia curruca*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Almeö 2.5 (Johan Södercrantz, Per Lif).

Törnsångare *Sylvia communis*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Almeö 2.5 (Johan Södercrantz, Per Lif).

Trädgårdssångare *Sylvia borin*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Hångers udde 7.5 (Albin Torsson).

Svarthätta *Sylvia atricapilla*

Första vårfynd: 1 ex Dagsnäs 17.4 (Ingemar Nilsson).

Grönsångare *Phylloscopus sibilatrix*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Hångers udde 25.4 (Magnus Hallgren).

Gransångare *Phylloscopus collybita*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Ore backar 6.4

Sjungande under häckningstid: 1 hane revir F. d. bandybanan 15.5-13.7 (Dick Strecker, Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson). 1 hane revir Rödemosse 31.5-20.6 (Lotta Berg). 1 hane revir Härlingstorp 5-27.6 (Eric Torsson, Albin Torsson, Christopher Magnusson). 2 ex sjungande Bjällums by 12.7 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson).

Lövsångare *Phylloscopus trochilus*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Stenumsviken 21.4 (Janne Pettersson).

Grå flugsnappare *Muscicapa striata*

Första vårfynd: 1 ex Fågeludden 15.5 (Lars Johansson).

Svartvit flugsnappare *Ficedula hypoleuca*

Första vårfynd: 1 ad hane sjungande Hångers by 25.4 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson).

Skäggmes *Panurus biarmicus*

Vårfynd: 2 ex lockläte Ytterberg 28.3 (Lotta Berg, Linus Hedh). 2 ex förbifl. Rönäs 28.3 (Magnus Hallgren). 4 ex Utloppet 11.4 (Kent-Ove Hvass, Jörgen Agerskov, Herbert Baumann mfl.).

Sommarfynd: 2 ex lockläte Tranum 27.6 (Albin Torsson, Christopher Magnusson).

Höstfynd: 1 ad hane rast 27.9 Almeö (Musse Björklund, Jörgen Fritzson). 2 ex lockläte Dagsnäs 4.10 (Ingemar Nilsson).

Sex fynd fördelat på tre vår-, ett sommar- och två vinterfynd. Sommarfyndet tyder på att det kan häcka skäggmes i de norra delarna.

Pungmes *Remiz pendulinus*

1 hane 16.5 (Peder Hedberg Fält). 1 ex lockläte Stenumsviken 17.5 (Janne Pettersson).

Två fynd under året. Sågs senast 2014.

Sommargylling *Oriolus oriolus*

1 hane spel/sång Rödemosse 22.5-5.6 (Sture Hermansson, Albin Thorsson, Ingemar Nilsson). 1 ad hane revir Barnasjön 2.6-9.6 (Björn Sjöstrand, Jörgen Fritzson, Anita Ljungstöm m.fl.). 1 hane spel/sång Trestena 22.6 (Leif Arvidsson). 1 hane spel/sång Hångers udde 26.6 (Kent-Ove Hvass). 1 hane spel/sång Dagsnäs 1.7-3.7 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson).

Exceptionellt antal fynd under året! Hela fem hanar har hörts. Dessa var nummer åtta till tolv under 2000-talet.

Törnskata *Lanius collurio*

Första vårfynd: 1 hane Fäholmen 11.5 (LarsÅke Thunberg, Jan-Olof Kirkbakk, Fredrik Klingberg).

Sista höstfynd: 2 ex Kärragården 29.8 (Lotta Berg).

Varfågel *Lanius excubitor*

Sista vårfynd: 1 ex Rönäs 5.4 (Kristian Kjellberg).

Första höstfynd: 1 ex Hångers udde 14.9 (Anita Ljungström, Barbro Axelsson).

Nötkråka *Nucifraga caryocatactes*

Fynd under häckningstid: 1 ex sjungande Hångers udde 17.3 (Kristian Kjellberg, Kjell Svensson). 1 ex förbifl. Hångers by 25.3 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson). 1 ex Hångers by 1.5 (Lotta Berg, Hanna Berg, Emma Berg).

Råka *Corvus frugilegus*

Vinterfynd, jan-feb: 10 ex Fäholmen 2-19.1 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson, Kristian Kjellberg). 8

ex rast Ytterberg 3-22.1 (Kent-Ove Hvass, Jörgen Fritzson, Kristian Kjellberg). 8 ex Fågeludden 4-5.1 (Mikael Wilson, Thomas Brodén). 1 ex Hornborgamaden 5.1 (Lotta Berg). 7 ex Stenums mader 6.1 (Jörgen Fritzson, Edvin Klein). 1 ex förbifl. Kärragården 22-31.1 (Johan Bergquist, Rolf Andersson, Ing-Marie Gustavsson). 10 ex Bolums by 31.1-14.2 (Eric Torsson, Albin Torsson). 2 ex Sätunamaden 2.2 (Kristian Kjellberg). 3 ex rast Sätuna by 5-14.2 (Albin Torsson, Christer Blank, Björn Spetz mfl.). *Vinterfynd, dec:* 3 ex Ytterberg 1-12.12 (Leif Arvidsson, Albin Torsson, Christer Blank). 2 ex Kärrtorp 31.12 (Eric Torsson).

Stare *Sturnus vulgaris*

Vinterfynd, jan-feb: 48 ex rast Vadboden 2-19.1 (Janne Pettersson, Jörgen Fritzson, Ingemar Nilsson mfl.). 12 ex rast Fågeludden 4.1 (Lotta Berg). 1 ex förbifl. Hornborgamaden 5.1 (Lotta Berg). 8 ex Hornborgamaden 22.1 (Kristian Kjellberg). 22 ex rast Vadboden 14-20.2 (Anita Persson, Ingemar Nilsson, Lennart Sundh mfl.).

Vinterfynd, dec: 120 ex rast Södra delen 1-30.12 (Leif Larsson, Ingemar Nilsson, Anita Persson mfl.). 6 ex förbifl. Ytterberg 13.12 (Leif Arvidsson).

Steglits *Carduelis carduelis*

Höstfynd, större antal: 250 ex Vadboden 15-21.9 (Jörgen Fritzson, Stefan Karlsson, Yngve Wiklund mfl.).

Vinterfynd, dec, större antal: 50 ex Almeö 9.12 (Leif Arvidsson).

Hämpling *Carduelis cannabina*

Tidigt vårfynd: 1 ex lockläte Dagsnäs 13.3 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson).

Vinterhämpling *Carduelis flavirostris*

Vinterfynd, jan: 9 ex Hångers udde 11.1 (Lotta Berg).

Höstfynd, större antal: 100 ex rast Södra Sätunaviken 17.10 (Åke Abrahamsson).

Vinterfynd, dec: 15 ex rast Dagsnäs 9-23.12 (Ingemar Nilsson).

Brunsiska *Carduelis flammea cabaret*

1 1k ringm Kärragården 20.9 (Christopher Magnusson, Magnus Hallgren). 2 ex rast Vadboden 20.12 (Clas Hermansson).

Större korsnäbb *Loxia pyropsittacus*

1 ex Hjortronmossen 29.3 (Lotta Berg, Linus Hedh, Dafne Ram). 3 ex lockläte Oranabbe 1.6 (Anita Ljungström, Barbro Axelsson). 10 ex Hjortronmossen 8.11 (Leif Arvidsson). 1 ex förbifl. Utloppet 22.11 (Lotta Berg, Hanna Berg, Emma Berg).

Rosenfink *Carpodacus erythrinus*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Dagsnäs 18.5 (Ingemar Nilsson, Maj-Britt Nilsson). 1 hane Vässtorp 18.5 (Lotta Berg, Emma Berg).

Spelände: 22 ex spelande på följande lokaler: Fäholmen (2), Getnäsudden (2), Kärragården (1), Fågeludden (), Vässtorpssviken (), Ytterberg (), Sätuna by (1), Stora Veka (1), Båltorpsmader (1), Hångers udde (), Vadboden (1), Dagsnäs (1), Ore backar () och Stenums mader (2).

Övriga fynd: 1 ex ringm Kärragården 4.8 (Lotta Berg, Åke Abrahamsson).

Lappsparrv *Calcarius lapponicus*

Vårfynd: 1 ex lockläte Vadboden 7.5 (Albin Torsson).

Höstfynd: 1 ex Almeö 8.10 (Albin Torsson). 1 ex lockläte St. Bjurum 16.10 (Ingemar Nilsson).

Ett vårfynd och två höstfynd.

Snösparrv *Plectrophenax nivalis*

Vinterfynd, jan: 1 ex förbifl. Trandansen 31.1 (Tore Holsendahl).

Vårfynd: 5 ex förbifl. Hälsinggården 28.3 (Lotta Berg, Linus Hedh). 2 ex Utloppet 11.4 (Kent-Ove Hvass). 1 ex förbifl. Fågeludden 11.4 (Lotta Berg, Magnus Hallgren mfl.).

Höstfynd: 1 ex rast Almeö 4.11 (Leif Arvidsson). 4 ex rast Ytterberg 13.11 (Lotta Berg). 1 ex lockläte Ytterberg 14.11 (Albin Torsson, Christopher Magnusson). 3 ex str S Fäholmen 14.11 (Janne Pettersson).

Sävsparv *Emberzia shoeniclus*

Vinterfynd, jan-feb: 1 ex rast Stenums mader 6.1 (Jörgen Fritzson, Edvin Klein). 1 hane Utloppet 8.1 (Claës Ekberg). 1 ex lockläte Tranum 19.1 (Lotta Berg). 1 ex rast Utloppet 24.2 (Anita Persson, Anita Ljungström).

Vinterfynd, dec: 1 ex Ytterberg 13.12 (Leif Arvidsson).

Ej spontana

[Stripgås] *Anser indicus*

1 2k+ rast Södra delen 30.5-10.9 (Kent-Ove Hvass, Lasse Bohlin, Dan Klasson mfl.). 1 ex rast Mellersta delen 21.6-10.9 (Patrik Andersson, Paul Shimmings, Per Österman mfl.).

[Rödhalsad gås] *Branta ruficollis*

1 3k+ rast 28.5-17.6 (Göran Engberg, Mats Ottoson, Lasse Bohlin m.fl.).

Figur 1. Ung aftonfalk vid Hångers udde, 19 september 2015. Foto: Lotta Berg

Meddelanden från Hornborgasjöns fältstation

- Nr 1 Karlsson, A. & Svanberg, P.O. 1984. Hornborgasjöns tranor 1983. Hornborga-dokument nr 5. Länsstyrelsen i Skaraborgs län.
- Nr 2 Hornborgasjöns fältstation. 1984. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1983. Hornborga-dokument nr 7. Statens naturvårdsverk & Länsstyrelsen i Skaraborgs län.
- Nr 3 Hornborgasjöns fältstation. 1985. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1984. Hornborga-dokument nr 9. Statens naturvårdsverk & Länsstyrelsen i Skaraborgs län.
- Nr 4 Hornborgasjöns fältstation. 1994. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1985. Meddelande nr 4 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 23.
- Nr 5 Hornborgasjöns fältstation. 1994. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1986. Meddelande nr 5 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 24.
- Nr 6 Hornborgasjöns fältstation. 1989. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1987. Hornborga-dokument nr 17. Statens naturvårdsverk & Länsstyrelsen i Skaraborgs län.
- Nr 7 Hermansson, C. & Lindgren, L.G. 1988. Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 1987. Grus 14: 37-58.
- Nr 8 Fält, P. & Hermansson, C. 1989. Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 1988. Grus 15(4): 1-28.
- Nr 9 Hornborgasjöns fältstation. 1994. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1988. Meddelande nr 9 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 19.
- Nr 10 Hornborgasjöns fältstation. 1994. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1989. Meddelande nr 10 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 21.
- Nr 11 Fält, P. 1991. Pilgrimsfalken tillbaka i Skaraborgs län. Skaraborgsnatur 28: 33-37.
- Nr 12 Fält, P. 1992. Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 1991. Grus 18(2): 15-25.
- Nr 13 Fält, P. 1991. Projekt svarthalsad dopping i Hornborgasjön. Svarthaken 14: 17-22.
- Nr 14 Pettersson, B., Fält, P. & Johansson, O.C. 1993. Övervakning av Sveriges fågelpopulationer genom häckningsbiologiska studier – exempel brun kärrhök. Vår Fuglefauna, suppl. 1: 82-85.
- Nr 15 Hornborgasjöns fältstation 1995. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1990. Meddelande nr 15 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 25.
- Nr 16 Fält, P. 1992. Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 1992. Grus 19(2): 1-14.
- Nr 17 Karlsson, T & Abrahamsson, Å. 1992. Holkprojektet 1991-1992. Grus 19(2): 18-23.
- Nr 18 Lindblad, A. 1992. Pilgrimsfalksutsättning 1992. Grus 19(2): 25-27.
- Nr 19 Fält, P. 1994. Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 1993. Grus 20(3): 1-15.
- Nr 20 Hornborgasjöns fältstation 1996. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1991. Meddelande nr 20 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 26.
- Nr 21 Amandusson, A. 1996. Fjärilar vid Hornborgasjön. Inventeringsrapport 1998-1993. Meddelande nr 21 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 27.
- Nr 22 Hornborgasjöns fältstation 1996. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1992. Meddelande nr 22 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 28.
- Nr 23 Hornborgasjöns fältstation 1996. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1993. Meddelande nr 23 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 29.
- Nr 24 Hornborgasjöns fältstation 1996. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1994. Meddelande nr 24 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 30.
- Nr 25 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1995. Meddelande nr 25 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 31.
- Nr 26 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1996. Meddelande nr 26 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 32.
- Nr 27 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1997. Meddelande nr 27 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 33.
- Nr 28 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1998. Meddelande nr 28 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 34.
- Nr 29 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1999. Meddelande nr 29 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 35.

- Nr 30 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2000. Meddelande nr 30 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 36.
- Nr 31 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2001. Meddelande nr 31 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 37.
- Nr 32 Hornborgasjöns fältstation 2003. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2002. Meddelande nr 32 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 38.
- Nr 33 Hornborgasjöns fältstation 2004. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2003. Meddelande nr 33 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 39.
- Nr 34 Hornborgasjöns fältstation 2005. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2004. Meddelande nr 34 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 40.
- Nr 35 Hornborgasjöns fältstation 2006. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2005. Meddelande nr 35 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 41.
- Nr 36 Hornborgasjöns fältstation 2007. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2006. Meddelande nr 36 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 42.
- Nr 37 Hornborgasjöns fältstation 2008. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2007. Meddelande nr 37 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 43.
- Nr 38 Hornborgasjöns fältstation 2009. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2008. Meddelande nr 38 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 44.
- Nr 39 Hornborgasjöns fältstation 2010. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2009. Meddelande nr 39 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 45.
- Nr 40 Pettersson, B. & Abrahamsson, Å. 2010. Kärrhökar i Hornborgasjön före och efter restaureringen (sid 4-8), Rastande simfåglar i Hornborgasjön 2009 (sid 12-17) och Hornborgasjöns fältstation – ett snart 30-årigt centrum för naturvetenskaplig forskning vid Hornborgasjön. Grus 3.
- Nr 41 Grågåsen (Anser anser) vid Hornborgasjön. Grus 14(2): 14-18.
- Nr 42 Hornborgasjöns fältstation 2012. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2010. Meddelande nr 42 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 46.
- Nr 43 Hornborgasjöns fältstation 20XX. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2011. Meddelande nr 43 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 47.
- Nr 44 Hornborgasjöns fältstation 20XX. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2012. Meddelande nr 44 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 48.
- Nr 45 Hornborgasjöns fältstation 20XX. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2013. Meddelande nr 45 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 49.
- Nr 46 Hornborgasjöns fältstation 2016. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2014. Meddelande nr 46 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 50.
- Nr 47 Hornborgasjöns fältstation 2017. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2015. Meddelande nr 47 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 51.

Hornborga-dokument

Nr 1	Klimatdata och hydrologiska data för 1981. Arbetshandling	
Nr 2	Ornitologiska undersökningar i Hornborgasjön 1981. Arbetshandling	1982
Nr 3	Översiktlig vegetationskartering av Hornborgasjön. Olle Nordell	1982
Nr 4	Ornitologiska undersökningar i Hornborgasjön 1982. Skaraborgs läns ornitologiska förening	1984
Nr 5	Hornborgasjöns tranor 1983 Alf Karlsson & P-O Swanberg	1984
Nr 6	Hornborgasjöns restaurering. Geologisk och hydrologisk utvärdering av grundundersökningar.	1984
Nr 7	Ornitologiska undersökningar i Hornborgasjön 1983. Hornborgasjöns fältstation	1984
Nr 8	Fröbanken i Hornborgasjön. Jerry Skoglund & Håkan Hytteborn	1985
Nr 9	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1984. Hornborgasjöns fältstation.	1985
Nr 10	Emil Lindegren 1905. Beskrifning af Hornborgasjöns naturförhållanden och fanerogamvegetation. Rudolf Söderberg 1905. Berättelse öfver tre månaders vistelse vid Hornborgasjön i ornitologiskt syfte. Sommaren 1905.	1985
Nr 11	Fiskeribiologiska undersökningar i Hornborgasjön 1983. Arne Johlander	1986
Nr 12	Storklaren – Hornborgasjön. Limnologiska undersökningar 1981-1985. Eva Willén, Susanna Hajdu & Gunnar Persson	1986
Nr 13	Hornborgasjöns fåglar. Benny Lönn, Christan Lundgren & Eriksson	1987
Nr 14	Hornborgasjöns fåglar från 1860 till 1985. Christian Lundgren & Benny Lönn	1989
Nr 15	Hornborgasjön. Fiskeribiologiska undersökningar 1984-86. Arne Johlander	1989
Nr 16	Människan och Hornborgasjön. Agrara livsformer runt Hornborgasjön. Lars Strömberg	1989
Nr 17	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1987. Hornborgasjöns fältstation.	1989
Nr 18	Ratande tranor vid Hornborgasjön – utnyttjande av jordbruksmarkerna våren och hösten 1988. Åke Berg & Christian Lundgren	1990
Nr 19	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1988. Hornborgasjöns fältstation.	1990
Nr 20	Översiktlig vegetationskartering av Hornborgasjön 1988. Peder Fält	1990
Nr 21	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1989. Hornborgasjöns fältstation.	1990
Nr 22	Hornborgasjön – då, nu och sedan. En kartpresentation. Lake Hornborga – past, present and future. A presentation by maps. Tomas Hertzman & Torsten Larsson	1990
Nr 23	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1985. Hornborgasjöns fältstation.	1991
Nr 24	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1986. Hornborgasjöns fältstation.	1991

Nr 25	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1990. Hornborgasjöns fältstation.	1995
Nr 26	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1991. Hornborgasjöns fältstation.	1995
Nr 27	Fjärilar vid Hornborgasjön. Inventeringsrapport 1988-1993. Anders Amandusson	1996
Nr 28	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1992. Hornborgasjöns fältstation.	1996
Nr 29	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1993. Hornborgasjöns fältstation.	1996
Nr 30	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1994. Hornborgasjöns fältstation.	1996
Nr 31	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1995. Hornborgasjöns fältstation.	2002
Nr 32	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1996. Hornborgasjöns fältstation.	2002
Nr 33	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1997. Hornborgasjöns fältstation.	2002
Nr 34	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1998. Hornborgasjöns fältstation.	2002
Nr 35	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1999. Hornborgasjöns fältstation.	2002
Nr 36	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2000. Hornborgasjöns fältstation.	2002
Nr 37	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2001. Hornborgasjöns fältstation.	2002
Nr 38	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2002. Hornborgasjöns fältstation.	2003
Nr 39	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2003. Hornborgasjöns fältstation.	2004
Nr 40	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2004. Hornborgasjöns fältstation.	2005
Nr 41	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2005. Hornborgasjöns fältstation.	2006
Nr 42	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2006. Hornborgasjöns fältstation.	2007
Nr 43	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2007. Hornborgasjöns fältstation.	2008
Nr 44	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2008. Hornborgasjöns fältstation.	2009
Nr 45	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2009. Hornborgasjöns fältstation.	2010
Nr 46	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2010. Hornborgasjöns fältstation.	2012
Nr 47	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2011. Hornborgasjöns fältstation.	2013
Nr 48	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2012. Hornborgasjöns fältstation.	20XX
Nr 49	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2013. Hornborgasjöns fältstation.	20XX
Nr 50	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2014. Hornborgasjöns fältstation.	2016
Nr 50	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2015. Hornborgasjöns fältstation.	2017

Innehåll

6	Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 2015 Lotta Berg
9	Väder och vatten i Hornborgasjön 2015 Peder Hedberg Fält
11	Natura 2000-inventeringar vid Hornborgasjön 2015 Åke Abrahamsson
19	Rastande simfåglar i Hornborgasjön 2015 Åke Abrahamsson
31	Doppingar i Hornborgasjön 2015 Peder Hedberg Fält
34	Häckande kärrhökar i Hornborgasjön 2015 Bengt Pettersson
36	Häckande havsörn vid Hornborgasjön 2015 Bengt Pettersson
37	Rastande tranor vid Hornborgasjön 2015 Clas Hermansson, Bertil Johansson, Alf Karlsson & Helge Sundén
45	Grågåsen vid Hornborgasjön 2015 Clas Hermansson
49	Häckande tornfalk vid Hornborgasjön 2015 Åke Abrahamsson
51	Svanarna i Hornborgasjön 2015 Åke Abrahamsson
57	Skrattmåsen och dvärgmåsen i Hornborgasjön 2015 Åke Abrahamsson
60	Häckande fisktärnor i Hornborgasjön 2015 Lotta Berg & Katarina Bremsjö
61	Häckande svarttärnor i Hornborgasjön 2015 Peder Hedberg Fält
64	Häckande trastsångare i Hornborgasjön 2015 Albin & Eric Torsson
65	Häckfågelfaunan vid Vallen 2015 Janne Pettersson
69	Ringmärkningsverksamheten vid Hornborgasjön 2015 Clas Hermansson
77	Fågelobservationer vid Hornborgasjön 2015 Magnus Hallgren & Christopher Magnusson